ปฏิทินวันดี

มกราคม ๒๔๗๕

หนังสือมีขายที่ “ไทยเขษม”

	เล่มละ	ค่าส่ง
สุดหนทาง ปกแข็ง	๒.๐๐ บาท	๔๐ สตางค์
สุดหนทาง ปกอ่อน	๑.๕๐ บาท	๒๐ สตางค์
วิมานทะลาย ปกแข็ง	๒.๘๐ บาท	๔๐ สตางค์
โคลงกลอนของครูเทพ เล่ม ๑ ปกแข็ง	๔.๐๐ บาท	๔๐ สตางค์
โคลงกลอนของครูเทพ เล่ม ๑ ปกอ่อน	๒.๐๐ บาท	๒๐ สตางค์
เรื่องต่าง ๆ ของเชกสเปียร์ ปกอ่อน	๑.๐๐ บาท	๒๐ สตางค์
ความเรียงเรื่องต่าง ๆ ของครูเทพ	๒.๐๐ บาท	๒๐ สตางค์

ถ้าสั่งซื้อในนามของสมาชิก “ไทยเขษม” ไม่คิดค่าส่ง

โปรดส่งเงินพร้อมกับคำสั่ง

◎ ◎ ◎

สำนักงาน “ไทยเขษม” ได้เปิดแผนกขายหนังสือขึ้นอีกแผนกหนึ่ง ถ้าท่านผู้ใดที่เป็นเจ้าของหนังสือ ประสงค์จะฝากหนังสือขาย หรือจะให้เป็นเอเยนต์ส่งหนังสือทั่วพระราชอาณาจักร เชิญไปหรือมีจดหมายไปตกลงที่สำนักงาน “ไทยเขษม” หน้าวัดราชบพิธ ถนนเฟื่องนคร จังหวัดพระนคร

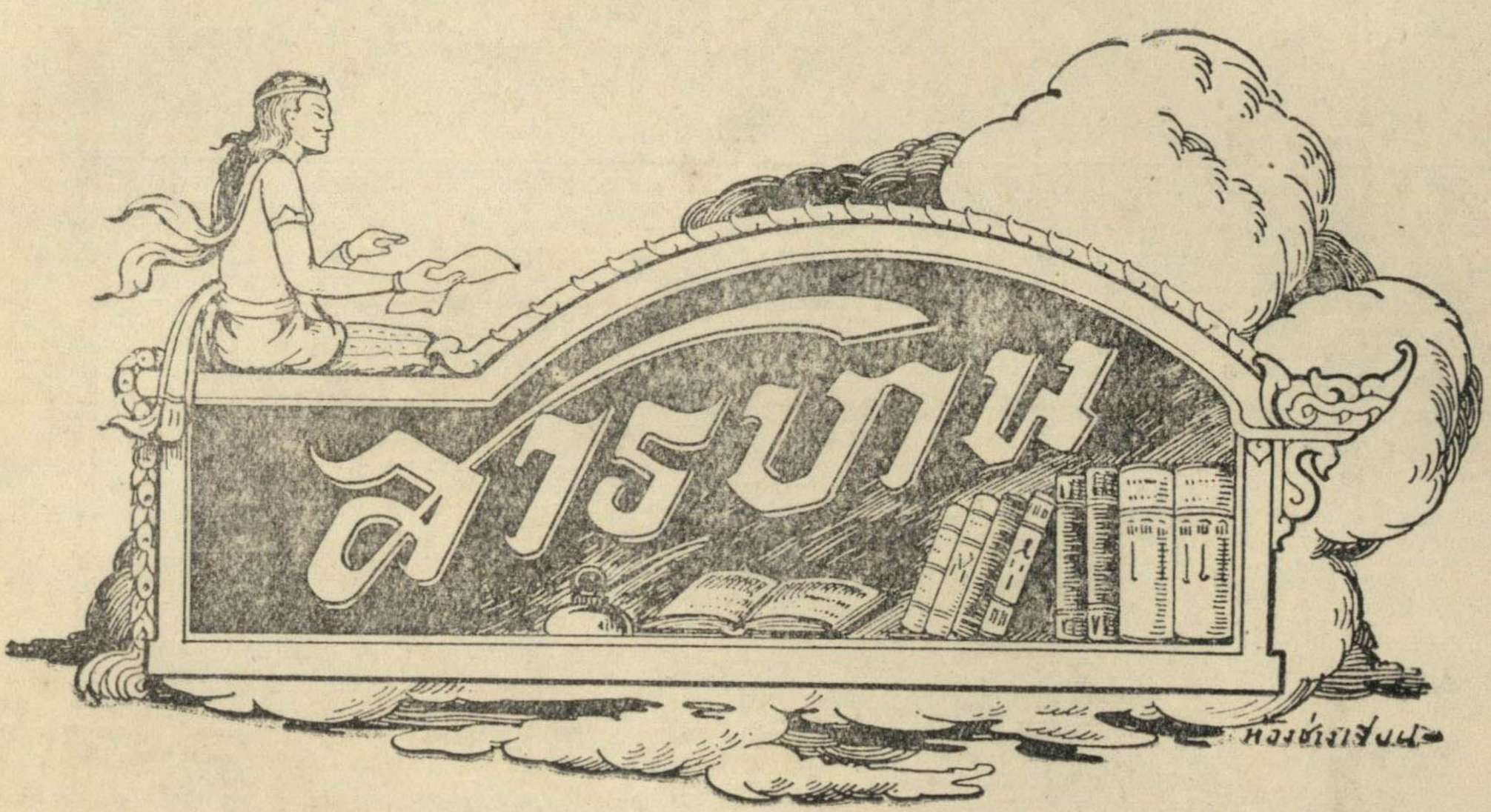

(ปีที่ ๘ เล่ม ๔ วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๔)

ยาจญาพจน์

หลวงจำเนียรเดิรทาง

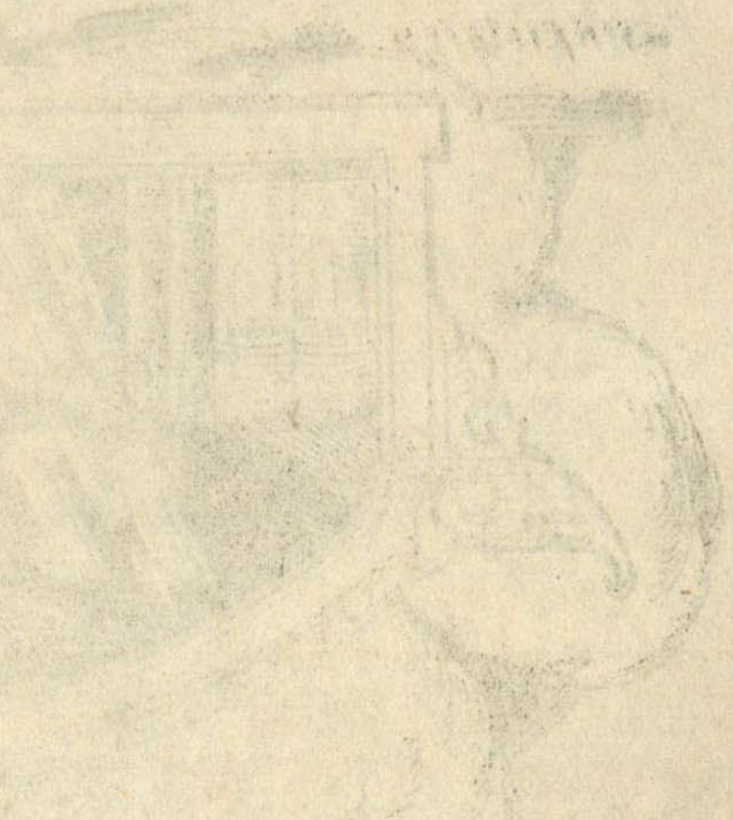

ยาจญาพจน์

ปณิธานแด่

สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทร มหาวชิราวุธ

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

◎ อ้าดวงสุริย์ส่อง นภผ่องจรัสแสง
คราคราธประลาตแรง ก็พะยับโพยมหน ฯ

◎ จันทร์เจ้าจรัสหล้า นภจ้าสว่างมณฑ์
คราธคร่าห์นิภาดล ศศิดับพะยับแสง ฯ

◎ แม้โมกขศุทธิ์แพร้ว นภแผ้วก็โรจน์แรง
เป็นภาวะโลกแปลง ขณะเปลี่ยนและเวียนกาล ฯ

◎ โอ้ว่าพระพ่อเจ้า ธิรราชสยามภาร
บ็นเกศมกุฎปราณ คณะปวงประชาไทย ฯ

◎ เคยปกพสกสุข นฤทุกข์ทำนุกไพ–
บูลย์บารมีมัย สุรศักดิ์สยามสันต์ ฯ

◎ คราทรงเสด็จพราก มละจากสยามขัณฑ์
สู่สรวงเสวยสวรรค์ บ่มิกลับจะคืนเห็น ฯ

◎ แผกดวงสุริย์จันทร์ อุปราคผ่องเพ็ญ
โดยธรรมชาติเป็น ณมนุษย์และสัตว์สรรพ์ ฯ

◎ ยังแต่พระคุณโฆษณ์ สุประโยชน์บ่รู้อันต์
เดนดุจสุรยจนทร รุจเรืองลุกาธร ฯ

◎ คาบนี้ประดลวัน พระสวรรคคตจร
ไทยราษฎร์อนุสสร พระคุณูปการทรง ฯ

◎ ขออานุภาพพุท– ธวิศุทธิ์พระธรรมสงฆ์
สำแสนวิเศษมง– คลเดชอดุลย์ดล ฯ

◎ บรมบาทธิราชเจ้า ถิรเนาวิชัยนต์
เสพสุขวิศิษฎ์สนธิ์ สิริภาพภวันดร ฯ

ละครพูดชวนหัว

เรื่อง

“หลวงจำเนียรเดิรทาง”

(๔ องก์)

พระราชนิพนธ์

สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทร

มหาวชิราวุธ

พระมงกุฎเกล้าเจ้ากรุงสยาม

แปลงจากเรื่องละครพูดภาษาฝรั่งเศส

ชื่อ

“ เล่อะ วัวยาช เดอะเม็อสสิเยอร์ เปร์ริชอง ”

ของ เออเจน ลาบิ๊ช

ตัวละคร

หลวงจำเนียรวานิช (พ่อค้า)

นายพันตรี หลวงรุกราญรณรงค์ (นายทหารกองหนุน)

ขุนทุรวาที (คนรู้จักกับหลวงจำเนียร)

นายเนียน เสาวรส
นายแม้น เสลานนท์ } (รักนางสาวโสภา)

โจ้ (คนใช้ของหลวงรุกราญ)

จัน (คนใช้ของหลวงจำเนียร)

พนักงานสถานีรถไฟ

คนขนของ (มีสองคน)

ผู้รักษาที่พักตำบลกะโรม

นางจำเนียรวานช

นางสาวโสภา ศังขะวรรณ (บุตรีหลวงจำเนียร)

นอกจากนี้มีคนเดินทางที่สถานีรถไฟอีก ๕–๖ คน.

ลำดับองก์

องก์ที่ ๑ :– สถานีรถไฟหลวงสายใต้, บางกอกน้อย.

องก์ที่ ๒ :– ห้องในเรือนที่พักณตำบลกะโรม, จังหวัดนครศรีธรรมราช.
(ภายหลังองก์ที่ ๑ ประมาณ ๗ วัน)

องก์ที่ ๓ :– ห้องรับแขกในบ้านหลวงจำเนียรวานิช, กรุงเทพ ฯ.
(ภายหลังองก์ที่ ๒ ประมาณ ๑ เดือน)

องก์ที่ ๔ :– สถานที่เดียวกับองก์ที่ ๓. (วันรุ่งขึ้น.)

แผนผังสำหรับองก์ที่ ๑

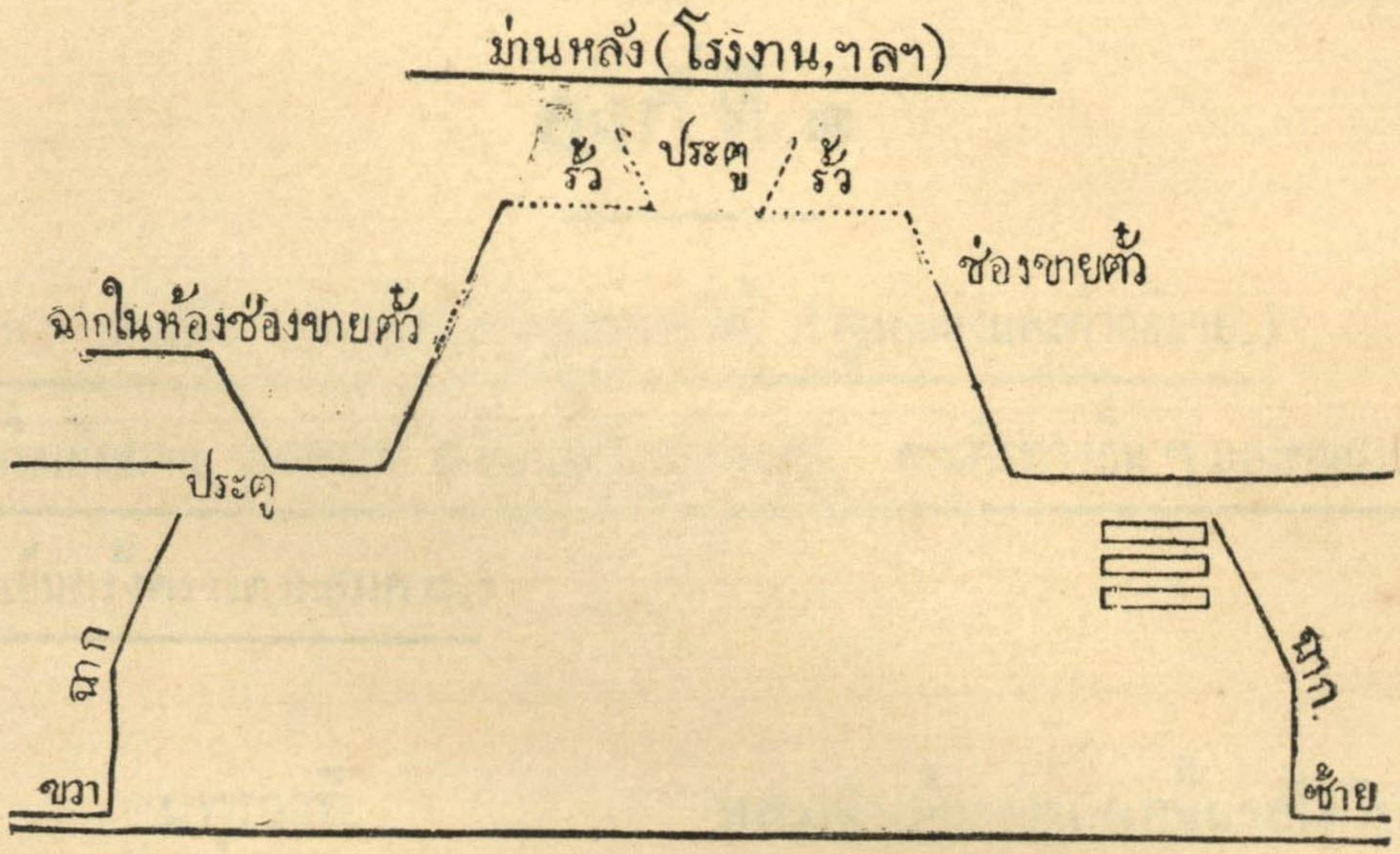

อธิบาย: ฉากนี้สมมุติว่าที่สถานีรถไฟหลวงสายใต้, แต่ครั้นว่าจะทำให้เหมือนทีเดียว ก็ไม่เหมาะแก่การเล่นละคร, จึงควรทำแต่พอเย็นเค้า ๆ เท่านั้นพอแล้ว. ทั้งด้านขวาและด้านซ้าย มีฉากเขียนเย็นต้นไม้, ฯลฯ ด้านหลัง ฉากเย็นรูปเช่นที่เขียนไว้ในแผนผัง; ข้างขวาเย็นฝาผนัง, มีประตูเปิดปิดได้ ๑ ช่อง, สมมุติว่าเย็นประตูห้องคอย, เหนือประตูมีป้ายบอกไว้ว่า "ห้องคอยชั้นที่ ๑." ต่อจากนั้นไปอีกหน่อยฉากหักเข้าไปข้างหลัง, เย็นผนังเหมือนกัน; มีช่องขายตั๋วชั้นที่ ๑ ที่ ๒, ซึ่งต้องเปิดปิดได้จริง ๆ ด้วย. กลางด้านหลังเย็นร้ว, มีประตูเปิดปิดได้, เย็นทางเดินออกไปยังชานชอดรถไฟ, มีม่านหลังเขียนภาพโรงงานรถไฟ, ฯลฯ ฉากด้านหลังซ้ายเย็นผนัง; ทางด้านที่หักเข้าไปหาหลังนั้น, มีช่องขายตั๋วชั้นที่ ๓, ทางด้านที่หันตรงออกไปหน้าโรงนั้น, มีแต่ประตูหลอก ด้านซ้ายแห่งพื้นโรง, ค่อนไปข้างหลัง, ตั้งม้าสำหรับคนโดยสารชั้นที่ ๓ นั่งพัก.

องก์ที่ ๑

ฉาก: ชานพัก, สถานีรถไฟหลวงสายใต้. (ดูแผนผังและคำอธิบาย.)

(เมื่อเปิดม่าน ขุนทุรวาที กำลังเดินไปเดินมาอยู่. คนเดินทางอื่น ๆ และคนประจำสถานีผ่านไปมาเป็นครั้งคราวตามสมควร.)

ขุนทุรวาที.

ตาหลวงจำเนียร ยังไม่มาอีกนะ! มาคอยอยู่เป็นชั่วโมงหนึ่งแล้ว. วันนี้แกกับครอบครัวจะไปเที่ยวมณฑลนครศรีธรรมราช. (พูดอย่างไม่พอใจ.) ช่างทำรถขายก็ยังไปเที่ยวนครศรีธรรมราชได้! แต่ช่างทำรถแกก็มีเงิน หาได้จากการค้าขายของแกตั้งปีละสี่หมื่นห้าหมื่น! ขี่รถยนตร์บ้อไปตามถนน, ลงเรือยนตร์เที่ยวเล่นตามลำน้ำก็ได้เอ้อระเห่ย! ให้ตายสิ! ทีเราสิ, เงินเดือนร้อยสี่สิบ, เป็นนายเวรทำงานวันยังค่ำ, มีความสามารถพอตัว, แต่ถูกผูกติดอยู่กับออฟพีศ ___ ฮ้อ! ___ วันนี้เพอิญขออนุญาตลาพักได้ ___ บอกเขาว่ามีธุระสำคัญส่วนตัว. จำเป็นต้องพบตาหลวงจำเนียรก่อนแกขึ้นรถไฟไปวันนี้ให้ได้ __ ต้องขอยืมเงินแกไปใช้หนี้ใช้สินเสียหน่อย ___ ห้าร้อยบาท! นี่แกก็คงตั้งท่าเป็นเจ้าบุญนายคุณอีกตามเคยเท่านั้น. แต่ก็ช่างแกเถอะ! ถ้าได้เงินจากแกละก็เป็นแล้วกัน. เอ๊ะ! ตาหลวงทำไมแกยังไม่มาอีกหนอ? (เห็นคนขนของผู้ ๑ เดินผ่านมา, จึงถาม.) นี่แน่แก, รถไฟไปเพ็ชรบุรีออกเวลาไรกัน.

คนขนของ.

(ตอบอย่างกะซาก) ก็ถามพนักงานเขาสิ! (เดินเลยไปทางซ้าย.)

ขุนทุร.

ขอบใจ ___ อ้ายฉิบหาย! (หันไปพูดกับพนักงานรถไฟที่เดินผ่านมา.) นี่แน่นาย, รถไฟไปเพ็ชรบุรีออกเวลาไร?

พนักงาน.

ตาตะรางมีบัตรอยู่โน่น ! อ่านเองไม่ได้ฤๅ ? หรือตาบอด, หรืออ่านหนังสือไม่เป็น ? (ยืนพิงอยู่ริมช่องที่ขายตั๋ว.)

ขุนทุร.

(พูดบ่น) เออ ! คนที่สถานีนี้เขาช่างกิริยาดีจริงนะ !. ดีละ, แกไม่มาออฟพีศฉันบ้างก็แล้วไป. (เดินเข้าโรงไปทางซ้าย)

(หลวงจำเนียรวานิช, นางจำเนียรวานิช, และนางสาวโสภา ศังขะวรรณ, ออกมาทางขวา.)

หลวงจำ.

มาทางนี้ ! ___ ระวังอย่าให้พลัดพรากกันได้นะ; ประเดี๋ยวจะหากันไม่พบ อีก. ___ ของขนมา แล้วฤๅ ? (ดูไปทางขวา) อ้อ ! มาโน่นแล้ว ? อ้อ, นี่ใครเป็นผู้เอาร่มมา ?

โสภา.

ดิฉันค่ะ.

หลวงจำ.

เสื้อฝนเอามาแล้วฤๅ ?

นางจำ.

เอามาแล้วค่ะ.

หลวงจำ.

หมวกปานามาของฉันล่ะ ?___ทิ้งไว้เสียในเรือแล้วละกระมัง ? (ตั้งท่าจะวิ่งไป, แต่นึกขึ้นออก.) อ้อ ! อยู่บนหัวฉันนี่เอง ! (ถอดหมวกและเอาผ้าซับเหงื่อ.) แม่โว้ย ! ร้อนจริง !

นางจำ.

เป็นความผิดของคุณเองที่เดียว !___ทั้งเร่ง, ทั้งเร้า___. ไปเที่ยวอย่างนี้ดิฉันไม่เห็นสนุกเลย.

หลวงจำ.

ที่จริงมันก็ยุ่งอยู่แต่เวลาแรก ๆ เท่านั้น. เมื่อออกเดินทางไปเสียแล้วก็คงแล้วกันไป.__คอยอยู่นี่ก่อนนะ, ฉันจะไปซื้อตั๋ว. (ส่งหมวกให้โสภา.) ฝากไว้ด้วยนะลูก. (ไปยังที่ขายตั๋ว, พูดกับพนักงานที่ยืนพิงอยู่ที่นั้น.) ตั๋วชั้นที่ ๑ สามใบ___

พนักงาน.

(พูดหัวน ๆ) ยังไม่เบิด !

หลวงจำ.

อ้อ, ขอโทษ. (กลับไปหาภรรยา) เรามาเช้าไปเสียหน่อย.

นางจำ.

นั่นเป็นไรล่ะ ! ดิฉันบอกคุณแล้วไม่ใช่หรือว่ายังมีเวลา. คุณเร่งเสียจนไม่ทันกินข้าวอิ่มเลย.

หลวงจำ.

มาก่อนเวลาไว้ดีกว่ามาไม่ทัน ! เราจะได้มีโอกาสดสถานีด้วย. (พูดกับโสภา) อย่างไรลูก, เป็นที่พอใจไหม ? อีกสักครู่หนึ่ง เราก็จะได้ขึ้นรถไฟแล่นไป, และในไม่ช้าก็จะได้ไปถึนฐานบ้านเมืองที่เรายังมิได้เคยเห็น ! (พูดกับภรรยา) เออ, หล่อนเอากล้องส่องมาด้วยหรือเปล่า ?

นางจำ.

เอามาแล้วคะ.

โสภา.

(พูดกับบิดา) ที่จริงดิฉันก็ไม่ตั้งใจอะไรที่จะติเตียนคุณพ่อ, แต่คุณพ่อได้รับปากไว้สองบี่แล้ว ว่าจะพาไปเที่ยวบ๊กษ์ใต้.

หลวงจำ.

ลูกเอ๋อ, มันเป็นความจำเป็นอยู่ที่พ่อจะต้องจัดการทรัพย์สมบัติให้เรียบร้อยก่อน___พ่อค้าอย่างพ่อจะทิ้งงานการไปเสียง่าย ๆ ไม่ได้. อีกประการหนึ่ง, พ่อรอให้ลูกเสร็จการเล่าเรียนเสียก่อน แล้วจึ่งจะได้พาไปเที่ยวเบิ่ดหูเบิ่ดตา, เหมือนให้ธรรมชาติเป็นอาจารย์สอนต่อไป.

นางจำ.

อุ๊ยตาย ! นี่คุณน่ะจะคงพูดเช่นนี้ต่อไปอีกสักเท่าไร ?

หลวงจำ.

ทำไม ?

นางจำ.

ก็มาแสดงปาฐะกะถาอยู่กลางสถานีนี่น่ะ, เป็นการเหมาะแล้วหรือคะ ?

หลวงจำ.

ฉันไม่ได้แสดงปาฐะกะถา. ฉันสอนลูกเท่านั้น. (ควักสมุดเล่มย่อม ๆ ออกมาจากกะเป๋าเสื้อ.) นี่แน่ะ, สมุดพ่อซื้อมาให้ลูก.

โสภา.

สำหรับทำไมกันคะ ?

หลวงจำ.

ข้างหนึ่งสำหรับจดบาญชีรายใช้จ่าย, กับอีกข้างหนึ่งจดความเห็น.

โสภา.

ความเห็นเรื่องอะไรคะ ?

หลวงจำ.

ความเห็นต่าง ๆ เวลาเดิรทาง. ลูกจะเป็นผู้เขียน, พ่อจะเป็นผู้บอก.

นางจำ.

เอ๊ะ ! นี่จะคิดแต่งหนังสือขึ้นมาละฤๅ ?

หลวงจำ.

ฉันไม่ได้บอกเลยว่าจะแต่งหนังสือ. เป็นแต่จะจดความคิดความเห็นลงไว้ในสมุดบ้างไม่ได้ฤๅ ?

นางจำ.

ฮึ ! คงสนุกพิลึกละ !

หลวงจำ.

(ย้อง) แม่ยี่สุ่นละ ก็ใจหงุดหงิดเช่นนี้เสมอ ถ้าไม่ปล่อยให้หล่อนกินข้าวต้มให้อิ่มในเวลาเช้า !

(คนขนของผู้ ๑ ออกมา.)

คนขนของ.

ของ ๆ นายยังไม่ได้ซื้อตั๋วเลย.

หลวงจำ.

เออ, จริง. เดี๋ยว, ฉันต้องนับชิ้นดูก่อน, เพื่อให้แน่ใจ.

(นับพลางทางซ้ายมือ นับไปทางข้างซ้าย.)

หีบใหญ่, หนึ่ง, หีบกลาง, สอง, หีบเล็ก, สาม,กะเบ๊าแดง, สี่, กะเบ๊าดำ, ห้า, ถุง, หก, แม่ยี่สุ่น, เจ็ด, นางหนู, แปด, เราเอง, เก้า. รวมเก้าชิ้น, ถ้วนแล้ว.

คนขนของ.

เชิญทางนี้. (เดิรนำไปและเข้าโรงทางซ้าย.)

หลวงจำ.

แม่ยี่สุ่น, นางหนู, คอยอยู่นี่ก่อนนะ.

(เข้าโรงทางซ้าย.)

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ไทยเขษม

โสภา.

ดูคุณพ่อเถอะ ! ช่างวุ่นเสียจริง ๆ ทีเดียว.

นางจำ.

ฮือ ! ราวกับคนบ้า !

(นายเนียน เสาวรส, ชายหนุ่ม, อายุราว ๒๕, ออกทางขวา, มีคนขนของตามมาด้วย.)

เนียน.

(พูดกับคนขนของ.) ฉันยังไม่แน่ใจว่าจะไปไหน. รอก่อนเถอะ. (เห็นนางจำเนียรกับโสภา.) อยู่นี่เอง ! คาดไม่ผิดเลย. (คำนับโสภา, และโสภาคำนับตอบ.)

นางจำ.

(ถามโสภา) นั่นใคร ?

โสภา.

นายเนียน เสาวรส. ดิฉันพบเขาที่งานฤดูหนาว

นางจำ.

อ้อ, อย่างนั้นฤา ? (หันไปคำนับนายเนียน)

เนียน.

(ดีใจ, เห็นได้ช่อง, ตรงเข้าไปพูด.) ผมยินดีมากที่ได้มีโอกาส ___ (คำนับ) คุณนายกำลังจะขึ้นรถไฟไปละกระมังขอรับ ?

นางจำ.

คะ.

เนียน.

เห็นจะไปหัวหินละกระมัง ?

นางจำ.

หามิได้คะ.

เนียน.

เกาะหลักละกระมัง ?

นางจำ.

หามิได้คะ.

เนียน.

อ้อ ! ผมขอโทษ ! ผมนึกอยู่ว่าถ้าผมมีโอกาส ได้รับใช้คุณนายบ้าง ก็จะ__เอ้อ___

คนขนของ.

นาย, ประเดี๋ยวจะไม่มีเวลาซื้อตั๋วสำหรับของนี่นะ.

เนียน.

ถูกแล้ว ! ไปเดี๋ยวนี้. (ป้อง) อยาก รู้จริง ๆ ว่าเขาจะไปไหนกัน, จะได้ซื้อตั๋วให้ถูก. (คำนับ) ผมลาคุณนายก่อน__ __ลาหล่อน ! (ป้อง) ข้อสำคัญ คือ เขาจะไปรถไฟสายนี้ วันนี้แน่แล้ว. (เข้าโรงทางซ้าย.)

นางจำ.

นายคนนั้น ท่าทาง เขาก็เรียบร้อยดีดอก.

(นายแม้น เสลานนท์, ชายหนุ่มอายุรุ่นราวคราวกันกับนายเนียน เสาวรส, ออกทางขวา.)

แม้น.

(เห็นโสภา, พูดป้อง.) อยู่นี่เอง !

(คำนับโสภา. และโสภาคำนับตอบ.)

นางจำ.

(ถามโสภา) นั่นใคร ?

โสภา.

นายแม้น เสลานนท์. ดิฉันได้พบเขาที่งานฤดูหนาวเหมือนกัน.

นางจำ.

อ้อ, อย่างนั้นฤๅ ? (คำนับข้าง)

แม้น.

(ดีใจ, รีบเข้าไปคำนับ, และพูด.) ผมยินดีมากที่ได้มีโอกาส___ คุณนายกำลังจะขึ้นรถไฟไปละกระมังขอรับ ?

นางจำ.

คะ.

แม้น.

เห็นจะไปหัวหินละกระมัง ?

นางจำ.

หามิได้คะ.

แม้น.

เกาะหลักละกระมัง ?

นางจำ.

(ป้อง) อือ ! ถามเหมือนคนก่อน !

(ดัง) หามิได้คะ.

แม้น.

อ้อ ! ผมขอโทษ ! ผมนึกอยู่ว่าถ้าผมมีโอกาสได้รับใช้คุณนายบ้างละก็จะ___เอ้อ___

นางจำ.

(ย้อง) น่าจะเป็นคนบ้านเดียวกัน เสียละกระมัง ? ดูพูดอะไรช่างเหมือน กันราวกับพิมพ์เดียว !

แม้น.

(ย้อง) ยังไม่ได้ความว่า จะไปไหน ! แต่ช่างเถอะ, แล้วคงรู้. (คำนับ) ผม ลาคุณนายก่อน ___ ลาหล่อน ___ (เข้าโรงทางซ้าย.)

นางจำ.

พ่อคนนี้ก็กรุยาดีมากเหมือนกัน. แต่นี่คุณพ่อหายไปไหนก็ไม่รู้ละ ! แม่ยืนจนเมื่อยขาเต็มทีแล้วนะลูก.

(ขุนทุรวาทีออกมาทางซ้าย.)

โสภา.

อ้าว, ท่านขุนทุรวาที ก็มาด้วย !

นางจำ.

ท่านขุนทำไม ยังไม่ไป กระทรวงหรือคะ ?

ขุนทุร.

ผมลาพักวันนี้ ขอรับ; ผมจะยอมให้ คุณหลวง กับคุณนาย ไปโดยไม่มาส่งอย่างไรได้ ?

นางจำ.

ท่านขุนมาส่งหรือคะ ? ดิฉันขอบใจมากทีเดียว.

ขุนทุร.

ก็นี่คุณหลวงหายไปไหนละขอรับ ?

โสภา.

คุณพ่อมัวไปวุ่นดูแล เข้าของอยู่คะ.

(หลวงจำเนียร ออกมาจากทางซ้าย.)

หลวงจำ.

(กระหืดกระหอบ.) ต้องซื้อตั๋วโดยสารก่อน ! (จะเดิรไปที่ขายตั๋ว.)

ขุนทุร.

อ้อ ! มานี่แล้ว ! คุณหลวง !

หลวงจำ.

(ริบร้อน) อ้อ ! ท่านขุน ! ขอบใจที่มาส่ง ! ___ขอโทษ, ผมต้องริบไปซื้อตั๋ว ! (ริบไปยังที่ขายตั๋ว, พูดกับพนักงาน.) นี่แน่ะนาย, เขาไม่ยอมขนของขึ้นบรรทุกรถจนกว่าฉัน จะได้ซื้อตั๋วโดยสารแล้ว.

พนักงาน

ยังซื้อไม่ได้. รอก่อน!

หลวงจำ.

"รอก่อน!" ฝ่ายข้างโน้นก็เร่งว่า "เร็ว ๆ เข้า!" (พึงฝา) เหนื่อยแทบตายแล้ว!

นางจำ.

ดิฉันก็เมื่อยขาจนขาเกือบหลุดแล้วนะ!

หลวงจำ.

ก็นั่งพักเสียก่อนไม่ได้ฤา? (ชี้ไปทางข้างขวาหลัง) นั่นแน่ะห้องคอย. มายืนค้ำอยู่เป็นทหารยามทำไม?

นางจำ.

ก็คุณ สั่งเอง ไม่ใช่หรือว่าให้คอยอยู่นี่. คุณละ เหลือที่จะทนทานจริง ๆ เทียว!

หลวงจำ.

เอ๊ะ! แม่ยี่สุ่น นี่ยังไง.

นางจำ.

การเดิรทางของคุณน่ะ, ดิฉันเบื่อเหลือทนแล้วละนะ!

หลวงจำ.

นี่แลใคร ๆ ก็อาจจะเห็นได้ชัดเจนเทียว ว่าเมื่อเช้านี้หล่อนกินข้าวต้มไม่อิ่ม! ไปนั่งเสียทีเถอะ.

นางจำ.

คะ, แต่คุณ ก็อย่า ตะบอย นักเลย.

(พาโสภาไปนั่งในห้องคอย; ขวาหลัง.)

ขุนทุร.

(ย้อง) ดีพิลึกครัวเรือนนี้, ให้ตายสิ! กัดกันแง่ง ๆ แง่ง ๆ ไม่ได้หยุด.

หลวงจำ.

(พูดกับขุนทุรวาที.) แม่ยี่สุ่นละก็เป็นเช่นนี้เสมอ ถ้ากินข้าวต้มไม่ทันอิ่ม! แต่ส่วนตัวท่านขุนเองน่ะ, ผมขอบใจมากที่อุตส่าห์มาส่ง.

ขุนทุร.

ขอรับ, ผมมีธุระที่จะต้องพูดกับคุณสักนิดหน่อย.

หลวงจำ.

(ใจลอย) อ้ายเข้าของก็ยังทิ้งเระระอยู่นั่นเอง! เดี๋ยวหายก็ไม่รู้. (พูดกับขุนทุรวาที) ขอบใจท่านขุนมากที่อุตส่าห์มาส่ง.

ขุนทุร.

ผมจำเป็นจะต้องขอพึ่งคุณหลวงสักนิดหน่อย.

หลวงจำ.

จะให้ผมช่วยอย่างไร.

ขุนทุร.

เวลานี้ผมกำลังย้ายบ้าน, เพราะฉะนั้นผมอยากจะขอให้คุณหลวงช่วยผมให้ได้มีเครื่องเรือนสักหน่อย ___ สักห้าร้อยบาทก็ดูเหมือนจะพอ.

หลวงจำ.

อ๊ะ ! อะไรจะมาพูดธุระอย่างนี้กันที่นี่เทียวฤๅ ?

ขุนทุร.

เงินทุก ๆ รายที่ผมได้เคยยืมไปจากคุณหลวง ผมก็ได้เคยส่งคืนเต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้วไม่ใช่ฤๅ ?

หลวงจำ.

ผมไม่ได้วิตกถึงข้อนั้นเลย.

ขุนทุร.

ผมก็เป็นแต่เพียงกล่าวขึ้นเพื่อเตือนคุณเท่านั้น. วันที่ ๙ เดือนหน้าผมจะได้รับส่วนแบ่งกำไร จากบริษัท เรือเมล; ผมถือหุ้นอยู่ถึง ๑๒ หุ้น. เพราะฉะนั้นถ้าคุณหลวงไม่ไว้ใจ, ผมก็จะได้เอาใบหุ้นนั้น ๆ มาให้เป็นประกัน.

หลวงจำ.

ท่านขุนอย่าพูดเหลวไหลเช่นนั้น.

ขุนทุร.

ขอบใจขอรับ !

หลวงจำ.

แต่ทำไมมาพูดกับผมจำเพาะในเวลากำลังจะออกเดิรทางเช่นนี้ด้วย ? ผมมีเงินติดตัวมาแต่พอใช้สอยตามทางเท่านั้น.

ขุนทุร.

อ้าว, ถ้าไม่เป็นการสะดวกแก่คุณหลวงก็แล้วไปเถอะขอรับ. ผมก็จะต้องไปเที่ยวกู้ตามพวกให้กู้เงิน, ยอมให้ขูดเลือดหยดซิบ ๆ ไปเที่ยว___แต่ก็คงไม่ถึงตาย !

หลวงจำ.

(ควักสมุดพก) อ้าว, ท่านขุนอย่าเพ่อโกรธสิ! เอ้า, นี่แน่เงิน ๕๐๐ บาท; แต่อย่าบอกให้ภรรยาผมรู้นะ. (ยื่นธนบัตรใบละร้อยให้ ๕ ใบ.)

ขุนทุร.

(รับธนบัตร) ผมเข้าใจแล้ว: คุณยี่สุ่นขี้เหนียวนัก!

หลวงจำ.

อะไรนะ?

ขุนทุร.

ผมหมายความว่าเป็นผู้รู้จักประหยัด!

หลวงจำ.

เออ! เช่นนั้นสิ. พูดให้ดี ๆ หน่อย.

ขุนทุร.

ตกลงผมเป็นหนี้คุณหลวงอยู่ ๕๐๐ บาท. ต่างคนต่างจำเอาไว้นะคุณหลวง. ผมลาที. (ย่อง) กว่าจะได้ ๕๐๐ บาทต้องอ้อนวอนเสียเจียนชักดิ้น! คนพรรค์นี้ก็อุตส่าห์จะไปเที่ยวบีกษ์ใต้กับเขาด้วย! (เดินตุ่มเข้าโรงไปทางขวา.)

หลวงจำ.

อ้าว! เบี้ยวไปแล้ว! หมายว่าจะมาส่ง. แล้วก็จะขอบใจสักคำก็ไม่มี. แต่ก็ช่างเขาเถอะ. (เหลียวดูเห็นช่องขายตั๋วเปิดแล้ว, และมีคนห้าหรือหกคนยืนเรียงเป็นแถวคอยซื้อตั๋ว.) เอ๊ะ! เขาขายตั๋วแล้ว! (วิ่งไปโดยด่วนจนโดนผู้ที่ยืนคอยอยู่.)

ชายผู้ ๑.

แล้วกัน! ระวังหน่อยสินาย!

พนักงาน.

(ดูหลวงจำเนียร) นายทำไมไม่ไปเข้าเรียงตามลำดับ? ไปเข้าปลายแถวสิ!

(หลวงจำเนียรไปเข้าปลายแถวตามลำดับ.)

(นายพันตรี หลวงรุกราญรณรงค์, อายุราว ๕๐, ท่าทางดุ, แต่งเครื่องทหารอย่างปกติ, ออกมาทางขวา. นายโจ้, คนใช้, ถือกะเป๋าตามออกมา.)

รุกราญ.

เอ็งเข้าใจดีแล้วนะ?

โจ้.

ขอรับ.

รุกราญ.

ถ้าหล่อนถามว่าข้าไปไหน, เมื่อไร ทำไมวะ ? จะกลับละก็, เอ็งตอบว่าไม่รู้อะไรทั้งสิ้น. ข้าไม่อยากได้ยินชื่อเสียงผู้หญิงคนนั้นอีกต่อไป.

โจ้.

ขอรับ.

รุกราญ.

เอ็งบอกกับแม่นิ๊ดเถอะว่าเลิกกัน—เลิกกันจริง ๆ เทียว !

โจ้.

ขอรับ.

หลวงจำ.

(มาจากที่ซ่อนตัว) ตัวได้แล้วต้องรีบไปดูของ. (วิ่งเข้าโรงไปทางซ้าย.)

รุกราญ.

โจ้ เอ็งเข้าใจดีแล้วนะ ?

โจ้.

ขอรับประทานโทษเถอะขอรับ, แต่การที่คุณจะไปครั้งนี้ก็ไม่เห็นเป็นประโยชน์อะไร.

รุกราญ.

โจ้.

ก็พอกลับมาก็คงจะต้องดีกันตามเดิมอีกเท่านั้น.

รุกราญ.

อุวะ !

โจ้.

เพราะฉะนั้นอย่าพรากกันเสียเลยจะดีกว่า. การกลับดีกันทุก ๆ คราวคุณมักจะต้องลงทุนมาก ๆ อยู่.

รุกราญ.

แต่ครั้งนี้เป็นแน่นอนละวะ ! แม่นิ๊ดได้ประพฤติตนไม่สมควรที่ข้าได้เมตตากรุณามามากมาย.

โจ้.

และแท้จริงก็ได้ทำให้คุณต้องเดือดร้อนเป็นอันมาก, เพราะไปเที่ยวสุรุ่ยสุร่ายทำหนี้รุงรังไว้รอบข้าง. เมื่อเช้านี้เองก็มีคนมาทวงหนี้. ถ้าเช่นนี้คุณลงแจ้งความในหนังสือพิมพ์เสียละก็จะดีเทียวขอรับ.

รุกราญ.

ไม่ได้วะ; กระทรวงกลาโหมจะขนาบเอาแย่. อีกประการหนึ่ง ถ้าถูกหล่อนลงตอบเอาบ้างก็จะไม่สู้เข้าทีนัก. เอาเถอะ, เอ็งบอกผัดพวกเจ้าหนี้ไว้เถอะว่า ข้ากลับมา จะจัด การชำระหนี้ให้เรียบร้อย.

โจ้.

ขอรับ.

รุกราญ.

แล้วเขียน หนังสือ ไป ถึงข้า ที่ เมืองนครบ้างนะ. บอกไปให้ทราบด้วยว่าเอ็งอยู่เป็นสุขสบายอยู่หรืออย่างไร.

โจ้.

ขอรับ. คุณเมตตาผมมาก !

รุกราญ.

แล้วก็บอกไปให้ทราบด้วยนะ ว่าเมื่อเขารู้ว่า ข้าไปแล้วเขาว่ากระไรบ้าง—ร้องไห้หรือเปล่า.

โจ้.

ใครร้องไห้ขอรับ ?

รุกราญ.

ยังจะถามได้ ! ก็แม่นิ๊ดน่ะสิ.

โจ้.

คุณเห็นจะดีกันอีกเป็นแน่ละขอรับ.

รุกราญ.

ไม่มีวันละ !

โจ้.

นี่ก็จะเป็นครั้งที่ ๘ ! ขอรับประทานโทษเถอะขอรับ, ผมเสียใจจริง ๆ ที่เห็นคุณ หลวง ถูก เจ้าหนี้ กวนไม่หยุดหย่อน. นี่ก็เพราะ—

รุกราญ.

พอแล้ว ! อย่าลืมเขียนหนังสือถึงที่เมืองนครนะ. (ไปชักตัว, แล้วเลยเข้าโรงทางกลางและโจ้หิ้วกะเป๋าตามไป.)

(หลวงจำเนียรกลับออกมาทางซ้าย. นางจำเนียรกับโสภา ออกมาจากห้องคอย.)

หลวงจำ.

เป็นที่เรียบร้อยหมดแล้ว, แม่ยี่สุ่น. เข้าของขนขึ้นรถแล้ว.

(คนขนของคน ๑ ออกมาทางซ้าย, เบิดหมวกคำนับ.)

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

คนขนของ.

เข้าของผมขนขึ้นหมดแล้ว. ผมหวังใจว่า นายจะไม่ลืมผม.

หลวงจำ.

ไม่ลืม, ไม่ลืม, รอประเดี๋ยวเถอะ. (หันไปพูดกับภรรยาและบุตริ.) จะควรให้สักเท่าไรดี ? สลึงหนึ่งฤๅ ?

นางจำ.

สองสลึง.

โสภา.

ให้เสียบาทหนึ่งทีเดียวดีกว่าคะ.

หลวงจำ.

ตกลง ! (ควักเงินยาทยื่นให้คนขนของ) เอ้า ! นี่แน่ะ.

(คนขนของไหว้, รับเงิน, แล้วเข้าโรงทางซ้าย.)

นางจำ.

ไปขึ้นรถได้หรือยังคะ ?

หลวงจำ.

ประเดี๋ยว. นี่แน่ะลูก, เบิดสมุดออกจด. (โสภาเตรียมสมุด.)

นางจำ.

เริ่มแต่เดี๋ยวนี้เทียวฤๅ ?

หลวงจำ.

รายจ่าย: ค่าโดยสาร ๒๔ บาท, ค่าบรรทุกของ ๖ บาท, ค่ารางวัลคนขนของ ๑ บาทถ้วน.

โสภา.

แล้วคะ.

หลวงจำ.

พลิกไปอีกหน้าหนึ่ง. ความเห็นแม่น้ำเจ้าพระยาขอลาก่อน อกกรุงเทพมหานคร___" เออ, นี่หมวกพ่อไปไหน ? ท่าจะเอาไปทิ้งไว้เสียทางโน้นแล้ว. (ตั้งท่าจะไป)

นางจำ.

หมวกอยู่นี่. (ชูหมวกให้ดู)

หลวงจำ.

อ้อ, ดีแล้ว. เขียนไปสิลูก. "แม่น้ำเจ้าพระยาขอลาก่อน อกกรุงเทพมหานครมหาสถาน___"

(เสียงระฆัง. มีคนโดยสารหลายคนวิ่งผ่านไป, เข้าโรงช่องกลาง.)

นางจำ.

มัวแต่แต่งนิราศอยู่นั่นแหละ, ประเดี๋ยวก็จะไม่ทันเท่านั้นเอง.

หลวงจำ.

แล้วจึ่งค่อยเขียนต่อก็ได้ลูก. (ทั้งสามคนพากันเข้าโรงทางช่องกลาง.)

(นายเนียน เสาวรส วิ่งออกมาทางซ้าย, ตรงไปซื้อตั๋ว; นายแม้น เสลานนท์ ก็วิ่งออกมาทางซ้าย, ตรงไปที่ช่องขายตั๋ว, โดนกับนายเนียน เสาวรส ผู้ที่ซื้อตั๋วแล้วกำลังหันออกมา.)

แม้น.

ระวังหน่อยสินาย! (ริบไปซื้อตั๋ว.)

เนียน.

ก็ นายวิ่ง มาโดน ฉัน เอง ไม่ใช่ฤา ?

(ต่างคนต่างจำกันได้.)

แม้น.

อ้าว, เนียนน่ะเองแหละ!

เนียน.

แม้นน่ะเองแหละ!

แม้น.

แกจะขึ้นรถไฟไปฤา ?

เนียน.

แน่ละ! ก็แกล่ะ?

แม้น,

ฉันก็เหมือนกัน!

เนียน.

เก่งมาก! จะได้เดิรทางไปด้วยกัน. ฉันเตรียมบุหรี่ดี ๆ ติดมาด้วยแยะ. ก็นี่แกจะไปไหนล่ะ ?

แม้น.

ฉันจะบอกตามความจริง, ฉันเองก็ยังไม่รู้.

เนียน.

เอ๊ะ! แปลกจริง! ฉันก็ไม่รู้เหมือนกันว่า จะไปไหน. แต่ฉันได้ซื้อตั๋วไว้เพียงเพ็ชรบุรีก่อน.

แม้น.

จริงฤา ? ฉันก็เหมือนกัน. ฉันตั้งใจตามผู้หญิงรูปงามคนหนึ่ง. เขาไปไหน ฉันจะตามไป ถึงนั่น.

หอสมุดหนังสือพิมพ์ แห่งชาติ ไทยเขษม

เนี่ยน.

เอ๊ะ ! ฉันก็เหมือนกัน.

แม้น.

หล่อนเป็นลูกสาวเศรษฐีเจ้าของโรงทำรถ.

เนี่ยน.

หลวงจำเนียรวานิช ใช่ไหม ?

แม้น.

ใช่ !

เนี่ยน.

ขั้วจะกันเสียแล้ว !

แม้น.

ฉันรักหล่อนนี่นะเพื่อน.

เนี่ยน.

ฉันก็รักหล่อนเหมือนกันนี่เพื่อน.

แม้น.

ฉันจะคิดขอหล่อนเป็นคู่ครองของฉันเทียวนะเพื่อน.

เนี่ยน.

ฉันก็คิดจะขอแต่งงานกับหล่อนเทียวนะเพื่อน.

แม้น.

เราจะแต่งงานกับหล่อนทั้งสองคน พร้อมกันเห็นจะไม่ได้นะเพื่อน.

เนี่ยน.

ดูเหมือน พระราชกำหนดกฎหมายกรุงสยามจะไม่อนุญาตให้เราทำเช่นนั้นนะเพื่อน.

แม้น.

ก็ถ้าเช่นนั้นจะทำอย่างไรกันดีล่ะ ?

เนี่ยน.

ไม่เห็นจะยากอะไร. ไหน ๆ เราก็ได้มาเริ่มเดิรร่วมทางกันแล้ว, มาไปด้วยกันต่อไปเถอะ. ต่างคนต่างพยายามทำให้หล่อนเป็นที่พอใจ, จนใครได้ก็เป็นโชคดีนั่นแหละ !

แม้น.

(หัวเราะ) ตกลงเป็นแข่งขันกันนะ ?

เนี่ยน.

อย่างนั้นสิ ! แข่งขันกันในระหว่างมิตร. ถ้าแกชะนะ, ฉันก็จะยอมแพ้โดยดีทีเดียว---ถ้าฉันชะนะ, แกก็ต้องอย่าอาฆาตจองเวรต่อไป. สัญญากันอย่างนั้นนะ ?

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

แม้น.

เอาเป็นตกลง !

เนียน.

มาจับมือกันเสียก่อน ที่จะเริ่มต่อสู้กัน.

แม้น.

และเมื่อแพ้ชะนะกันแล้ว ก็จับมือกันอีก. (จับมือกัน.)

เนียน.

ไปขึ้นรถไฟกันที่เถอะ. เดี๋ยวจะไม่ทัน.

แม้น.

ไปสิ ! ___ แต่ถ้าได้รู้ สักนิดหนึ่งว่าเขาจะไปไหนละก็จะดีหาน้อยไม่นะ.

(สองสหาย พากันเข้าโรงทางช่องกลาง. เสียงนกหวิด, แล้วหวอดรถไฟ.)

ปิดม่าน

แผนผังสำหรับองก์ที่ ๒

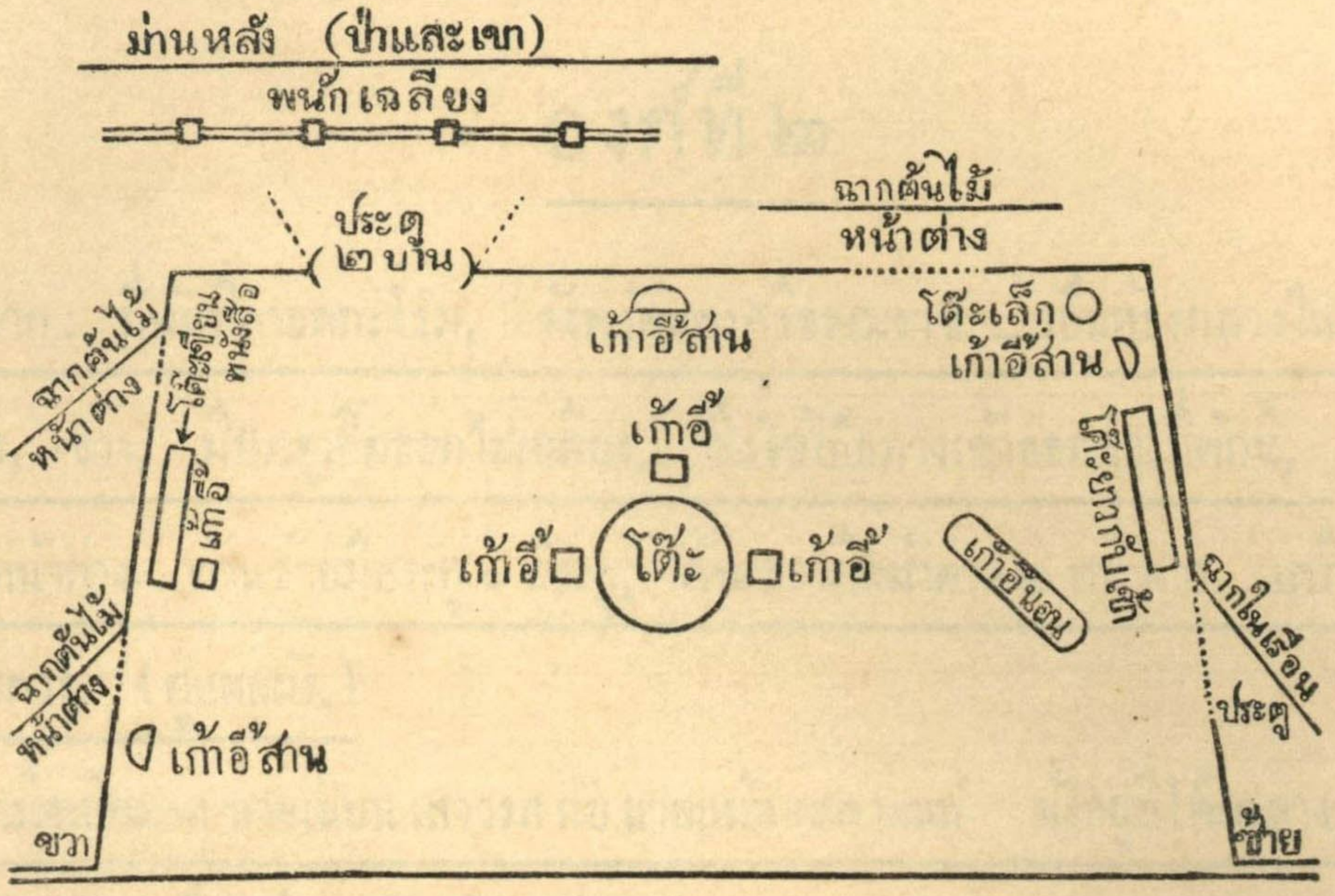

อธิบาย: สถานที่สำหรับองก์นี้ เป็นเรือนฝากะดานอย่างใหม่, ทาสี, มีประตูด้านหลัง ๑ ช่อง ทางขวาแห่งด้านหลัง, เปิดออกไปเฉลียง และต่อเฉลียงออกไป เห็นป่า และเขา. ประตูอีกช่อง ๑ อยู่ทางด้านซ้าย, สมมุติว่าสำหรับเข้าไปในเรือน. นอกนั้นมีหน้าต่างตามที่หมายไว้แล้วในแผนผังข้างบนนี้. หน้าต่างเปิดทั้ง ๓ ช่อง, มองออกไปเห็นต้นไม้ และฟ้า. เป็นเวลากลางวันตลอด, เพราะฉะนั้นต้องจัดไฟส่องที่บังหน้าต่างและม่านหลังทุกแห่ง. ส่วนเครื่องตกแต่งเป็นอย่างที่หาได้ตามหัวเมือง. บนโต๊ะเขียนหนังสือ, นอกจาก กระดาษ และ ซองสำหรับจดหมาย มีสมุดเซ็นชื่อคนไปเยี่ยม ๑ เล่ม; ต้องมีหมึก, ปากกา, กระดาษซับไว้ให้พร้อม. โต๊ะกลมกลางห้องนั้น, เวลาเปิดม่านต้องมีผ้าขาวปู, และมีขนมปัง, เนย, ฯลฯ ของกินเวลาเช้าสำหรับคน ๒ คน. บนโต๊ะวางกับเข้า, ข้างฝาด้านซ้าย, ต้องมีน้ำเย็นใส่คนโทแก้วไว้ ๑ คนโท, ถ้วยแก้วน้ำเย็นสองหรือสามถ้วย.

องก์ที่ ๒

ฉาก : ที่พักที่ตำบลกะโรม, จังหวัดนครศรีธรรมราช. — เป็นห้องกลางในเรือนที่พัก. ด้านหลัง, ขวา, มีประตูเปิดออกไปเฉลียง, ซึ่งใช้เป็นทางเข้าออกของที่พักนี้; ด้านหลัง, ซ้าย, มีหน้าต่าง. ด้านซ้ายมีประตู ๑ ประตู; ด้านขวามีหน้าต่าง ๒ หน้าต่าง. เครื่องแต่งห้องมีตามสมควร. (ดูแผนผัง.)

(เมื่อเปิดม่าน นายเนียน เสาวรส กับ นายแม้น เสลานนท์ นั่งอยู่ที่โต๊ะกลาง, กินข้างกลางวัน; ผู้รักษาที่พักยืนอยู่ข้างซ้ายโต๊ะ.)

ผู้รักษา.

นายจะต้องประสงค์อะไรอีกบ้าง ?

เนียน.

ขอแต่กาแฟเท่านั้น.

ผู้รักษา.

ผมจะไปชงเดี๋ยวนี้. (เข้าโรงทางประตูซ้าย.)

เนียน.

อย่างไร แม้น ?

แม้น.

อย่างไร เนียน ?

เนียน.

เราก็ได้เริ่มงานสงครามกันแล้วนะ.

แม้น.

ถูกแล้ว. กิจบั้นต้นของเรา คือ ได้จัดการขึ้นไปอยู่ได้ในรถไฟคันเดียวกันกับพวกหลวงจำเนียร.

เนียน.

แล้วเราก็ระดมยิงเขาด้วยคำพูด ยกยอต่าง ๆ, และรับใช้นานา.

แม้น.

แกได้ให้หนังสือพิมพ์ของแก แก่หลวงจำเนียร, แต่แกก็หาได้อ่านสัก

เท่าใดไม่, เพราะพอรถไฟเดิรไปได้ไม่ช้า หลวงจำเนียรแกก็เอาหนังสือพิมพ์บีดหน้าแล้วกรนพั.

เนียน.

ส่วนแกน่ะ, เมื่อผ่านราชบุรีไปแล้ว, เมื่อแดดส่องเข้าในรถ, แกอุตส่าห์นั่งเหนี่ยวม่านหน้าต่างไว้, เพราะกลไกมันเสียชักลงไว้ไม่ได้.—— ท่าทางจะออกเมื่อยกระมัง.

แม้น.

ก็เป็นบ้าง; แต่ยายคุณแม่แกได้ให้ช๊อคโคเล็ตกินเป็นรางวัล.

เนียน.

ตะกละพิลึก !

แม้น.

เมื่อถึงเพ็ชรบุรี, เราได้ไปพักที่โฮเต็ลแห่งเดียวกับพวกเขา.

เนียน.

และตาพ่อ, เมื่อเห็นเราเข้าก็ร้องว่า: “เป็นเคราะห์ดีจริง !”

แม้น.

ที่ชุมพรก็เพอิญ ไปพักอยู่แห่งเดียวกันอีก.

เนียน.

ที่ทุ่งสงก็เหมือนกัน; และตาคุณหลวงก็อุตส่าห์พูดได้ทุกทีว่า “เป็นเคราะห์ดีจริง !”

แม้น.

มาถึงนครก็เช่นนั้นอีก !——แล้วก็เมื่อวานนี้ พอเพื่อนได้ทราบข่าวว่าพวกเขาจะมากะโรมแกก็รีบไปบอกให้ฉันรู้ทีเดียว. อย่างนี้สิจึงจะควรเรียกว่าซื้อตรงต่อกันแท้.

เนียน.

ก็ทำตามที่สัญญากันไว้. ต่อสู้กันฉันมิตร.

แม้น.

ถูกแล้ว. เออ, ฉันต้องขอบอกให้แกทราบว่า, ในเวลาเดิรทางตั้งแต่ทุ่งสงถึงนคร, แม่โสภาได้เลดูฉันสามครั้ง.

เนียน.

หล่อนแลดูฉันสี่ครั้ง.

แม้น.

ตายจริง ! ไม่ได้การละ !

เนียน.

ถ้าหล่อนอย่าชายตามาทางเราบ่อยๆ เช่นนั้นจะดีกว่า. ฉันเชื่อว่าหล่อนชอบเรา ทั้งสองคน _ _ _ และ อาจ จะเป็นเช่นนี้ ต่อไปได้อีกนานด้วย; แต่เป็นเคราะห์ดีเราเพอิญเป็นผู้ ที่มิอิสสรภาพแก่ตัวอยู่.

แม้น.

เออ, ขอให้ชี้แจงให้ฉันฟังหน่อยเถอะว่า เหตุไฉนตัวแก, ผู้เป็นผู้จัดการบริษัทเรือไฟ, จึงได้มาจากกรุงเทพ ฯ ได้เช่นนี้.

เนียน.

"บริษัทเรือกลไฟลำน้ำเจ้าพระยา" ทุนห้าแสนบาท, นั่นฤา ? ___ง่ายนิดเดียว; ฉันขอลาแก่ตัวฉันเอง, และฉันก็อนุญาตตัวฉันเองโดยทันที. ฉันมีคนใช้ดี ๆ อยู่มาก; ส่วนเรือไฟนั้นมันก็รับจงเรือข้าวขึ้นล่อง อยู่ตามธรรมดาทุกวัน, และถ้าฉันกลับไปให้ทันแบ่งกำไรในวันที่ ๘ เดือนหน้าก็เป็นแล้วกัน.__ _ก็ส่วนตัว แกเองล่ะ ? นายแบงก์ทำไมเที่ยวฉุยฉายอยู่ได้เช่นนี้ ?

แม้น.

อ๋อ, ตัวฉันเอง เกือบ จะไม่ได้เกี่ยวอะไรกับแบงก์นั่นแล้ว, เพราะได้จัดการเป็นบริษัทจำกัดสินใช้แล้ว, และฉัน เป็น แต่เพียง กรรมการ คนหนึ่ง เท่านั้น; ถ้าฉันกลับไปทันประชุมใหญ่วันที่ ๙ เดือนหน้าก็พอแล้ว.

เนียน.

ถ้าเช่นนั้นตั้งแต่วันนี้ไปจนถึงวันที่ ๙ เดือนหน้า เราก็จะได้ทำสงครามกันอย่างสามารถเทียวละสิ !

แม้น.

แน่ละสิ __ อย่างมิตรสหายที่ชอบกันสนิท ___ ฉันได้นึก อยู่ครั้งหนึ่งว่าจะหลีกเลี่ยงไปเสีย, ไม่ก็ดขวางแกต่อไป; แต่ฉันมีความรักแม่โสภาจริง ๆ, ให้ตายสิ !

เนียน.

ชอบกล ! ฉันเองก็ได้เคยนึกจะยอมเสียสละให้แก่เพื่อนเช่นนั้นเหมือนกัน, ให้ตายสิ ! เมื่อรถไฟไปถึงหัวหิน, ฉันนึกจะโดดลงเสียที่นั่นแล้ว, แต่พอแลไปดูหล่อนเข้าก็เลยกลับใจ !

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

แม้น.

หล่อนสวยจริง ๆ !

เนียน.

กิริยามรรยาทก็งาม !

แม้น.

ตาดำขลับ !

เนียน.

ผมก็เป็นมัน !

แม้น.

เราทั้งสองช่างรักหล่อนเสียนี่กระไร.

เนียน.

ฉันจะหักใจพรากไปจากหล่อนอย่างไรได้?

แม้น.

ฉันเห็นใจเพื่อนเทียว !

เนียน.

มีศัตรูอย่างแก เช่นนี้ ช่างสบายใจจริง ๆ.

แม้น.

แต่นี่ก็ออกจะบ่ายแล้ว, ทำไมหลวงจำเนียรยังไม่เห็นผ่านมา.

เนียน.

บางทีเดิรทางมา จะเหนื่อย แกจึ่งโอ้เอ้อยู่.

แม้น.

อัดใจนัก ! (ลุกขึ้นยืน)

เนียน.

เอ๊ะ ! นั่นจะไปไหน ?

แม้น.

ออกไปเดิรเล่นข้างนอก.

เนียน.

ทำไมกัน ?

แม้น.

ทางจากที่พักของเขาไปที่น้ำตก ผ่านเรือนนี้ ห่างอยู่หน่อย, เพราะฉะนั้นกันจะไปดักอยู่ริมทาง.

เนียน.

มองดู จากนี่ จนเห็น เขาผ่าน จึ่งค่อยไปก็ทันนะเพื่อน.

แม้น.

ไม่ทันใจ.

เนียน.

กินกาแฟเสียก่อนเถอะ.

แม้น.

ไม่กินละ. ลาก่อน. (หยิบหมวกที่แขวนอยู่, แล้วเข้าโรงทางประตูด้านหลัง.)

เนียน.

เป็นคนดีดอก, พ่อแม้น; แต่เป็นคนที่ไม่รู้จักหาความสุขส่วนตัว. ยังไม่ทันได้กินกาแฟเลย, เบี๊ดไปเสียแล้ว. (ตะโกน) นี่แน่ะ, ตาครู! ตาครู!

(ผู้รักษาโผล่มาที่ประตูซ้าย.)

ผู้รักษา.

นายเรียกผมหรือขอรับ ?

เนียน.

กาแฟได้หรือยัง ?

(ผู้รักษาหายกลับเข้าไป. เนียนขุดบุหรี่สักคร่หนึ่งผู้รักษานำกาแฟออกมา.)

ผู้รักษา.

นี่ขอรับ. (เมื่อนำกาแฟไปให้เนียนแล้วเก็บขาน, ชามของกิน, ฯลฯ)

เนียน.

ขอบใจ. (ดื่มกาแฟพลางทางพูดเย้นเชิงย่นกับตนเอง.) ดูพ่อแม้นเถอะ. ไปเที่ยวเดิรตากแดดอยู่ได้, ไม่เห็นเป็นประโยชน์อะไรเลย___ นั่งคอยอยู่ที่นี่อย่างเราดีกว่า! ฮือ, คอยดูเถอะว่าใครจะถึงหลักชะนะก่อนกัน. นี่น่าจะลงรอยอย่างอิสปปะกรณัม เรื่องกระต่ายกับเต่าเสียแล้ว!

ผู้รักษา.

นายโปรดเขียน อะไร ในสมุด เยี่ยม หน่อยได้ไหมขอรับ ?

เนียน.

ฉันฤๅ ? __ ยังไม่เคยเขียนหนังสือเมื่อกินอิ่มใหม่ ๆ เลย, และถึงแม้ก่อนกินอาหาร ก็ไม่ใคร่จะเขียน เหมือน กัน. แต่ฉันขออ่านที่คนอื่น ๆ เขาเขียนไว้บ้างเถอะนะ. (หยิบสมุดเยี่ยมจากโต๊ะเขียนหนังสือไปนั่งเก้าอี้สานตัว ๑, พลิกอ่าน.) "ตั้งแต่ เกิดมา ข้าพเจ้า ยังมิได้ เคยจาม ในที่สูงเหนือระดับทะเลเท่าที่นี้_ เซ็น: นายหวัด." (หัวเราะ) แม่โว้ย! นี่ใครหนอ ? เขียนหนังสือราวกับลายกนก. (อ่าน) "ช่างรู้สึกสบายใจจริง ๆ ที่ได้มาเห็นความงามแห่งภูมิประเทศ, พร้อมด้วยบุตรภรรยา_เซ็น หลวงภักดี."

เอ๊ะ! อะไรภูมิประเทศมีบุตรภรรยาด้วยฤๅ? อ๋อ, ไม่ใช่; บุตรภรรยาของแกเอง! จะเขียนให้แจ่มแจ้งหน่อยก็ไม่ได้.

(เสียงคนพูดกันเอะอะข้างนอก. ผู้รักษาไปเยี่ยมหน้าต่างดู.)

ผู้รักษา.

เออ! ตายจริง! เชิญทางนี้ขอรับ!

(วิ่งออกไปทางประตูด้านหลัง.)

เนียน.

เอ๊ะ, อะไรกัน? (ลุกขึ้นเอาสมุดวางบนโต๊ะ, แล้วหันไปด้านหลัง.)

(ผู้รักษาที่พักเดินนำ เข้ามา ทางประตูด้านหลัง; นายแม้นกับนางจำเนียร พะยุงหลวงจำเนียร, ซึ่งดูท่าทางเพลีย, พาไปนอนที่เก้าอี้นอน. โสภาพัดบิดา, หลวงจำเนียรแต่งเครื่องขี่ม้า, เกือกบู๊ดสูงมีเดือยพร้อม.)

แม้น.

ขอน้ำถ้วยหนึ่ง. (ผู้รักษาไปรินน้ำมาให้.) ยาดมมีไหม?

นางจำ.

ดิฉันมี. (เอายาดมให้สามีดม.)

เนียน.

นี่เป็นอะไรกัน?

โสภา.

คุณพ่อเกือบตายแน่ะคะ.

เนียน.

เอ๊ะ! อย่างนั้นเทียวหรือจ๊ะ?

หลวงจำ.

เออ! ค่อยสบายหน่อยแล้ว.

โสภา.

นี่คะน้ำเย็น.

หลวงจำ.

(ดื่มน้ำ) เออ! ค่อยชื่นใจหน่อย!

นางจำ.

ดิฉันได้เตือน แล้ว ไม่ใช่หรือ ว่าให้ระวัง. ม้าลาโดยปกติคุณก็ไม่เคยขี่อยู่แล้ว, มิหนำซ้ำติดเดือยที่รองเท้าเข้าไปอีกด้วย.

หลวงจำ.

อ้ายเดือยน่ะมันไม่เป็นไรดอก. อ้ายม้ามันโกงเองต่างหาก.

พ.ศ. ๒๔๗๔

หอสมุดแห่งชาติ
ไทยเขษม

หลวงจำเนียรเดิรทาง

นางจำ.

ก็เอาเดือยไปแทงมันจะไม่ให้มันดิ้นอย่างไร ?

โสภา.

เป็นเคราะห์ดีจริง ๆ ที่เพอิญคุณแม้นเธอไปทัน___คุณพ่อจะตกลงไปที่ในห้วยอยู่แล้ว !

นางจำ.

ที่ไหน ! ตกลงไปแล้วทีเดียวแหละคะ___ดิฉันเห็นกลิ้งลงไปหลุน ๆ ราวกับก้อนหิน___เลยร้องกันอึงใหญ่ !

โสภา.

เดชะบุญคุณแม้นอยู่ใกล้ ๆ; เธอก็วิ่งไปทัน, โดดลงไปทันที___

นางจำ.

อย่างใจเย็น, กล้าหาญไม่คิดชีวิตทีเดียว ! (หันไปพูดกับแม้น.) คุณมีบุญคุณมาก, เพราะถ้าไม่ได้คุณละก็ ที่ไหนคุณหลวงจะได้___จะได้รอดมา ! (เอาผ้าเช็ดหน้าซับน้ำตา, สะอื้น. เนียนแสดงกิริยาไม่พอใจ.)

หลวงจำเนียรเดิรทาง

แม้น.

ที่จริงไม่ได้มีอันตรายอะไร__คุณอย่าเศร้าโศกไปอีกเลยขอรับ !

นางจำ.

(สะอื้นพลางพูดพลาง.) ไม่ใช่เศร้าโศก, เป็นแต่สบายใจจนกลั้นน้ำตาไม่ได้ ! (พูดกับผัว) คราวนี้คุณจะเข็ดการติดเดือยที่รองเท้าหรือยัง ? ถ้ารักลูกรักเมียละก็ขอเลิกเดือยเสียทีเถอะ.

โสภา.

(พูดกับแม้น) ดิฉันก็ต้องขอขอบใจคุณบ้าง, และดิฉันจะไม่ลืมบุญคุณเลยจนตลอดชีวิตทีเดียว !

แม้น.

ฉันปลื้มจนมิรู้ที่จะตอบประการใด.

หลวงจำ.

(ขำ) เราก็เห็นจะต้องพูดกับเขาบ้าง. (พูดกับแม้น) นี่แน่ะคุณเสลานนท์ _ขออนุญาตให้ฉันเรียกว่า “พ่อแม้น” เถอะนะ ?

แม้น.

ก็ตามใจคุณหลวงสิขอรับ.

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

หลวงจำ.

พ่อแม้น, สหายรัก, ยื่นมือมาให้ มีขอรับ.

นางจำ,

(พูดกับสามี) คุณคะ, ไปพักเสียครู่หนึ่งก่อน, แล้วจึ่งค่อยไป ต่อไป.

ผู้รักษา.

เชิญทางนี้ขอรับ. (นำทางเข้าไปทางประตูซ้าย.)

นางจำ.

คุณแม้นคะ, ลาก่อนนะคะ. (กัมหัวคำนับ, แล้วเข้าโรงทางประตูซ้าย.)

โสภา.

คุณแม้นคะ. ดิฉันลาก่อน. (ไหว้และยิ้ม, แล้วเดินตามแม่ไป.)

หลวงจำ.

พ่อแม้น, ประเดี๋ยวพบกันใหม่.

(ขยิบมือกับแม้น, แล้วเข้าโรงทางประตูซ้าย.)

แม้น.

จะว่าอย่างไรพ่อเนียน ?

ฉันจับ ! ฉันเองไม่ใช่เป็นผู้มีโวหาร; แต่ขอกล่าวโดยจริงใจว่า ถ้าตราบใดดวงใจของหลวงจำเนียร ยังเต้นอยู่ละก็ พ่อแม้น จะได้อยู่ในนั้น ผู้หนึ่งเป็นแน่แท้ ! (ขยิบมือ) ขอให้เชื่อฉันเถิด ! (ย้อง) ที่จริงเราพูดออกจะเข้าทีด้วยนะ, ให้ตายสิ !

นางจำ.

ดิฉันก็จะไม่ลืมบุญคุณเลยนะคะ คุณแม้น !

โสภา.

ดิฉันก็เหมือนกันนะคะคุณแม้น !

เนียน.

(ย้อง) อ้ายการที่มัวกินกาแฟอยู่เสียนี่เห็นจะคิดผิดเสียแล้ว.

นางจำ.

(พูดกับผู้รักษาสถานที่.) มีห้องว่างไหมจ๊ะ ?

เนียน.

จะว่าอย่างไรได้! เป็นคราวโชคของเพื่อนแล้ว!—— แต่การช่วยชีวิตตาพ่อ, และใช้ลำธารเป็นเครื่องมือเช่นนี้, มันไม่ได้อยู่ในกำหนดการ ของเราเลยเทียวนะ.

แม้น.

ก็ไม่มี อะไร นอก จาก เคราะห์ ดีเท่านั้น.

เนียน.

ตาพ่อเรียกแกว่า "พ่อแม้น," ยายแม่โศกา, และแม่สาวน้อยสรรเสริญเพื่อนเสียจนเลิศลอยฟ้า!———ฉันแพ้เสียแล้วแน่นอน; เพราะฉะนั้นก็ไม่มีอะไรอีก นอกจากยอมโดยชื่นตา.

แม้น.

อย่าพูดเป็นเล่นไปน่า!

เนียน.

ฉันไม่ได้พูดเป็นเล่นเลย. ฉันจะขึ้น รถไฟ กลับ กรุงเทพ ฯ พรุ่งนี้ เช้า ทีเดียว.

แม้น.

เอ๊ะ! จริงฤๅ?

เนียน.

จริงสิ! ฉันหวังใจว่า เพื่อนจะได้รับความสุขมากที่สุด.

แม้น.

จะกลับกรุงเทพ ฯ จริง ๆ ฤๅ? ขอบใจ, เพื่อน, ขอบใจ!

เนียน.

ฮือ! นี่แหละพูดความในใจออกมาแน่นอนละ!

แม้น.

ขอโทษ! ฉันขอถอนคำ! ฉันรู้สึกดีทีเดียวว่า เพื่อนมุ่งดีปานใด ในการที่ยอมเสียสละ———

เนียน.

ฉันฤๅ? นี่แน่ะ, มาพูดกันให้เป็นที่เข้าใจ กัน แจ่มแจ้ง เสีย หน่อย เถอะ. การเสียสละของฉันน่ะ มันไม่เป็นของควรคำนึงอะไรดอก. ฉันยอมเสียงไปให้พ้นครั้งนี้ ก็เพราะรู้สึกว่าตัวฉันหมดโอกาสแล้วเท่านั้น; ถ้าแม้ว่ามีท่าทางที่ฉันจะแข่งแกได้ละก็ ฉันจะไม่ไปเป็นอันขาด.

แม้น.

อือ!

เนียน.

อัศจรรย์อย่างไรจึ่งร้องอือ? ตั้งแต่เมื่อรู้สึกว่าแม่โสภาจะพ้นมือฉันไปแล้ว, ฉันยิ่งรู้สึกรักหล่อนยิ่งขึ้น.

แม้น.

ข้อนั้นฉันเข้าใจดีทีเดียว.---และเพราะเข้าใจดีอยู่เช่นนั้น ฉันจึ่งไม่กล้าขอให้เพื่อนช่วยตามที่คิดไว้ว่าจะขอ.

เนียน.

อะไรกัน?

แม้น.

ช่างเถอะ.

เนียน.

เถอะน่า! บอกให้ทราบหน่อยเถอะ.

แม้น.

ฉันได้คิดไว้ว่า ถ้าแม้เพื่อนจะจากไปละก็จะใคร่วานให้ช่วยพบกับหลวงจำเนียรและพูดกับเขาถึงฐานะของฉัน, คือบอกให้เขารู้ว่าหลักฐานของฉันเป็นอย่างไร, เช่นนี้เป็นต้น, และว่าฉันรักลูกสาวของเขา---

เนียน.

อ้อ! อย่างนั้นฤๅ?

แม้น.

ฉันจะพูดกับเขาเองก็ดูกระไร ๆ อยู่, ดูจะเป็นเหมือนทวงบุญคุณไป.

เนียน.

รวมความก็เป็นอันว่าจะให้ฉันพูดทาบทามขอลูกสาวเขาให้แกฉะนั้นฤๅ? แกรู้ไหม ว่าการที่แกวานเช่นนี้อยู่ข้างจะแปลกมาก?

แม้น.

ถ้าเช่นนั้น แกไม่รับเป็นธุระให้ฤๅ?

เนียน.

พ่อแม้น! ขอโทษ! ฉันรับใช้โดยเต็มใจ.

แม้น.

เพื่อนรัก!

เนียน.

ฉันเป็นคู่แข่งที่ใจดีมากไม่ใช่หรือพ่อแม้น?---เออ, ดูเหมือนท่านพ่อตาจะออกมานี่แล้ว. เพื่อนออกไปเดินสูบบุหรี่เล่นข้างนอกเสียก่อนสักครู่หนึ่งเถอะ.

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

แม้น.

ฉันมิรู้ที่จะขอบใจแกอย่างไรให้เพียงพอ———

เนียน.

ช่างก่อนเถอะ! ออกไปสิ.

(นายแม้น เข้าโรงทางประตูด้านหลัง.

หลวงจำเนียรออกทางประตูซ้าย, รองเท้าขี่ม้าได้ถอดแล้ว, คงเหลือแต่ถุงเท้า.)

เนียน.

อย่างไรขอรับ, คุณหลวงค่อยสบายขึ้นแล้วฤา ?

หลวงจำ.

สบายแล้ว. ได้พักผ่อนสบายแล้ว, เพราะฉะนั้นเป็นอันจะไปดูน้ำตกได้ตามที่กำหนดไว้เดิม. อ้อ, ก็สหายของคุณไปไหนล่ะ ?

เนียน.

พึ่งออกไปข้างนอกเดี๋ยวนี้เองขอรับ.

หลวงจำ.

เขาเป็นคนเก่งพอใช้. พวกผู้หญิง ๆ ออกจะชอบเขามากทีเดียว.

เนียน.

ถ้ายิ่งได้คุ้นเคยมาก ๆ ขึ้นก็จะยิ่งชอบมากขึ้นอีก. เป็นคนที่สุจริตจริง ๆ! อ่อนโยน, ซื่อตรง, และรู้จักเสงี่ยมเจียมตัว.

หลวงจำ.

ดีมาก!

เนียน.

อีกประการหนึ่งเขาเป็นนายแบงก์.

หลวงจำ.

อ้อ, อย่างนั้นฤา ?

เนียน.

ขอรับ, เป็นกรรมการแบงก์กรุงเทพ ฯ และชนบทบริษัทจำกัดสินใช้. ที่จริงการที่คุณหลวงได้มีนายแบงก์เป็นผู้ช่วยพ้นอันตรายก็ออกจะเก่งอยู่บ้าง. เขาได้ช่วยคุณหลวงให้รอดอันตรายจริงๆ ไม่ใช้หรือขอรับ!

หลวงจำ.

(ไม่สู้พอใจ, ตอบอย่างเร็ว.) แน่ที่เดียว, แน่ทีเดียว. การที่เขาได้กระทำเช่นนั้นเป็นการดีมากอยู่.

เนียน.

คือ อย่างไร ?

หลวงจำ.

เอ๊ะ ! คุณจะทอนราคาความชอบของสหายคุณเทียวฤา ?

เนียน.

เปล่าเลยขอรับ.

หลวงจำ.

ความรู้สึก บุญคุณ ของเขาจะมีติดใจผมอยู่จนวันตายที่เดียว. ถ้าตราบไรดวงใจของหลวงจำเนียรยังเต้นอยู่ละก็__แต่นี่แน่คุณ, พูดกันฉะเพาะคุณกับผมนะ, กิจการที่เพื่อนคุณได้กระทำมาแล้วน่ะมันไม่สลักสำคัญมากมายเท่าที่ภรรยากับบุตรผมเขาตีราคา ดอกนะ.

เนียน.

เอ๊ะ !

หลวงจำ.

ที่จริงออกจะเพ้องกันมากเกินไปสักหน่อย. แต่คุณก็ทราบอยู่แล้วว่าผู้หญิงเป็นอย่างไร.

เนียน.

แต่ก็ นายแม้น เขาได้ไปช่วย ดึงคุณหลวงไว้ไม่ให้กลิ้งลงไปไม่ใช่ฤา ?

หลวงจำ.

จริง, ผมได้กลิ้งลงไป__แต่ผมเองไม่ได้เสียสติเลยจนขณะเดียว. ผมได้แลเห็นต้นไม้อยู่ต้นหนึ่งแล้วอยู่ตรงทางที่ผมกลิ้งลงไป. และเมื่อสหายของคุณไปถึง ผมได้เกาะต้นไม้นั้นไว้ได้แล้ว.

เนียน.

(ย้อง) พุทโธ่, พุทถัง ! นี่อีกประเดี๋ยวก็คงกลายเป็นแกช่วยตัวแกเองไปเป็นแน่เทียว !

หลวงจำ.

ผมเชื่อ ทีเดียวว่า สหายของคุณ เขาได้มีความตั้งใจดีมาก. ผมได้ตั้งใจไว้ว่าจะพบและขอบใจเขาอีกครั้งหนึ่งทีเดียว.

เนียน.

(ย้อง) อือ, ออกจะชอบกลเสียแล้ว !

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษมรัฐ

หลวงจำ.

ผมได้ทราบมาว่า ครั้งนี้ไม่ใช่ครั้งแรกที่ได้มีเหตุเช่นนี้ที่ตรงนั้น; ที่จริงเป็นที่แคบอยู่. ผู้รักษาเรือนนี้เขาเล่าว่า เมื่อปีกลายนี้มีฝรั่งคนหนึ่งได้มาตกในที่แห่งเดียวกัน. เขาว่าฝรั่งคนนั้นขี่ม้าเก่งด้วย, แต่เช่นนั้นยังตก; ซึ่งเป็นพะยานว่า การที่ผมตกไม่ใช่เพราะติดเดือยที่รองเท้าตามที่ภรรยาผมหาความ.

เนียน.

อ้อ, มีฝรั่งตกที่เดียวกับที่คุณหลวงตกหรือขอรับ?

หลวงจำ.

อย่างนั้นสิ! แล้วก็คนนำทางช่วยเอาขึ้นมาได้อย่างเรียบร้อย. ฝรั่งคนนั้นรางวัลคนนำทาง ๕๐ บาท.

เนียน.

ก็มากอยู่แล้ว.

หลวงจำ.

ผมก็เห็นเช่นนั้น. ดูเพียงพอแก่กิจการอยู่แล้ว.

เนียน.

ไม่ควรให้มากกว่านั้นเลย. (ย้อง) ข้าพเจ้าเห็นจะไม่กลับกรุงเทพ ฯ ละ!

หลวงจำ.

(ดูที่หน้าต่างด้านหลัง) คนนำทางไปไหนก็ไม่ทราบ.

เนียน.

คุณนายผู้หญิงกับบุตรี จะไปที่น้ำตกด้วยหรือขอรับ?

หลวงจำ.

เขาขอตัวเสียแล้ว. แต่ผมหวังใจว่าคุณจะไปกับผม.

เนียน.

นายแม้นด้วยหรือขอรับ.

หลวงจำ.

ถ้า นายเสลานนท์ ปรารถนา จะไปพร้อมกับผมและคุณ ผมก็คงไม่คัดค้านเป็นแน่.

เนียน.

(ย้อง) "นายเสลานนท์"! นี่อีกไม่ช้าก็น่าจะถึงชั้งพ่อแม้น.

(ผู้รักษาสถานที่ออกมาทางประตูด้านหลัง)

ผู้รักษา.

คุณหลวงขอรับ, คนนำทางมาคอยอยู่แล้ว.

หลวงจำ.

เออ, ดีแล้ว. ก็เกือกของฉันที่ให้ไปเอามาเปลี่ยนล่ะ ?

ผู้รักษา.

เอามาแล้วขอรับ. — — — คุณหลวงโปรดเขียน อะไรในสมุดเยี่ยม สักหน่อย จะเป็นบุญคุณมาก.

หลวงจำ.

ได้สิ, แต่ฉันไม่อยากเขียนอะไรจืดๆ. ต้องขอผัดตรองดูสักครู่หนึ่งก่อน. ฉันจะไปใส่เกือก, แล้วจะได้ตรองหาคำเขียนด้วย. (พูดกับเนียน) อีกสักครู่เดียวผมก็จะพร้อมนะ. (เข้าโรงทางประตูซ้าย; ผู้รักษาสถานตามเข้าไปทางเดียวกัน.)

เนียน.

ตาเจ้าของโรงทำรถคนนี้แกช่างไม่รู้จักบุญคุณคนเสียเลย! แต่สำหรับเราออกจะเป็นข้อควรพอใจมากอยู่; เพราะถ้าตาขรัวชังพ่อแม้นเสียแล้วละก็— — —

(นายแม้นออกมาทางประตูด้านหลัง.)

แม้น.

อย่างไร พ่อเนียน ?

เนียน.

ฉันสงสารเพื่อนจริง ๆ.

แม้น.

ได้พบตาหลวงแล้วฤา ?

เนียน.

พบแล้ว.

แม้น.

พูดจากับแกแล้วฤา ?

เนียน.

พูดแล้ว.

แม้น.

ถ้าเช่นนั้นได้พูดขอแทนฉันแล้วฤา ?

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

เนียน.

ยัง.

แม้น.

เอ๊ะ! ทำไมล่ะ ?

เนียน.

เราได้สัญญากันไว้แล้วว่า จะพูดอะไรๆ กันตามตรงทั้งนั้น, เพราะฉะนั้น ฉันขอบอกว่า ฉันตกลงเป็นจะไม่กลับไปกรุงเทพฯ, จะคงอยู่แข่งขันกับแกต่อไป.

แม้น.

(ประหลาด) เอ๊ะ! พิลึกจริง! ฉันขอถามหน่อยเถอะ ว่าเพราะเหตุใดแกจึงได้กลับใจเช่นนี้?

เนียน.

ฉันมีเหตุเพียงพอ--- คือ ฉันเชื่อว่ามีทางที่จะสมปรารถนาได้.

แม้น.

จริงฤา?

เนียน.

ฉันคิดไว้ว่า จะดำเนิรคนละทางกับแก, แต่เชื่อว่าฉันจะได้ถึงที่หมายเร็วกว่าแกด้วย.

แม้น.

ก็ตามใจ---แกมีอำนาจชอบธรรมพอที่จะทำเช่นนั้น.

เนียน.

การแข่งขันจะเป็นไปอย่างฉันมิตรเช่นแต่ก่อนไม่ใช่ฤา ?

แม้น.

เออ.

เนียน.

อะไรดูเอออย่างไม่ใคร่เต็มใจเลย.

แม้น.

ขอโทษ! (ยื่นมือให้เนียน.) พ่อเนียน, ฉันสัญญา---

เนียน.

อย่างนั้นสิ! (จับมือกัน)

(หลวงจำเนียร, สวมรองเท้าบู๊ตชะนิดหุ้มข้อเท้า, ถือหมวกและไม้เท้า, ออกมาทางประตูซ้าย.)

หลวงจำ.

คุณเนียน, ผมพร้อมแล้ว---อ้อ, คุณแม้นก็มาแล้ว.

แม้น.

คุณหลวงสบายดีแล้วหรือขอรับ ?

หลวงจำ.

สบายแล้ว. อย่าพูดถึงเหตุการณ์เล็กน้อยนั้นอีกเลย. ช่วยกันลืมเสียดีกว่า.

เนียน.

(ย้อง) ลืมแล้วฤๅ ? เก่งมาก !

หลวงจำ.

ผมกำลังจะไปดูน้ำตก; คุณจะไปด้วยไหมคุณแม้น ?

แม้น.

เมื่อบ่ายวานนี้ ผมได้ขึ้นไป ครั้งหนึ่งแล้วกับพ่อเนียน. วันนี้ผมออกจะเหน็ดเหนื่อย, เพราะฉะนั้นผมขออนุญาตพักสักหน่อย.

หลวงจำ.

ตามใจคุณสิ; พักเสียให้สบายดีกว่า. ____อ้อ, ผู้รักษาที่นี่เขาได้ขอไว้ ให้ผมเขียนอะไรสักเล็กน้อยในสมุดเยี่ยม. (เนียนไปหยิบสมุด, ปากกากับหมึกมาวางที่โต๊ะกลาง; หลวงจำเนียรขอบใจ, แล้วลงมือเขียน.)

เนียน.

(ย้อง) ถ้อยคำไพเราะอะไรหนอที่ท่านหลวงไปนึกมาได้ ในระหว่างเวลาเปลี่ยนรองเท้า ?

หลวงจำ.

(วางปากกา) เสร็จแล้ว. (อ่านอย่างตื่นตัว) "คนเรานี้ช่างกะจ้อยร่อยจริงๆ เมื่อไปยืนเคียงน้ำตกที่สะหนาน ดาดพ้า."

เนียน.

แหม ! เพราะจริงขอรับ ! (ไปมองหนังสือที่หลวงจำเนียรเขียน.)

แม้น.

(ย้อง) สอพลอ !

หลวงจำ.

(ทำทีถ่อมตัว) ที่จริงความคิดของผมออกจะผิดกับคนธรรมดา.

เนียน

(ย้อง) เขียนหนังสือก็ออกจะผิดกับคนธรรมดาเหมือนกัน; "สนาน" แกเดาะตัว "ห" นำหน้า "น" เข้าไปด้วย ! ให้ตายสิ !

หลวงจำ.

ไปหรือยังล่ะคุณเนียน ?

เนียน.

ไปสิขอรับ.

(หลวงจำเนียร กับ นายเนียน เข้าโรงทางประตูด้านหลัง. นายแม้นไปยืนดูอยู่ที่หน้าต่างครู่ ๑, แล้วจึงหันกลับมาทางหน้าโรง.)

แม้น.

พ่อเนียนอย่างไรประพฤติกลับกลอกอย่างน่าประหลาดมาก !___ เออ, พวกผู้หญิงเขาไม่ได้ไปที่น้ำตกด้วย, เพราะฉะนั้นบางทีอีกสักครู่จะออกมาที่นี่. คอยดูที่ก่อนเห็นจะดี. (ไปนั่งที่เก้าอี้สานด้านหลังซ้าย, ริมหน้าต่าง, และหยิบหนังสือพิมพ์จากโต๊ะกลมข้างเก้าอี้นั้นขึ้นอ่าน, และสูบบุหรี่.)

ผู้รักษา.

(พูดในโรง) เชิญทางนี้ขอรับ.

(ผู้รักษานำหลวงรุกราญรณรงค์ออกมาทางประตูด้านหลัง. หลวงรุกราญแต่งพลเรือน, สวมรองเท้าหนาสำหรับเดิร, มีหมวกและไม้เท้าพร้อม.)

(พูดกับผู้รักษา.) ฉันจะพักสักครู่เดียวเท่านั้น, แล้วจะเลยขึ้นไปที่น้ำตก. (นั่งลงที่ริมโต๊ะกลาง) ขอกาแฟให้ฉันสักถ้วยเถอะ.

ผู้รักษา.

ขอรับ. (เข้าโรงทางประตูซ้าย.)

รุกราญ.

(แลเห็นสมุดเยี่ยม, ที่เปิดทิ้งอยู่บนโต๊ะ)

อ้อ, สมุดเยี่ยม. (ดูครู่ ๑ แล้วอ่าน) "คนเรานี่ช่างกะจ้อยร่อยจริง ๆ เมื่อไปยืนเคียงน้ำตกที่สะหนานดาดฟ้า.___ เซ็น, หลวงจำเนียร." สะหนาน ! ฮือ ! ตาหลวงคนนี้ควรจะได้รับคำตักเตือนในเรื่องตัวสะกดเสียบ้าง. (ขยี้ปากกาขีนเขียนในสมุดพลาง, ยิ้มพลาง.)

(ผู้รักษานำกาแฟออกมาวางให้หลวงรุกราญ.)

ผู้รักษา.

นี่ขอรับ, กาแฟ.

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

รุกราญ.

ขอบใจ. เออ, ในพวกผู้ที่มาเที่ยวที่กะโรมนี้, มีใครชื่อนายแม้น เสลานนท์บ้างไหม ?

แม้น.

(วางหนังสือพิมพ์, เดินออกมาข้างหน้า.)

ผมเองแหละขอรับ ชื่อแม้น เสลานนท์.

รุกราญ.

(ลุกขึ้นคำนับ.) อ้อ, คุณหรือขอรับ ? (หันไปพูดกับผู้รักษา) แกออกไปเสียก่อนเถอะ. (ผู้รักษาเข้าโรงทางประตูซ้าย.) คุณหรือคือนายแม้น เสลานนท์, บริษัทแบงก์กรุงเทพ ฯ และชนบท ?

แม้น.

ขอรับ, ถูกแล้ว.

รุกราญ.

ผมชื่อ นายพันตรี หลวงรุกราญ-รณรงค์.___ เชิญนั่งก่อนเถอะขอรับ. (ทั้งสองนั่ง)

ผมรำลึกไม่ได้เลยว่า ผมได้เคยพบคุณหลวงที่ไหน.

รุกราญ.

ผมขอชี้แจงให้ฟัง. ผมเพอิญได้ไปกู้เงินของคุณไว้นานแล้ว, และคุณได้มีหนังสือไปขู่ผมใหญ่ แล้วเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง, ว่าจะฟ้องร้องอะไร.

แม้น.

บางทีก็จะเป็นได้ขอรับ; แต่ขอให้คุณหลวงเข้าใจว่า นั่นไม่ใช่กิจการส่วนตัวผมเลย, เป็นแต่แบงก์ของผมทำไปตามเรื่องเท่านั้น.

รุกราญ.

ผมไม่ได้ มีความ โกรธ เคือง ตัว คุณหรือแบงก์ของคุณเลยทีเดียว; และผมขอชี้แจงว่า การที่ผมมาจากกรุงเทพ ฯ ครั้งนี้ก็ไม่ใช่ ด้วยความ ตั้งใจ จะหนี เลยทีเดียว.

แม้น.

ผมไม่สงสัยเลย.

รุกราญ.

ตรงกันข้าม! เมื่อไรผมกลับไปถึงกรุงเทพ ฯ ผมจะบอกข่าวให้คุณทราบ, แล้วก็ถ้าคุณจัดการให้เขาจับตัวผมไปขังไว้ในโรงพักตำรวจ พระนครบาลได้ ละก็ผมจะขอบใจมากทีเดียว; หรือจะเอาผมไปอายัด ฝากไว้ ที่กระทรวงกลาโหมก็ได้, ตามแต่คุณจะเลือก.

แม้น.

คุณหลวงพูดเป็นเล่นไปได้.

รุกราญ.

ผมพูดจริง ๆ! ผมขอให้คุณช่วยสงเคราะห์ผมสักครั้งเถอะ.

แม้น.

ผมไม่เข้าใจว่า คุณหลวง หมาย ความว่ากระไร.

รุกราญ.

การที่จะ อธิบายผมก็ออกจะกะดากอยู่สักหน่อย. ขอโทษเถอะ, คุณมีภรรยาแล้วหรือยัง ?

แม้น.

ยังขอรับ.

รุกราญ.

ถ้าเช่นนั้น ผมก็พอ จะเล่าให้ พังได้. ผมเคราะห์ร้าย, มีข้อบกพร่องอยู่ในตัวอย่างหนึ่ง——ผมรักผู้หญิง.

แม้น.

อ้อ!

รุกราญ.

ผมแก่ออกปานนี้แล้ว, มันก็น่าหัวเราะอยู่บ้างไม่ใช่หรือคุณ ?

แม้น.

ผมไม่เห็นเช่นนั้นเลย.

รุกราญ.

คุณไม่ต้องเกรงใจ! ผมจะสารภาพตามตรง. ตั้งแต่ภรรยาผมตายไปแล้ว, ผมเปลี่ยวเปล่ามาก, จนได้ไปพบและหลงนางละครคนหนึ่ง, ชื่อนิด.

แม้น.

ผมก็รู้จักผู้หญิงละครชื่อนิดคนหนึ่ง.

รุกราญ.

น่าจะเป็นคนเดียวกันนั่นเอง. ผมตั้งใจในชั้นต้นว่า จะเชยชมเล่น แต่เพียงสักสามวันเท่านั้น, แต่เจ้าหล่อนมัด

ผมไว้ได้ถึงสามปีแล้ว! หล่อนประพฤตินอกใจผมไม่หยุดหย่อน, ไปเที่ยวทำหนี้ไว้รอบตัว, และหัวเราะเยาะผมแทบไม่เว้นวัน. ผมไม่มีอะไรนอกจากคอยนั่งซื้อของบำเรอหล่อน, ซึ่งหล่อนก็ไพล่เอาไปขายเสียในวันรุ่งขึ้นทีเดียว! ผมพยายามหลีกเลี่ยงไปให้พ้นเสียหลายหนแล้ว, ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ, เพราะไป ๆ มา ๆ ผมก็เวียนกลับไปหาหล่อนอีก. คราวนี้ผมหนีมาเมืองนคร, เพื่อให้ไกล; แต่ก็ไม่มีอะไรเป็นประกันเลยว่าพรุ่งนี้ผมจะไม่แล่นกลับไปกรุงเทพฯ. ผมรู้สึกว่าต่อสู้เสน่ห์ของหล่อนไม่ได้!—

—เออ, คุณเอ๋ย, อ้ายความรักของผู้ชายอายุ ๕๐ อย่างเช่นผมนี่นะ มันคล้าย ๆ โรคหืด, หายาอะไรรักษาให้หายขาดไม่ได้เลย.

แม้น.

(หัวเราะ) คุณหลวงขอรับ, คุณไม่จำเป็นเลยที่จะต้องมาขยายความในใจให้ผมเช่นนี้. เอาเถอะขอรับ, ผมจะเขียนจดหมายสั่งไปที่แบงก์ไม่ให้เขาควนคุณหลวงอีก.

รุกราญ.

ขอทีเถอะคุณ; อย่าห้ามเช่นนั้นเลย! ผมอยากถูกขังจริง ๆ นะ; เผื่อมันจะเป็นเครื่องแก้โรคของผมได้ทางหนึ่ง. ผมยังไม่เคยลองเลย.

แม้น.

ดูมันกระไร ๆ อยู่ละกระมังขอรับ.

รุกราญ.

ไม่เป็นไรเลยทีเดียว. ผมได้พิจารณาดูโดยรอบคอบแล้ว, เห็นว่าไม่มีอะไรที่ผิดกฎหมายเลยจนนิดเดียว.

แม้น.

ก็ถ้าคุณหลวงประสงค์เช่นนั้นก็—

รุกราญ.

ช่วย ผมหน่อยเถอะ! — พอผมกลับถึงกรุงเทพ ฯ ผมจะบอกข่าวไปให้คุณทราบทันที. ผมขอขอบใจล่วงหน้าไว้ก่อนทีเดียว.

แม้น.

ไม่เป็นไรมิได้.

รุกราญ.

ผมลาก่อน. (จับมือกับแม้น แล้วเข้าโรงทางประตูด้านหลัง.)

แม้น.

ฮือ! ท่านหลวงคนนี้แกก็เป็นคนแปลกอยู่บ้าง! (นางจำเนียรวานิช ออกทางประตูซ้าย.)

นางจำ.

อ้อ, คุณอยู่นี่เอง. ดิฉันหมายว่าคุณไปกับพวกผู้ชาย.

แม้น.

ผมได้ขึ้นไปดูน้ำตกเมื่อบ่ายวานนี้ครั้งหนึ่งแล้ว, ผมจึงขอตัวไว้ไม่ได้ไปกับคุณหลวงจำเนียร. ถ้าคุณมีธุระอะไรโปรดใช้ผมเถอะ, ผมจะยินดีมาก.

นางจำ.

ขอบใจคะ. (นั่งลงที่ริมโต๊ะกลาง, พูดป๋อง.) กิริยาดีมากเทียว! (พูดกับแม้น) คุณชอบมณฑลนครหรือคะ?

แม้น.

ก็พอ ๆ อยู่ขอรับ. (นั่ง) ส่วนดิฉันไม่ใคร่ชอบ. ดูมีห้วยมีเขามากนัก. ดิฉันเองเป็นชาวพระนครอยุธยา; บ้านเดิมของดิฉันอยู่ที่ใกล้ ๆ วัดเชิง.

แม้น.

(ป๋อง) เอ! ต้องหาใครที่รู้จักชื่อที่อยุธยาสักคนหนึ่ง, จะเป็นทางติดต่อ. (พูดดัง) คุณนายรู้จักขุนภักดีไหมขอรับ?

นางจำ.

ขุนภักดี หรือคะ? เป็นญาติกับดิฉัน! คุณรู้จักเขาดีหรือคะ?

แม้น.

รู้จักดีทีเดียว! (ป๋อง) ไม่เคยพบสักครั้งเดียว; เคยแต่มีจดหมายไปถึงแกในเรื่องกิจธุระ.

นางจำ.

เขาเป็นคนดีมากนะคะ.

แม้น.

อ๋อ, ดีมาก.

นางจำ.

น่าสงสารที่เขาได้ถูกเคราะห์ร้าย.

แม้น.

ขอรับ——เคราะห์ร้ายจริง ๆ! (ป้อง) นี่แกเป็นอะไรก็ไม่รู้!

นางจำ.

หูมาหนวก เมื่ออายุเพียง ๔๗ เท่านั้น!

แม้น.

(ป้อง) อ้อ! หูหนวก; มิน่าไม่ใคร่จะตอบจดหมายของเราเลย.

นางจำ.

ที่จริงก็ออกจะแปลกมาก. คุณผู้เป็นคนชอบ กับขุนภักดี ได้มาช่วย ชีวิตสามีดิฉัน! —— ในโลกนี้ช่างมีสบเหมาะเคราะห์นำอย่างแปลก ๆ ชอบกลนะคะ.

แม้น.

ขอรับ; และบางที เราก็ พากันซัดเอา เคราะห์ โดย ไม่ ใช่ความผิด ของเคราะห์เลยทีเดียว.

นางจำ.

คะ, เป็นเช่นนั้น. (ป้อง) เอ๊ะ! นี่หมายว่ากระไรกันก็ไม่รู้.

แม้น.

เช่นการที่ผมกับคุณนายได้พบกันที่รถไฟ. และได้ไปอยู่ในที่พักแห่งเดียวกัน, ทั้งที่เพ็ชรบุรี, ชุมพร, ทุ่งสง, และนคร, แล้วยังได้มาพบกันที่กะโรมน่ีอีกเช่นนี้, คุณก็เห็นว่าเป็นเพราะเคราะห์ไม่ใช่ฤๅ?

นางจำ.

ในเวลาเดินทาง ก็จำจะต้องพบปะกันเป็นธรรมดา.

แม้น.

จริงขอรับ! ถ้ายิ่งตั้งใจจะพบกันด้วยก็ยิ่งพบกันบ่อยเข้า.

นางจำ.

เอ๊ะ, อย่างไรกัน?

แม้น.

ผมจะ คง แกล้ง ทำ เป็น สบ เหมาะเคราะห์ดีต่อไปอีกไม่ได้แล้ว; ผมจำจะต้องแสดงความจริงใจ, สำหรับตัวคุณนาย, และสำหรับบุตรีของคุณนายด้วย.

นางจำ.

คือ อย่างไรคะ?

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

แม้น.

ผมต้องขออภัยนะขอรับ. ตั้งแต่วันที่ผมได้พบกับ แม่โสภา เป็น ครั้ง แรก, ผมได้มีความพอใจ, ติดใจอย่างยิ่ง. ผม ได้ ทราบข่าวว่า คุณหลวง กับ ครอบครัว จะมานคร, ผมก็มาบ้าง.

นางจำ.

นี่แปลว่า คุณตาม เรามา ฉะนั้น หรือคะ ?

แม้น.

ตามทุกผีก้าวเทียวขอรับ. จะทำอย่างไรได้___ผมมีความรัก.

นางจำ.

อะไรคุณ !

แม้น.

ขอให้คุณแม่เชื่อเถอะ ว่าความรัก ของผม เป็นไปโดยอาการ อย่างสัมมาคารวะ, ไม่อุอะมะเท่อ, เป็นกิริยาอาการอันสมควรที่จะประพฤติต่อหญิงสาว ผู้ที่ผมหวังจะ ยกย่อง เป็นภรรยา คู่ชีวิตของผมทีเดียว.

นางจำ.

(พูดบ่นอย่างดีใจ.) ขอลูกสาวเรา ! คุณหลวงหรือก็ไม่อยู่ด้วย ! (พูดดัง) ดิฉันมีความยินดีและพอใจมาก ! เพราะกิริยามรรยาทของคุณ, สติปัญญาของคุณ, และการที่คุณชอบกับขุนภักดี, ทั้งบุญคุณที่คุณได้มีแก่ดิฉันและลูก, ทำให้ดิฉันพอใจในตัวคุณมากทีเดียว. แต่เวลานี้ คุณหลวงจำเนียรยังไม่อยู่ ___ ต้องขอผัดให้ คุณหลวงกลับมาเสียก่อน

(ขณะนี้โสภาออกมาทางประตูซ้าย.)

โสภา.

คุณแม่คะ___ (ชะงัก) อ้อ, คุณแม่คุยกับคุณแม้นหรือคะ.

นางจำ.

(ตอบอย่างไม่สู้สบาย.) แม่พูดกับคุณแม้นเรื่อง__ เอ้อ___ เรื่องขุนภักดี. คุณแม้นรู้จักขุนภักดี__ไม่ใช่หรือคะ ?

แม้น.

ถูกแล้ว ! ผมรู้จักขุนภักดี.

โสภา.

อ้อ ! อย่างนั้นหรือคะ.

นางจำ.

(พูดกับลูก) มานี่แน่ะลูก. (โสภาไปหาแล้ว, แม่พูดเยา ๆ ต่อไป.) ผมอย่างไรยุ่งนัก ? จะเกล้าให้ดี ๆ หน่อยไม่ได้ ! จัดผ้าห่มเสียให้เรียบร้อยสิ !

โสภา.

(ประหลาดใจ) เอ๊ะ ! นี่อะไรกัน ?

(เสียงเอะอะในโรง)

นางจำ.

อะไรกัน ?

แม้น.

ผมไปดูก่อน.

(แม้นลุกเดินไปทางประตูด้านหลัง, พอเอะผู้รักษาสถานที่พะยุง นายเนียนเข้ามาทางนั้น, และหลวงจำเนียรเดินตามเข้ามา.)

หลวงจำ.

เร็ว ๆ ! น้ำ ! ยาดม ! พิมเสน ! — นอนที่นี่เถอะ, นอนที่นี่. (พานายเนียนไปที่เก้าอี้ยาว, แล้วพูดกับผู้รักษาสถานที่, ประพฤติตนวุ่นคล้าย ๆ เป็นเจ้าของไข้.) อย่าร่ำไรสิแก ! ขอน้ำให้นายคนนี้กินหน่อย.

(ผู้รักษาสถานที่ไปรินน้ำที่โต๊ะพักกับข้าว.)

คนอื่น ๆ.

อะไรกันนี่ ?

หลวงจำ.

เหตุการณ์ร้ายมาก ! — ไหนล่ะน้ำ ?

(ผู้รักษาสถานที่ส่งถ้วยน้ำให้.) เอ้านี่แน่, กินน้ำเสียหน่อยเถอะ.

เนียน.

(ดื่มน้ำ, แล้วแกล้งทำเสียงอ่อย ๆ.)

ขอบใจขอรับ.

แม้น.

ก็นี่มีเหตุอะไรกันล่ะ พ่อเนียน ?

เนียน.

ถ้าไม่ได้อาศัยความกล้าหาญของคุณหลวงจำเนียรละก็———

หลวงจำ.

(ริบพูดสอด) อย่าเพ่อพูดเลย. พักให้สบายเสียก่อนเถอะดีกว่า. (พูดอย่างต่อตัวเอง) เหตุการณ์น่าเสียวไส้มาก. เรากำลังเดินจะขึ้นไปที่สนานดาดฟ้า. ยอดภูผาเงื้อมง้ำ, สูงตระหง่านเป็นสง่าน่าชม———

นางจำ.

เล่าย่อ ๆ หน่อยไม่ได้หรือคะ ?

โสภา.

เล่าไปสิคะ คุณพ่อ.

หลวงจำ.

เร่งจริง ๆ, พ้ำผ่าสิ ! เรากำลังเดิรไต่ไปตามทางอันแคบ ที่ลดเลี้ยวไปตามไหล่เขา, เลียบไปตามห้วยกรวยธาร. ฉันเดิรไปข้างหน้า.

นางจำ.

ดูเอาสิ ! ไม่รู้จักระวังตัวบ้างเลย.

หลวงจำ.

โดยมิทันรู้ตัวฉันได้ยินเสียงครืดข้างหลัง; ฉันเหลียวไปดู : ที่ไหนเล่า คุณคนนั้น หายลงไป แล้วที่ใน หุบผาอันลึกอย่างที่สุด, จนแม้มองดูลงไปเท่านั้นก็ทำให้ใจริก ๆ.

นางจำ.

(ออกเบื่อ) ย่อ ๆ ความอีกหน่อยเถอะคะ.

หลวงจำ.

ฝ่ายฉันก็มิได้พึงอิร้าค่าอิรม, ลืมตัวว่าเป็นคนมีอายุและมีครอบครัว, ฉันเผ่นไป___

โสภา.

อุ๊ย, ตาย !

หลวงจำ.

เผ่นไปที่ริมหุบ, แล้วหย่อนไม้เท้าลงไปให้นายเสาวรส. เขาก็จับไม้ไว้ได้อย่างแน่น. แล้วฉันก็ดึง, เขาก็ดึง, ต่างคนต่างดึง, และเมื่อได้ชักคะเย่อกันอยู่เป็นนานแล้ว, ฉันจึ่งได้ดึงเอานายเสาวรสขึ้นมาได้ที่บนทาง, พ้นจากอันตรายได้. (ซับเหงื่อด้วยผ้าเช็ดหน้า.)

โสภา.

คุณพ่อเก่งจริง !

นางจำ.

แหมคุณ !

หลวงจำ.

จริงหล่อน, เป็นกิจการที่ฉันรู้สึกว่าควรพอใจ.

แม้น.

(พูดกับเนียน) เป็น อย่างไร บ้าง เพื่อน ?

เนียน.

(พูดเบา ๆ) ไม่ได้เป็นอะไรจนนิดเดียว ! อย่าวิตก. (ลุกนั่งขึ้น, แล้วพูดดัง.) คุณหลวงขอรับ, คุณได้ช่วยให้บุตรได้กลับไปเห็นหน้ามารดา___

หลวงจำ.

(พูดอย่างตื่นตัว.) ข้อนี้ก็จริงอยู่ !

เนียน.

ให้ พี่ ชาย ได้ กลับไป เห็น หน้า น้อง สาว !

หลวงจำ.

และ ช่วย ให้ บุรุษ ผู้ หนึ่ง ได้ อยู่ ทำ ประโยชน์ แก่ชาติ.

เนียน.

ถ้อยคำใด ๆ ก็ไม่มีเพียงพอที่จะใช้สำหรับสรรเสริญบุญคุณข้อนี้ !

หลวงจำ.

ก็จริงอยู่ !

เนียน.

ไม่มีอะไรนอกจากน้ำใจ___เข้าใจไหมขอรับ, น้ำใจ !

หลวงจำ.

คุณเสาวรส !__ขอฉันเรียกเธอว่าพ่อเนียนเถอะนะ.

เนียน.

ขอรับ ! (ย้อง) ที่ใครก็ที่ใครสิน่า !

หลวงจำ.

(เสียงเครือ) พ่อเนียน, สหายรัก, รักราวกับลูก ! ถ้าไม่ได้ฉันแล้ว บ่าน นี่เธอก็จะเป็นแต่กองเนื้อกับกะดูกอนหักบ่น จนไม่ เป็นรูป, กองอยู่ที่ก้นลำธาร. เธอได้รอดชีวิตเพราะฉัน, ฉันมีบุญคุณแก่เธอหาที่สุดมิได้; เพราะฉะนั้น ฉันจะไม่ลืมเลยจนวันตาย.

เนียน.

ผมก็เหมือนกัน.

หลวงจำ.

(พูดกับนายแม้น.) นี่แน่ะคุณ___คุณคงคาดคะเนไม่ถูกเลย ว่าเป็นที่ปลื้มใจปานใดในการที่รู้สึกว่าได้ช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์.

โสภา.

คุณพ่อก็, ทำไม คุณแม้นเธอจะคะเน ไม่ถูก, เพราะ เมื่อสักครู่หนึ่งนี่เอง เธอก็ได้ ช่วยชีวิต เพื่อนมนุษย์คนหนึ่งแล้วเหมือนกันไม่ใช่หรือคะ ?

หลวงจำ.

(ไม่สู้พอใจ) จริงอยู่___จริงเช่นลูกว่า.___เออ, สมุดนั่นอยู่ไหน ?

นางจำ.

จะทำไมอีกล่ะ ?

หลวงจำ.

ก่อนที่จะไปจากที่นี้, ฉันปรารถนาที่จะใคร่เขียนข้อความแสดงความพอใจในกิจการที่ได้เป็นไปแล้ว.

ผู้รักษา.

(หยิบสมุดมาเยิดให้.) นี่ขอรับ.

หลวงจำ.

ขอบใจ. (อ่านที่สมุด) เอ๊ะ ! นี่ใครมาสัปดนเขียนไว้นี่ ?

คนอื่น ๆ.

เอ๊ะ ! ใครกัน ?

หลวงจำ.

(อ่าน) "ข้าพเจ้าขอชี้แจงแก่หลวงจำเนียรว่า สนานดาดฟ้าไม่ใช่ไทยเหนือ, และไม่เคยบวชเป็นพระ, เพราะฉะนั้นการใช้ "ห" นำ จึงนับว่า เป็นการผิดอักขระวิธีเป็นแน่แท้_เซ็น: นายพันตรีหลวงรุกราญรณรงค์."

คนอื่น ๆ.

เอ๊ะ !

โสภา.

(พูดเบา ๆ กับพ่อ.) ถูกของเขาคะคุณพ่อ. ตัว "ส" เป็นอักษรสูงอยู่แล้ว, ไม่ต้องใช้ "ห" นำ.

หลวงจำ.

(พูดกะซาก) รู้ละน่ะ ! ___ไม่ได้ต้องตอบให้ถึงใจ. (ขยับปากกาขึ้นเขียน, แล้วอ่าน.) "หลวงรุกราญรณรงค์เป็นคนทะลึ่งบ้องที่สุด._เซ็น: หลวงจำเนียร วานิช." ___กลับไปที่พักหรือยังล่ะแม่ยี่สุ่น ?

นางจำ. เนียน.

(พูดเยา ๆ กับผัว.) มีผู้ขอลูกสาวเรา ขอรับ.
แล้วละคะ.

หลวงจำ. หลวงจำ.

ฉันรู้แล้ว. ถ้าเช่นนั้นเย็นวันนี้ เดิรลงไปกินข้าว
กับฉันที่เรือนที่พักหลังโน้นเถอะนะ.

นางจำ. เนียน.

คุณแม้นได้มาพูดจากับดิฉัน. ขอรับ; ขอบใจมาก.

หลวงจำ. โสภา.

พ่อเนียน เพื่อนรัก ของฉัน เขาได้มา (พูดเยา ๆ กับพ่อ.) ก็คุณแม้นล่ะคะ
พูดกับฉันแล้ว. คุณพ่อ ?

นางจำ. หลวงจำ.

แต่ดิฉันเห็นว่าคุณแม้น--- โต๊ะมันนั่งได้สี่คนเท่านั้นนี่ลูก; เรา
ก็สามคนแล้ว, ก็มีที่ว่าง อีกที่เดียว
เท่านั้น.

หลวงจำ. โสภา.

ไว้แล้วจึ่งค่อยพูดกันต่อไป. เรา
เชิญเขาไปกินข้าวกับเราที่ที่พักไม่ดีฤๅ ?

นางจำ. พุทโธ่! คุณพ่อก็; จะเติมเข้าอีก
ก็ตามใจคุณสิคะ. ที่หนึ่งก็ได้นี่คะ.

หลวงจำ. นางจำ.

พ่อเนียนยังจะพักอยู่ที่กะโรม อีกวัน มิเสียแรง เขาได้ช่วย คุณให้พ้นอัน-
หนึ่งไม่ใช่ฤๅ. ? ตราย---

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

หลวงจำ.

(พูดตัดบท) พอแล้ว! พอแล้ว! บุญคุณของนายเสลานนท์คนนี้ หนัก กระลาหัวฉันเต็มทีแล้ว! (หันไปพูดกับนายเนียน) อย่าลืมนะพ่อเนียน; เจ็ดนาฬิกากึ่ง.

เนียน.

ไม่ลืมขอรับ.

หลวงจำ.

(พูดกับแม้น.) ผมขอขอบใจคุณอีกครั้งหนึ่ง; แต่ผมมีความเสียใจ, ที่มันจำกัดจึ่งไม่สามารถ เชิญคุณ ไปรับประทานอาหารเย็นวันนี้ด้วย.

แม้น.

ไม่เป็นไรมิได้ขอรับ.

หลวงจำ.

ผมลาก่อน---ลาก่อนนะพ่อเนียนเพื่อนรัก.

เนียน.

ผมจะไปส่งคุณ.

(หลวงจำเนียรกับภรรยาและบุตริ, และนายเนียนเข้าโรงทางประตูด้านหลัง.)

ผู้รักษา.

คุณ จะรับประทาน ข้าวเย็น ที่นี่ หรือขอรับ.

แม้น.

ไม่กิน ที่นี่ จะให้ฉันกิน ที่ไหนล่ะ? หรือแกก็จะพลอยโขกฉันด้วย?

ผู้รักษา.

หามิได้ขอรับ. (เข้าโรงทางประตูซ้าย.)

แม้น.

พุทโธ่! พุทโธ่! ทำคุณบูชาโทษ!

ปิดม่าน

องก์ที่ ๓

ฉาก : ห้องรับแขก, บ้านหลวงจำเนียรวานิช, ที่กรุงเทพ ฯ (ดูแผนผัง)

เมื่อเปิดม่านเย็นเวลาค่ำแล้ว, เพราะฉะนั้น ไฟฟ้าในห้องเปิดหมด. หลวงจำเนียร, นางจำเนียร, และโสภาออกมาทางประตูขวา. โสภาหอบหิ้วของต่าง ๆ มาด้วย, และจันก็หอบหิ้วของตามออกมาทางประตูขวาอีกด้วย.

หลวงจำ.

วางของนั้นเสียก่อนเถอะจัน. ข้าอยากถามข่าวคราวอะไร ๆ บ้าง. อยู่ทางนี้มีใครมาถามหาข้าบ้างหรือเปล่า?

จัน.

มีขอรับ. คนหนึ่งเขาชื่อนายแม้นเสลานนท์

โสภา.

(ดีใจ) อ้อ! อย่างนั้นฤา?

จัน.

อีกคนหนึ่งเขาชื่อนายเนียน เสาวรส.

หลวงจำ.

นี่แหละคนดีมาก!

จัน.

ทั้งสองคนนี่มาหลายครั้งแล้ว, เพื่อถามข่าวว่า เมื่อไรใต้เท้าจึ่งจะกลับ.

นางจำ.

เขาอุตส่าห์มีแก่ใจ! คุณควรไปเยี่ยมตอบเขาบ้างนะคะ.

หลวงจำ.

แน่ทีเดียว! ฉันต้องไปเยี่ยมตอบพ่อเนียนเพื่อนรักของฉัน.

โสภา.

ก็คุณแม้นล่ะคะ.

หลวงจำ.

พ่อก็จะไปเยี่ยมเขาเหมือนกัน___

ภายหลัง.

แผนผังสำหรับองก์ที่ ๓

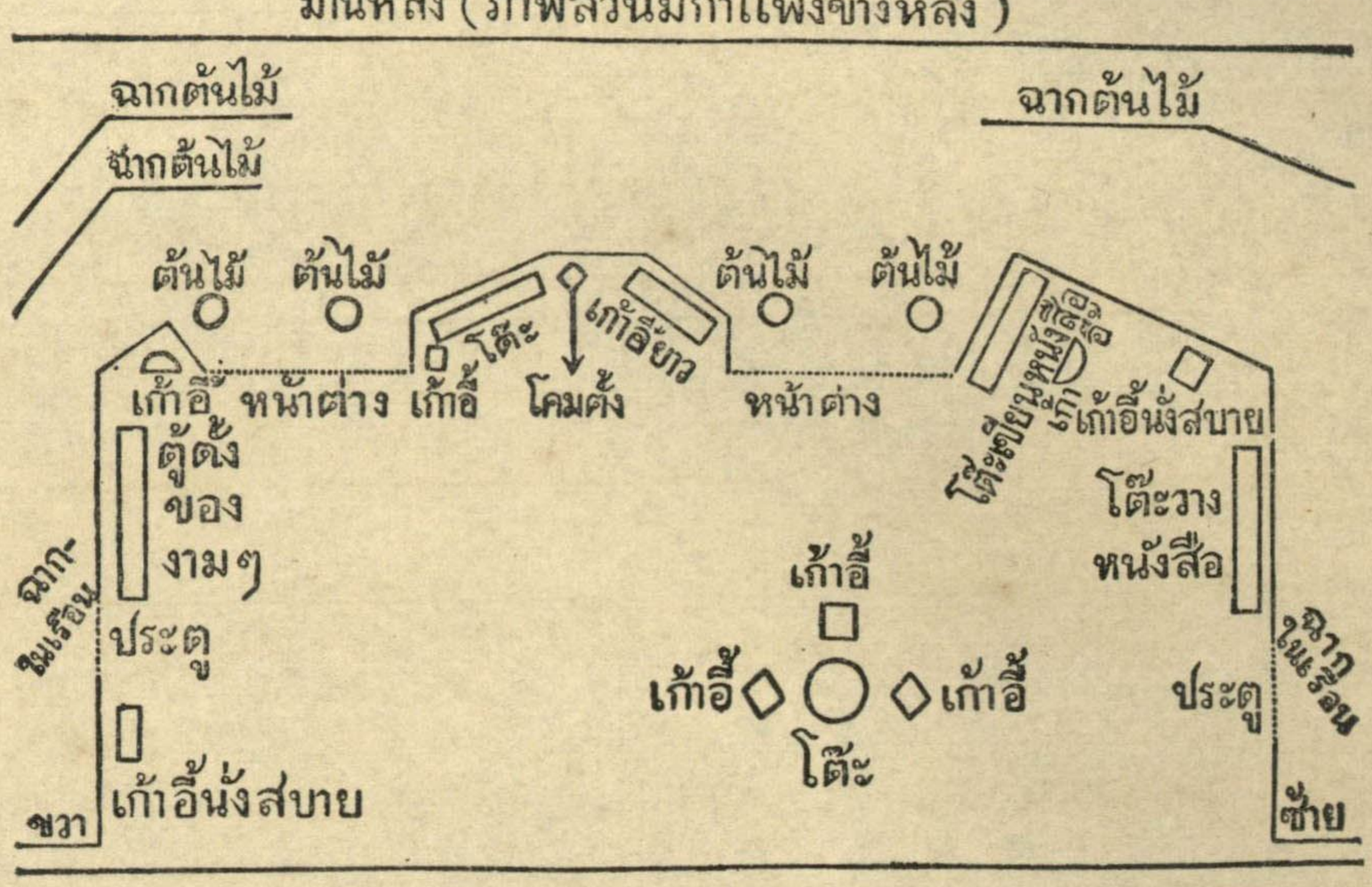

อธิบาย: ฉากนี้สมมุติว่าเป็นห้องรับแขกในตึกของหลวงจำเนียร วานิช; ผนังทาสี, มีลายขอบข้างเล็กน้อย ตามขอบ. ด้านขวาและซ้ายมีประตูด้านละช่อง. ด้านหลังมีหน้าต่างใหญ่ ๒ ช่อง, เปิดออกไปถึงสวนได้; มองออกไปทางหน้าต่าง เห็นต้นไม้พุ่ม (เช่นต้นเข็ม) ช่องละ ๒ พุ่ม, แล้วต่อออกไปอีกจึงเห็นสวน มีกำแพงเป็นขอบเขตต์. ส่วนเครื่องแต่งห้อง มีตามที่กำหนดไว้ในแผนผัง. โต๊ะริมผนังกลางด้านหลังนั้น, วางหนังสือพิมพ์, ซึ่งต้องมีซ้อน ๆ กันอยู่หลาย ๆ ฉะบับ เพราะสมมุติว่าเก็บ ๆ รอไว้ท่าเจ้าของบ้าน. โคมตั้งที่ขุดไว้ในแผนผังนั้น, คือโคมไฟฟ้าชะนิดตั้งกับพื้น มีแกนสูง. ตามผนังควรมีกิ่งไฟฟ้างาม ๆ, และมีช่อไฟฟ้าแขวนจากเพดานด้วย. โต๊ะที่ริมผนังด้านซ้ายนั้น มีหนังสือเล่ม ๆ เช่น นาครสงเคราะห์เป็นต้น วางอยู่พร้อม. บนโต๊ะเขียนหนังสือต้องมีเครื่องเขียนหนังสืออยู่พร้อม, และตะเกียงไฟฟ้าดวง ๑ ด้วย. ตามผนังที่ว่าง ควรติดรูปภาพงาม ๆ บ้าง; ชะเย็นสำหรับสำมันก็ได้.

สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

โสภา.

จัน, ช่วยขนของขึ้นไปบนโน้นหน่อยเถอะ.

จัน.

ขอรับ. (หยิบของพลางพูดกับหลวงจำเนียรพลาง) ผมเห็นใต้เท้าดูเหมือนจะอ้วนขึ้น. ไปเที่ยวคราวนี้ใต้เท้าเห็นจะสบายมากนะขอรับ.

หลวงจำ.

ทั้งสนุกสบายเทียวจัน. เออ, เอ็งยังไม่รู้ละสิว่าข้าได้ช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง.

จัน.

ใต้เท้าหรือขอรับ!___แม่โว้ย!_

โสภา.

(ยืนอยู่ที่ประตูซ้ายแล้ว.) ร่ำไรน่าจัน!

(เข้าโรงทางประตูซ้าย)

จัน.

ใต้เท้าหรือขอรับได้ช่วยชีวิตมนุษย์?___แม่โว้ย! (ขนของเข้าโรงไปทางประตูซ้าย.)

หลวงจำ.

นั่นมันร้องแม่โว้ยทำไมหนอ? บ้าจริง ๆ!

นางจำ.

มานั่งพูดอะไรกันสักหน่อยเถอะคะ. (นั่งทั้ง ๒ คน, ตามแต่จะเหมาะและสบาย.)

นี่เราก็กลับมาถึงบ้านแล้ว, ในไม่ช้าเราก็จะต้องตอบ ชายหนุ่มสองคนนั่น__เพราะการที่มีผู้ขอลูกสาวสองรายพร้อม ๆ กันเช่นนี้ อยู่ข้างจะเกินต้องการไปสักหน่อย.

หลวงจำ.

ส่วนตัวฉันยังไม่เปลี่ยนแปลงความเห็นเลย___ฉันชอบพ่อเนียนมากกว่า.

นางจำ.

เพราะเหตุไรคะ?

หลวงจำ.

ฉันก็บอกไม่ถูกแท้___เป็นแต่ฉันเห็นว่าเขา___พูดกันโดยย่อ ฉันชอบเขาน่ะแหละ.

นางจำ.

แต่อีกคนหนึ่งน่ะเขาเป็นผู้ที่ช่วยคุณให้พ้นอันตรายไม่ใช่ฤๅ ?

หลวงจำ.

เขาได้ช่วยชีวิตฉัน ! ไป ๆ มา ๆ มันก็วนมาอีเรื่องนี้ร่ำไปนั่นแหละ !

นางจำ.

คุณเห็นเขามีข้อบกพร่องในข้อใดบ้างฤๅ ? สกุลเขาก็ดี, หลักฐานของเขาก็มั่นคง———

หลวงจำ.

พุทโธ่ ! ก็ฉันได้บอกเมื่อไรว่าเห็นเขาบกพร่องอะไร ———เป็นแต่ฉันไม่อยากได้เขาเป็นลูกเขยเท่านั้น.

นางจำ.

หมดท่าเข้า ก็ดันเอาดื้อ ๆ เช่นนั้นเอง !

หลวงจำ.

ฉันรู้สึกว่าเขามีวางท่าออกจะจองหองไม่น้อย.

นางจำ.

ใครคะ !

หลวงจำ.

นายเสลานนท์น่ะสิ ! เขาทำท่าเป็นเจ้าบุญนายคุณ ——— ดูเหมือนคอยทวงบุญคุณอยู่ไม่รู้จักหยุดหย่อนเลย.

นางจำ.

ดิฉันยังไม่ได้ยินเขาเอ่ยถึงเรื่องนั้นเลยจนครั้งเดียว.

หลวงจำ.

ฉันรู้แล้วว่าเขาไม่ได้เอ่ย; แต่ท่าทางของเขาน่ะ ! เขาทำทีเหมือนจะให้ฉันเข้าใจว่า: “ฮือ ! ถ้าไม่ได้ผม คุณก็จอดเสียแล้ว !” ทำท่าทางอวดดีเช่นนี้จะไม่ให้ฉันรำคาญอย่างไร ? ส่วนพ่อเนียนนั้นหรือ———

นางจำ.

ตรงกันข้ามทีเดียว ! นายเนียนพูดอยู่วันยังค่ำว่า: “ถ้าไม่ได้คุณหลวงละก็ ผมจอดเสียแล้ว !” ———ข้อนั้นทำให้คุณรู้สึกตื่นตัว, เพราะฉะนั้นคุณจึงได้รักนายเนียน.

หลวงจำ.

ฉันตื่นตัวฉะนั้นฤๅ ? ก็ฉันมีเหตุเพียงพอที่จะตื่นอยู่บ้างไม่ใช่ฤๅ ?

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

นางจำ.

อุ๊ย, เบื่อจริง ๆ !

หลวงจำ.

ขอให้หล่อนเข้าใจว่า ผู้ที่ได้ยอมสละชีวิตเพื่อช่วยเพื่อนมนุษย์ ดูมีเหตุเพียงพอที่จะตื่นตัวอยู่บ้าง. แต่ส่วนตัวฉันพอใจที่จะประพฤติเสงี่ยมเจียมตัวมากกว่า, เพราะการเสงี่ยมเจียมตัวไม่โอ้อวด เป็นลักษณะแห่งผู้กล้าหาญจริง.

นางจำ.

เอาเถอะคะ, ดิฉันไม่เถียงละในเรื่องนั้น. ว่าแต่นายแม้นน่ะ___

หลวงจำ.

ขอให้หล่อนเข้าใจว่า โสภาไม่ได้รักนายแม้นเลยจนนิดเดียว.

นางจำ.

คุณทราบได้อย่างไร ?

หลวงจำ.

ฉันก็คะเนเอาน่ะสิ.

นางจำ.

ถ้าจะให้รู้จริง ก็มีอยู่อย่างเดียวเท่านั้น, คือ ต้องถามตัวโสภาดู. เมื่อรู้แล้วว่าเขาชอบคนไหนเราก็ยกให้คนนั้น, เป็นเสร็จเรื่องกัน.

หลวงจำ.

ถูกแล้ว ! "ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่." แต่หล่อนอย่าแนะอย่านำเขานะ.

นางจำ.

เอาเถอะคะ. ดิฉันจะไม่แนะไม่นำอะไรหมด. (เรียก) โสภา ! โสภา ! (เสียงโสภาขานรับในโรง.) ออกมานี่แน่ะ!

(โสภาออกมาทางประตูซ้าย.)

โสภา.

คุณแม่เรียกทำไมคะ ?

นางจำ.

นั่งลงก่อนลูก. (โสภานั่งตามสมควร.) คุณพ่อกับแม่มีเรื่องอะไร ที่จะต้องพูดกับลูกอย่างจริงใจ.

โสภา.

อะไรคะ ?

นางจำ.

เวลานี้ลูกก็มีอายุสมควรที่จะออกเหย้าออกเรือนไปได้แล้ว. เวลานี้มีชายหนุ่มอยู่สองคนที่ปรารถนาจะมาสู่ขอตัวของลูก--- ทั้งสองคนนี้ พ่อกับแม่ชอบเท่า ๆ กัน--- คุณพ่อไม่อยากจะฝ่าฝืนความพอใจของลูก, เพราะฉะนั้นได้ตกลงกันว่า ยอมให้ลูกเลือกตามใจ.

โสภา.

อย่างนั้นหรือคะคุณแม่ ?

หลวงจำ.

ตามใจลูกทีเดียว.

นางจำ.

ชายหนุ่มคนหนึ่ง คือ นายแม้น เสลานนท์.

โสภา.

อ้อ ! (ก้มหน้า)

หลวงจำ.

อย่าพูดนำนะแม่ยี่สุ่น !

นางจำ.

อีกคนหนึ่ง คือ นายเนียน เสาวรส. ซึ่งเป็นคนเฉลียวฉลาด, มรรยาทงาม, มีความไหวพริบ, และซึ่งพ่อต้องขอบอกตามจริงใจว่าพ่อชอบมากที่เดียว.

นางจำ.

ก็นี่ใครนำล่ะนี่ ?

หลวงจำ.

ฉันไม่ได้นำ ! เป็นแต่กล่าวความจริงเท่านั้น ! (พูดกับโสภา) ลูกได้รู้แล้วเช่นนี้ ก็เลือกสิ !

โสภา.

ดิฉันกะดากเต็มที --- เอาเถอะคะ, สุดแท้แต่คุณพ่อคุณแม่จะเห็นชอบก็แล้วกัน.

หลวงจำ.

พ่อต้องการให้ลูกเลือกเองจริง ๆ นะลูก.

นางจำ.

ตามใจลูกเองทีเดียว; พูดไปเถอะ.

โสภา.

ก็เมื่อคุณพ่อคุณแม่จะให้ดิฉันเลือกเองให้ได้, ดิฉันก็ขอเลือกนายแม้น.

นางจำ.

อย่างไรล่ะคุณ ?

หลวงจำ.

แม้นฤๅ ? ก็พ่อเนียน ทำไมไม่เลือก ?

โสภา.

คุณแม้นเธอได้ช่วยชีวิตคุณพ่อไม่ใช่หรือคะ ?

หลวงจำ.

(โกรธ) เอาอีก ! เอาอีก ! เบื่อเต็มทีแล้วนะ, ให้ตายโหงสิ !

นางจำ.

คุณเห็นไหม ? เขาเลือกทันที, ไม่ได้อ้ำอึ้งเลยเทียว.

หลวงจำ.

ขอโทษเถอะแม่ยี่สุ่น, แต่ฉันผู้เป็นบิดา จะยอมสละอำนาจของตนไม่ได้. ฉันจะต้องไตร่ตรองและสืบสวนดูถึงหลักฐานของผู้ที่จะมาเป็นลูกเขยของเราต่อไปอีกก่อน.

นางจำ.

(พูดกับผัว) คุณหลวงจำเนียร, คุณประพฤติเหลวไหลใหญ่แล้ว, รู้ไหม ?

หลวงจำ.

ทำไม ?

นางจำ.

คืนคำน่ะสิ ! สัญญาเป็นเศษกระดาษไปเสียแล้ว !

หลวงจำ.

แม่ยี่สุ่น !

(ขุนทุรวาทีออกทางประตูขวา, คำนับผู้หญิงทั้ง ๒ และหลวงจำเนียร.)

ขุนทุร.

ผมทราบว่าคุณหลวงกลับมาวันนี้ ก็รีบมาเยี่ยม.

หลวงจำ.

ขอบใจ, ท่านขุน, ขอบใจ. เชิญนั่ง.

(ขุนทุรวาทีนั่งเก้าอี้, ซึ่งลากออกมาจากริมผนังด้านขวา; หลวงจำเนียรนั่งข้างขวาโต๊ะกลาง; นางจำเนียรนั่งซ้ายโต๊ะ; โสภาไปนั่งเก้าอี้ยาวริมผนังด้านหลัง, และอ่านหนังสือพิมพ์.)

ขุนทุร.

ผมมาหา คุณหลวง เพื่อพูด เรื่องเงินห้าร้อยบาท ที่ผมได้ยืมไปเมื่อก่อนคุณไปบ๊กษ์ใต้.

หลวงจำ.

เอามาใช้ฤา ?

ขุนทุร.

หามิได้ขอรับ. ผมยังหาเงินใช้ไม่ได้.

หลวงจำ.

อ๋อ ! ไม่เร่งร้อนอะไร.

ขุนทุร.

ขอโทษ ! ส่วนผมเองร้อนใจที่สุด.

หลวงจำ.

ช่างเถอะท่านขุน ! ___ เออ, ผมได้ตั้งใจหาของฝากมาให้ท่านขุนด้วย.

ขุนทุร.

ของฝากผมหรือขอรับ ?

หลวงจำ.

เมื่อผมไปที่เมืองไทร ผมได้ซื้อกริชสามเล่ม ___ สำหรับฝากอ้ายจันเล่มหนึ่ง, ฝากอ้ายมั่นคนขับรถยนตร์เล่มหนึ่ง, และผักเงินสำหรับฝากท่านขุนเล่มหนึ่ง.

ขุนทุร.

(ย้อง) แกเอาข้าพเจ้าไปเข้าประเภทเดียวกับ ลูกน้อง ของแก เสียแล้ว !

(พูดดัง) แล้วอย่างไรล่ะขอรับ ?

หลวงจำ.

เมื่อก่อนจะผ่านด่านภาษีสยาม, ผมเอาเหน็บซ่อนไว้ที่เข็มขัดข้างในเสื้อ.

ขุนทุร.

ทำไม ?

หลวงจำ.

เพราะ ผม ไม่ อยาก จะ ต้อง เสีย ค่าธรรมเนียมค่าเอาอาวุธมีคม เข้ามานะสิ. แต่เป็นเคราะห์ร้าย, จำเพาะพอเขาตรวจ, อ้ายกริชเจ้ากรรมก็ตกโป๊กลงมาเล่มหนึ่ง.

ขุนทุร.

แล้วอย่างไร ?

หลวงจำ.

เขาก็จับตัวผมตรวจ, ได้กริชทั้งสามเล่ม___เลยริบเอาหมด.

ขุนทุร.

อย่างนั้นเทียวหรือขอรับ ?

หลวงจำ.

ผมเถียงเสียคอเบ็นเอ็นทีเดียว, เลยวิวาทกันใหญ่; ลงท้ายผมดาลโทษะขึ้นมา, พลั้งปากว่าเจ้าพนักงานภาษีว่า "อ้ายอัปรีย์." เขาตอบว่าแล้วคงจะได้เห็นกัน. ผมเสียใจมากที่ได้ไปเกิดเหตุเช่นนั้นขึ้น. กริชที่ผมจะเอามาฝากท่านขุนน่ะ งามด้วยนะ.

ขุนทุร.

เท่าที่คุณหลวงคิดถึงผมเท่านั้น ผมก็ยินดีพอแล้ว. (ย้อง) พุทโธ่! มั่งมีออกปานนี้ยังจะเสียดายเงินค่าภาษีด้วย; เลวจริง ๆ!

จัน.

(มายืนที่ประตูขวา.) นายแม้น เสลานนท์ มาหาใต้เท้า.

(แม้นออกทางประตูขวา; จันเข้าโรง.)

โสภา.

อ้อ! (แสดงกิริยายินดี.)

นางจำ.

ดิฉันยินดีที่คุณมาเยี่ยมวันนี้.

แม้น.

ผมได้มาถามข่าวดูหลายวันแล้ว ขอรับ. คุณหลวงสบายดีหรือขอรับ?

หลวงจำ.

สบายดี, ขอบใจ. (พูดกับคนดู) ดูเอาสิ! วางท่าเบ็นเจ้าบุญนายคุณอย่างนี้เสมอ!

นางจำ.

คุณคะ, ทำไมไม่นำให้คุณแม้นรู้จักกับท่านขนล่ะ?

หลวงจำ.

ท่านขุนทุรวาที, ผมขอนำให้รู้จักกับนายแม้น เสลานนท์, เบ็นผู้ที่ได้พบปะกันเวลาเดิรทาง.

โสภา.

คุณแม้นได้ช่วยชีวิตคุณพ่อนะ, ท่านขุนคะ!

หลวงจำ.

(ย้อง) เอาอีก! เอาอีก!

ขุนทุร.

เอ๊ะ! คุณหลวงได้ตกอยู่ในที่อันตรายอะไรฤๅ?

หลวงจำ.

หามิได้ ___ ลำบาก นิดหน่อย เท่านั้น.

แม้น.

ไม่เป็นของสลักสำคัญอะไรเลยท่านขุน.

หลวงจำ.

(ย้อง) วางท่าอีกแล้ว!

จัน.

(มายืนที่ประตูขวา) นายเนียน เสาวรส.

(นายเนียนเข้ามาทางประตูขวา; จันเข้าโรง.)

หลวงจำ.

(ลุกไปต้อนรับขับมือเนียน) พ่อเนียน! เพื่อนรัก! มานี่! มานี่! (ชูมือไปหาขุนทุรวาที) ท่านขุนทุรวาที, ผมขอนำให้รู้จักกับนายเนียน เสาวรส, ผู้เป็นมิตรอย่างสนิทสนมที่สุดของผมคนหนึ่ง.

ขุนทุร.

คุณใช่ไหม ที่เป็นผู้จัดการบริษัทเรือไฟ?

เนียน.

ผมเองขอรับ.

หลวงจำ.

ฮือ! ถ้าไม่ได้ผมละก็ พ่อเนียนคงจะไม่ได้กลับมาแบ่งกำไรหุ้นบริษัทเรือเมลให้ท่านขุนเลยทีเดียว.

ขุนทุร.

เอ๊ะ! ทำไม?

หลวงจำ.

ทำไม? ก็เพราะผมได้ช่วยชีวิตพ่อเนียนไว้น่ะสิ!

ขุนทุร.

คุณฤา? (ย้อง) เอ๊ะ! ดูต่างคนต่างช่วยชีวิตกันนัวอย่างไรอยู่!

หลวงจำ.

เรากำลังขึ้นไปที่สนานดาดฟ้า. ยอดภูผาเงื้อมง้า. สูงตระหง่านเป็นสง่าน่าชม. เรากำลังไต่ไปตามทางอันแคบ__

โสภา.

(พูดสอดขึ้นมา.) อุ๊ย, คุณพ่อคะ, มีชื่อคุณพ่ออยู่ในหนังสือพิมพ์นี่แน่ะ.

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

หลวงจำ.

เอ๊ะ ! มีชื่อพ่อในหนังสือพิมพ์ฤา ? เรื่องอะไรกัน ?

โสภา

อ่านเองสิคะ. (ส่งหนังสือพิมพ์ให้หลวงจำเนียร)

หลวงจำ.

(อ่าน) "มีผู้ส่งข่าวมาจากนครศรีธรรมราช, ว่าได้มีเหตุการณ์อันหนึ่งขึ้นที่ตำบลกะโรม, ซึ่งอาจจะได้เป็นผลร้ายมาก. มีสุภาพบุรุษผู้หนึ่ง, ชื่อนายเนียน เสาวรส, ได้เพอิญเดิรพลาดและพลัดตกลงไปในหูบผาลึกอันหนึ่ง, ซึ่งคนเดิรทางมักกลัวนัก. เป็นเคราะห์ดี, เพอิญหลวงจำเนียรวานิช, ผู้เป็นผู้มีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดผู้หนึ่งในหมู่พาณิชแห่งกรุงเทพ ฯ ได้อยู่ณที่นั้นด้วย. ท่านหลวงจำเนียร, ด้วยความกล้าหาญและมิได้หวาดหวั่นต่ออันตรายซึ่งอาจจะมีแก่ตัวท่านเอง, ได้โจนลงไปในหูบ, และเมื่อได้กระทำความพยายามอย่างมากมายน่าอัศจรรย์แล้ว, จึงได้สามารถช่วยชีวิตนายเสาวรสไว้ได้. กิจการอันน่าสรรเสริญอย่างยิ่งอันนี้, ได้ทำให้บรรดามหาชนออกปาก ชมโดยทั่วไป, แต่ท่านหลวงจำเนียรได้แสดงกิริยาอาการถ่อมตัว ไม่ยอมรับคำสรรเสริญเลย. แต่เราเชื่อว่าคนที่มีจิตต์เมตตาคงจะอดไม่ได้เลยที่จะชมเชยท่านหลวงจำเนียรให้ถึงขนาด." (อ่านแล้วนั่งยิ้มกริ่ม)

เนียน.

(ย้อง) ต้องยอมเสียเงินให้เขาอย่างแจ้งความเขาจึงได้รับลงให้.

หลวงจำ.

(เสียงเครือ) พ่อเนียน___เพื่อนรัก! (ขยิบมือ)

เนียน.

(ย้อง) ชาตาข้าพเจ้ากำลังขึ้นปรู๊ดๆ เทียว !

หลวงจำ.

โดยมาก ผมก็เป็นคนที่ไม่ใคร่ชอบหนังสือพิมพ์, แต่ก็ต้องยอมรับ ว่าที่จริงก็มีประโยชน์อยู่บ้าง !

นางจำ.

นี่แน่ะคุณคะ, ถ้าเราส่งเรื่องนาย แม้นช่วยคุณไปลงหนังสือบ้าง ก็จะดีนะคะ,

โสภา.

จริงนะคะ, จะได้เป็นคู่กันกับเรื่องของคุณพ่อ.

หลวงจำ.

ขอทีเถอะ! พ่อจะยอมให้ชื่อของพ่อไปโฆษณาอยู่ในหนังสือพิมพ์บ่อย ๆ คนเขาจะว่าได้.

(จันออกทางประตูขวา, ถือหนังสือซองยาวแขยราชการมาซอง ๑.)

จัน.

ใต้เท้าขอรับ.

หลวงจำ.

อะไร ?

จัน.

มีผู้เอาหนังสือนี้มาส่งเดี๋ยวนี้เอง.

หลวงจำ.

ไหนส่งมานี่ทีฤา ? (จันส่งหนังสือให้นายแล้วเข้าโรงทางขวา.)

นางจำ.

หนังสืออะไรคะ ?

หลวงจำ.

หนังสือ ส่งคำพ้อง ของกรมอัยยการ หาว่าฉันทำร้าย เจ้าพนักงานในเวลา ทำการตามหน้าที่, และหมายให้ไปแกคดีที่ศาลโปริสภา.

แม้น.

เรื่องอะไรกันขอรับ ?

หลวงจำ.

ฉันได้เกิดมีปากเสียง กันขึ้น กับเจ้าพนักงาน ด่านภาษี ที่พรมแดน ต่อแดนเมืองไทร กับสงขลา. เขาจับกริชที่ฉันเอาเข้ามาจากเมืองไทร--- ฉันดาลโทษะขึ้นมา, ก็ได้กล่าวคำหยาบ เรียกพนักงานภาษีว่า "อ้ายอัปรีย์, กากมนุษย์!" แล้วเถียงกันไปเถียงกันมา ฉันก็ผลักเอาเขานิดเดียวเท่านั้น.

ขุนทุร.

ไม่ได้การนะขอรับ. ออกจะร้ายแรงมาก.

หลวงจำ.

เอ๊ะ! อย่างไรกัน ?

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

ขุนทุร.

ประทุษร้าย เจ้า พนัก งาน ในเวลา ที่กระทำการตามหน้าที่, อาจจะต้องมีโทษจำถึงสามเดือน.

คนอื่น ๆ.

ตายจริง !

หลวงจำ.

ตะรางเทียวฤๅ ? พุทโธ่ ! เสียแรงได้รักษาชื่อเสียงดี ไม่มีด่าง พร้อยมาจนอายุถึงห้าสิบแล้ว, จะต้องไปติดตะรางเพราะดาลโทษะครู่เดียวเท่านั้น ! (กัมหน้า)

ขุนทุร.

(ย่อง) สะใจ ! จะได้เป็นเครื่องเตือนไม่ให้คิดโกงภาษีอีก !

หลวงจำ.

สหายทั้งหลาย, อนาคตของข้าพเจ้าจะบุบสลายเสียแล้ว !

นางจำ.

อย่าเพ่อติตนก่อนไข้หน่อยเลยคะ.

โสภา.

จริงนะคะคุณพ่อ !

[๕๗]

หลวงเนียรเดิรทาง

ทำใจดี ๆ ไว้เถอะขอรับ.

แม้น.

ช้าก่อนขอรับ ! บางทีผมจะพอช่วยคุณหลวงได้บ้าง.

หลวงจำ.

ช่วยได้อย่างไร___เพื่อนรัก ?

แม้น.

ผม เป็น ญาติ สนิท กับ ข้า ราชการ ผู้ใหญ่ผู้หนึ่งในกรมศุลกากร. ผมจะลองไปหาท่านผู้นี้ดูก่อน. บางทีท่านจะช่วยพูด จาไกล่ เกลี่ย ให้ พนักงาน ด่าน ภาษี ถอนพ้องเสียได้.

ขุนทุร.

ผม เห็น ว่า ดู ออก จะ ลำบาก อยู่ละกระมัง ?

แม้น.

ทำไมท่านขุน ? เป็นแต่เพียงดาลโทษะชั่วคราว___

หลวงจำ.

ซึ่งต่อมาผมก็รู้สึกเสียใจมาก.

แม้น.

โปรดเอาหนังสือนั่นให้ผมเอาไปด้วย เถอะขอรับคุณหลวง. ผมหวังใจว่าจะพอจัดการให้เป็นที่เรียบร้อยไปได้. คุณหลวงอย่าวิตกให้เกินไปเลยขอรับ.

หลวงจำ.

พ่อเนียน!---เอ๊ย, พ่อแม้น, เพื่อนรัก. ขอบใจ! ขอบใจ! (จับมือ)

โสภา.

(ป้อง) อย่างนี้สิจึ่งจะดี!

แม้น.

(พูดเบา ๆ กับเนียน) ชาตากันขี้ละนะ! (เนียนพะยักหน้า)

หลวงจำ.

นี่พ่อแม้น, เอาหนังสือนี่ไป.

แม้น.

(รับหนังสือ) ขอรับ. ผมจะต้องรีบไป. (คำนับหลวงจำเนียรและคนอื่น ๆ, แล้วเข้าโรงทางประตูขวา.)

ขุนทุร.

ผมก็ต้องลาทีละคุณหลวง.

หลวงจำ.

ไม่อยู่กินข้าวด้วยกันหรือท่านขุน?

ขุนทุร.

ผมนัดกับเขาไว้เสียแล้ว ว่าจะไปกินข้าวที่โฮเต็ล. (ป้อง) ไม่ได้. ขืนอยู่จะพลอยเสียรางวัดด้วย. (คำนับคนอื่น ๆ แล้วเข้าโรงทางประตูขวา.)

นางจำ.

(ไปพูดกับสามีเบา ๆ) อย่างไร?

หลวงจำ.

ดีมาก! ดีจริง ๆ, ไม่แกล้งสรรเสริญเลย.

นางจำ.

ก็แล้วเช่นนี้ ยังจะไม่ยอมยกลูกสาวให้เขาอีกฤา?

หลวงจำ.

ให้สิ! ทำไมจะไม่ให้.

นางจำ.

ดิฉันพอใจมาก. บอกเลิกนายเนียนเสียทีเดียวนะคะ.

หนังสือพิมพ์ชาวสยาม-ไทยเขษม

หลวงจำ.

อือ! ออกจะน่าสงสาร!

นางจำ.

ก็อย่างไร ๆ ก็ต้องบอกเลิกเขาอยู่แล้ว.

หลวงจำ.

ก็จริงอยู่.

นางจำ.

พูดกับเขาเสียทีเดียวเถอะ. (พูดกับลูก) โสภา, ไปในเรือนประเดี๋ยวเถอะแม่มีธุระ. (นางจำเนียรกับโสภาเข้าโรงทางซ้าย.)

หลวงจำ.

นี่แน่ะพ่อเนียน, ฉันจะต้องพูดอะไรกับแกตรง ๆ สักคำหนึ่ง.

เนียน.

อะไรขอรับ?

(เดิรมาจากข้างหลัง มานั่งใกล้ ๆ หลวงจำเนียร.)

หลวงจำ.

เพื่อนได้ขอลูกสาวฉัน, และฉันก็มีความพอใจในตัวแกมาก; แต่มีเหตุการณ์สำคัญได้บังเกิดขึ้น. ซึ่งบังคับฉัน ---พูดกันตรง ๆ, นายแม้นสหายของแกเขาได้อนุเคราะห์ฉันเป็นอันมาก.

เนียน.

ผมเข้าใจแล้ว.

หลวงจำ.

ถ้าจะว่าไปเขาก็ได้ช่วยชีวิตฉัน.

เนียน.

ก็อ้ายต้นไม้ต้นเล็กที่คุณหลวงเกาะไว้ได้แล้วน่ะว่ากระไรกันละขอรับ?

หลวงจำ.

จริง---ต้นไม้ต้นเล็กนั้น---แต่มันก็เล็กมากนะพ่อเนียน --- มันอาจจะหักได้ --- และอีกประการหนึ่งฉันก็คว้าไว้ได้คิ่งเดียวเท่านั้น!

เนียน.

อ้อ!

หอสมุดแห่งชาติ พระนิพนธ์ไทยเขษม

หลวงจำ.

นอกจากนี้นายแม้นเขายังจะช่วยฉันให้รอดจากตะรางอีก___เท่ากับช่วยรักษาเกียรติยศและชื่อเสียงของฉันทีเดียว.

เนียน.

การที่คุณหลวงรู้สึกเช่นนี้น่าจะสรรเสริญเป็นอย่างยิ่ง___

หลวงจำ.

ฉันก็รู้สึกเช่นนั้น !

เนียน.

ส่วนผมเองไม่สามารถที่จะนึกถึงอะไรได้อีก นอกจากความกล้าหาญของคุณหลวง และความเมตตากรุณาที่คุณหลวงได้มีแก่ตัวผม.

หลวงจำ.

(ขยับมือ.) พ่อเนียน ! (ย้อง) เด็กคนนี้ช่างน่ารักจริง ๆ !

เนียน.

ก่อนที่ผมจะจากคุณหลวงไป___

หลวงจำ.

เอ๊ะ ! จะต้องจากกันทำไม ?

เนียน.

การที่ผมจะไปมาที่นี่บ่อย ๆ คงจะทำให้เป็นที่รำคาญแก่แม่โสภาเป็นแน่แท้, ทั้งจะทำให้ตัวผมเองไม่สบายใจด้วย.

หลวงจำ.

อนิจจัง, อนิจจา ! ฉันก็ได้เคยช่วยชีวิตมนุษย์คนเดียวเท่านี้แหละ !

เนียน.

แต่ผมยังจะได้มีโอกาสเห็นรูปคุณหลวงต่อไป. ผมได้มีความคิดขึ้นอย่างหนึ่ง, คือจะจัดการให้ช่างเขียนรูปภาพแสดงเหตุการณ์ที่กะโรมไว้เพื่อเป็นอนุสสาวรีย์ประดิษฐานไว้สืบไป.

หลวงจำ.

เอ๊ะ ! จะเอาฉันเข้าไว้ในรูปเขียนเทียวฤา ?

เนียน.

ผมได้จัดการตกลงไว้แล้วกับช่างเขียนผู้หนึ่งให้เขียนรูปภาพตามผม ผมปรารถนา___ถ้าคุณหลวงไม่รังเกียจ.

พ.ศ. ๒๔๗๔

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ราชการ ไทยเขษม

หลวงจำ.

ฉันจะขัดใจเพื่อนอย่างไรได้. (ย้อง) เด็กคนนี้ยิ่งดูไปยิ่งรัก!

เนียน.

ผมต้องการให้รูปคุณหลวงเหมือนมากที่สุด.

หลวงจำ.

แน่ทีเดียว!

เนียน.

เพราะฉะนั้นคุณหลวงจะต้องอนุญาตให้ช่างเขียน เขาดูตัวคุณเองสักห้าหรือหกครั้ง, ถ้าคุณไม่รังเกียจ.

หลวงจำ.

อะไรจะรังเกียจ? ให้เขาดูตัวสัก ๑๕ หรือ ๒๐ ครั้งก็ได้. เราจะได้ไปยืนให้เขาเขียนพร้อม ๆ กันละสินะ?

เนียน.

ผมหรือขอรับ? ผมไม่ต้องก็ได้.

หลวงจำ.

ทำไม?

เนียน.

เพราะว่าตามที่ผมได้ปรึกษาตกลงไว้กับช่าง, จะไม่ให้แลเห็นอะไร นอกจากภูเขาสูงตระหง่าน---

หลวงจำ.

เอ๊ะ! ก็ฉันละ?

เนียน.

มีภูเขากับคุณหลวงน่ะสิขอรับ

หลวงจำ.

อ้อ!---ฉันกับภูเขาสูงตระหง่าน---ก็ตัวเพื่อนละ?

เนียน.

ผมก็อยู่ในหูบผาน่ะสิขอรับ--- เห็นแต่มือโผล่ขึ้นมากวัก.

หลวงจำ.

รูปภาพเห็นจะงามมากอยู่! พ่อเนียนช่างคิดจริง ๆ!

เนียน.

(ลุกขึ้น) ผมต้องกราบลาที่---บางทีจะอีกนาน กว่าผมจะได้มาเห็นคุณหลวงอีก! (แกล้งทำหน้าสลด.)

หลวงจำ.

พ่อเนี่ยน ! ช้าก่อน, ช้าก่อน ! ฉันจะปล่อยให้ไปเช่นนั้นไม่ได้ ! นี่แน่ะ, เรื่องลูกสาวฉันน่ะ ที่จริงก็ยังไม่เป็นการตกลงแน่นอนอะไร---

เนี่ยน.

ก็แต่ว่า---

หลวงจำ.

อย่าเพ่อไปเลยพ่อเนี่ยน ! อยู่ก่อนเถอะ.

(หลวงรุกราญรณรงค์เดินซ้ำ ๆ เข้ามาทางประตูขวา.)

รุกราญ.

ขอโทษ ! คนไหนเป็นหลวงจำเนียร?

หลวงจำ.

ผมเอง.

รุกราญ.

อ้อ ! ผมได้เที่ยวหาคุณหลายวันแล้ว. คนชื่อจำเนียรมีหลายคนนัก !

หลวงจำ.

เชิญนั่ง. (ต่างคนต่างนั่ง) คุณมีธุระอะไร ?

รุกราญ.

ผมขอถามอะไรสักคำหนึ่ง ! คุณใช่ไหมที่ได้ไปเที่ยวกะโรมเมื่อประมาณสักเดือนหนึ่งล่วงมานี้แล้ว.

หลวงจำ.

ขอรับ. ผมได้ไปที่กะโรมราว ๆ เวลาที่คุณว่า.

รุกราญ.

ถ้าเช่นนั้น คุณใช่ไหม เป็นผู้ที่เขียนไว้ในสมุดเยี่ยมว่า: "หลวงรุกราญเป็นคนทะลึ่งบ้องที่สุด."

หลวงจำ.

เอ๊ะ ! ก็ทำไม---

รุกราญ.

ผมนี่แหละ คือ หลวงรุกราญ !

หลวงจำ.

อ้อ ! ยินดีที่ได้พบคุณหลวง.

เนี่ยน.

(ย่อง) เอ๊ะ ! ท่าทางจะไม่ได้การเสียแล้ว.

รุกราญ.

คุณหลวง, ผมไม่ใช่คนที่พอใจทะเลาะวิวาทกับใคร, แต่ผมไม่พอใจเลยในการที่ถูกโฆษณาอย่างเสียหายเช่นนั้นในสมุดที่ใคร ๆ ก็อาจจะอ่านได้.

หลวงจำ.

ก็คุณหลวง เป็น ผู้เขียน สัปดนก่อนไม่ใช่ฤา ?

รุกราญ.

ผมไม่ได้ทำอะไรเลย นอกจากชี้แจงตามตามตรง " สนาน " ไม่ต้องใช้ " ห " นำ; ซึ่งเป็นความจริง---ไม่เชื่อโปรดพลิกพจนานุกรมดูสิ.

หลวงจำ.

คุณ ไม่มี หน้าที่ อะไรที่ จะมา เป็น ผู้สอนผมในอักขระวิธี.

รุกราญ.

ขอโทษ!_แต่ภาษาไทยเป็นสิ่งที่รักของผมอย่างหนึ่ง, เพราะฉะนั้นเมื่อเห็นผู้ใดประทุษร้ายแล้วผมก็ทนไม่ได้.

หลวงจำ.

ก็นี่คุณ จะมาตั้งตัวคุณ เป็น อาจารย์ผมฉะนั้นฤา ?

รุกราญ.

หามิได้. ผมมานี่เพื่อจะมาขอโดยเคารพให้คุณหลวงชี้แจง ว่าการที่คุณไปเขียนข้อความ เสียหายแก่ตัวผมไว้ในสาธารณะสถานเช่นนั้น, คุณจะแก้ไขอย่างไร ?

หลวงจำ.

จะให้ผมทำอย่างไร ?

รุกราญ.

ผมขอให้ถอนคำ.

หลวงจำ.

ผมไม่เห็นจำเป็นอะไรเลย! ถ้าเมื่อคุณไม่พอใจก็ไปฟ้องที่โรงศาลตามกระบิลเมืองสิ.

รุกราญ.

ชะ ๆ! อวดดีว่าแฝงกฎหมายอยู่ได้ฉะนั้นฤา ? ผมก็รู้อยู่แล้วเหมือนกัน ว่าฟ้อง ก็คง ไม่เป็น ประโยชน์อะไร. เพราะฉะนั้น จึงต้องมาพูดกับคุณตัวต่อตัว. คุณจะยอมถอนคำและขอโทษผมไหม ?

หลวงจำ.

ผมไม่ยอมละเอ้า !

รุกราญ.

ถ้าเช่นนั้น ผมก็ต้องจัดการรักษาเกียรติยศของผมเอง ! ผมขอให้คุณเลือกเอาสองอย่าง.

หลวงจำ.

คือ อย่างไร ?

รุกราญ.

ถ้าคุณอยากจะรักษาเกียรติยศของตนละก็ ขอเชิญไปที่ทุ่งบางนา, ไปต่อสู้กับผมตัวต่อตัวอย่างแบบผู้ดีฝรั่ง — —อย่างที่เรียกว่า ดวลน่ะ.

หลวงจำ.

อุวะ ! มันผิดกฎหมายบ้านเมืองนี่นะ !

รุกราญ.

ถ้าคุณขี้ขลาดเกินที่จะไปให้โอกาสให้ผมแก้แค้นเช่นนั้น ก็ยังคงมีอยู่แต่ประการที่ ๒.

หลวงจำ.

คือ อะไร ?

รุกราญ.

ผมจะต้องหาโอกาสตีคุณเสียด้วยแส้ม้า !

หลวงจำ.

อุวะ ! (นั่งนิ่งตรองอยู่.)

เนียน.

(พูดกับหลวงรุกราญ.) คุณหลวงทำเช่นนั้นจะไม่มีความผิดฤา ?

รุกราญ.

ผมก็รู้แล้วว่าเป็นการผิดกฎหมายทั้งสองประการ. แต่จะทำอย่างไรได้. ผมจะหาความพอใจโดยทางกฎหมายไม่ได้แล้ว ผมก็ต้องหานอกกฎหมายน่ะสิ ! แต่ถ้าผมถูกจับไปขึ้นศาลเพราะทำร้ายร่างกายหลวงจำเนียร ก็น่าจะเป็นคดีที่สนุกไม่น้อยเหมือนกัน. ฮะๆ ฮะ !

หลวงจำ.

คุณหลวงรุกราญ. ผมก็เป็นลูกผู้ชายเชื้อชาตินักรบ, เพราะฉะนั้นผมตกลงตามคำชวนของคุณ. ผมจะไปพบกับคุณที่ทุ่งบางนา.

เนียน.

(ตกใจ) คุณหลวง! ขอให้ไตร่ตรองดูเสียให้ดีก่อนนะ ขอรับ.

หลวงจำ.

ฉันไตร่ตรองดู ตลอดแล้วพ่อเนียน. ฉันจะทำอย่างอื่นไม่ได้.

รุกราญ.

ผมมีความยินดีมาก. ถ้าเช่นนั้น พรุ่งนี้เวลาเที่ยงจะเหมาะไหมขอรับ?

หลวงจำ.

ผมพอใจแล้ว. จะใช้อาวุธอะไร?

รุกราญ.

เราไม่ต้องการ เอาชีวิต ชีวังกันดอกไม่ใช่ฤา? หากระบี่ชะนิดที่เขาใช้ตีกระบี่กระบองไปคนละเล่มก็พอ. ตีกันจนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ร้องว่ายอมแพ้แล้วก็เป็นอันเลิกกัน, เอาไหมขอรับ?

หลวงจำ.

ผมเต็มใจ.

(ลุกขึ้น) ถ้าเช่นนั้นผมลาที. พรุ่งนี้เวลาเที่ยงที่ทุ่งบางนานะขอรับ (คำนับแล้วเข้าโรงทางประตูขวา.)

เนียน.

คุณหลวงขอรับ, ทำไมไปยอมตามเขาเช่นนั้น?

หลวงจำ.

ก็อย่างไร ๆ เขาก็จะเฆี่ยนฉันให้ได้แล้วละก็, ฉันได้มีโอกาสหวดเขาบ้างจะไม่ดีกว่ายอมให้เขาเฆี่ยนข้างเดียวฤา?

เนียน.

ก็ไม่ต้องยอมทั้งสองอย่างไม่ได้หรือขอรับ?

หลวงจำเนียร.

จะไปห้ามปรามเขาอย่างไร? เฮ้ย, พ่อเนียนก็. ฉันว่าแล้วว่าฉันก็เป็นชายเชื้อชาตินักรบเหมือนกัน. ฉันไม่ขอหนีเป็นอันขาด.--- ฉันต้องขอลาเข้าไปในเรือนสักครู่หนึ่งก่อน --- มีธุระนิดหน่อย.--- พ่อเนียนอยู่กินข้าวด้วยกันก่อนนะ. (เข้าโรงทางประตูซ้าย.)

เนียน. หลวงจำ.

ไม่ได้การเสียแล้ว; น่าจะเกิดเหตุใหญ่! ที่คุณหลวงจำเนียรแกตกลงรับจะไปตีกระบี่กับเขาครั้งนี้คงจะเป็นเพราะแกไม่อยากจะแสดงตนเป็นคนขี้ขลาดต่อหน้าเรานี่เอง. เพราะฉะนั้นถ้าฉวยว่าแกเป็นอันตรายอะไรไปละก็ความผิดจะตกอยู่ที่เราไม่น้อยทีเดียว. จะทำอย่างไรดีหนอ? (ตรองสักครู่หนึ่ง) ได้การ! แอบเขียนหนังสือบอกข่าวไปที่ผู้บังคับการตำรวจพระนครบาลจังหวัดพระนครก็แล้วกัน. (ไปนั่งที่โต๊ะเขียนหนังสือ, และเขียนจดหมาย.) "เรียนท่านผู้บังคับการตำรวจพระนครบาลจังหวัดพระนครทราบ — ข้าพเจ้าขอเรียนให้ทราบว่า ข้าพเจ้าได้ข่าวมาว่า พรุ่งนี้เวลาเที่ยง — (เขียนเรื่อยต่อไปสักครู่หนึ่ง, แล้วพับใส่ซองผนึก.) ไม่ได้, ต้องรีบให้เอาไป. จัน! จัน! เอ๊ะ! ไปไหนหือ? (เข้าโรงทางประตูขวา.)

(หลวงจำเนียรออกมาทางประตูซ้าย, ถือจดหมายฉะบับหนึ่ง.)

(อ่านจดหมาย) "เรียนท่านผู้บังคับการตำรวจพระนครบาลจังหวัดพระนครทราบ — — — ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าผู้เป็นพลเมืองดีที่จะเรียนมาให้ท่านทราบว่า มีชายสองคนผู้กอบด้วยโทษะจริตได้นัดจะไปตีกันที่ทุ่งบางนาเวลา ๑๑ นาฬิกา ๓ ภาค" — — — (พูด) เราได้ผ่านเวลาไว้เสีย ๑๕ นาที เผื่อเหลือเผื่อขาด, หาไม่จะเป็นความลำบาก. (อ่านจดหมายต่อไป) "ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นหน้าที่ของท่านที่จะให้อารักขาแก่สาธาณะชน จึงได้เรียนมาให้ทราบ. ผู้ที่จะไปตีกันนั้น, คนหนึ่งเป็นคหบดีมีครอบครัว และมีผู้นับหน้าถือตาอยู่เป็นอันมาก, จึงควรที่จะป้องกันมิให้ผู้นี้เป็นอันตรายเพราะความรังแกของนักเลงโตผู้ท้าเขา. เมื่อท่านผู้บังคับการได้รับจดหมายนี้แล้ว ขออย่าให้นิ่งนอนใจเลย." (พูด) เอาละ! (ไปที่โต๊ะเขียนหนังสือ, หยิบซองมาเขียนจ่าหน้า, เอาจดหมายใส่ซองและผนึก.) อยากดูหน้าตาหลวงรุกราญนัก! (ลุกจากโต๊ะ.)

หนังสือพิมพ์ ไทยแขมร

(นายเนียนกลับออกมาทางประตูขวา, มือยังถือขดหมายอยู่.)

เนียน.

อ้ายจันหายไปไหนก็ไม่รู้, พ้าผ่าสิ! (แลเห็นหลวงจำเนียร.) อ้อ! (ซ่อนขดหมาย.)

หลวงจำ.

พ่อเนียน! (ซ่อนขดหมาย.)

เนียน.

เป็นอย่างไรขอรับ.

หลวงจำ.

จะเป็นอะไรไปพ่อเนียน. ฉันไม่หวาดหวั่นเลย. (ดูไปทางประตูซ้าย.) ฉันได้ยินเสียงผีตีนแม่ลี่สุ่นมา. อย่าบอกให้เขารู้นะ.

(นางจำเนียร กับโสภาออกทางประตูซ้าย! ทั้งสองคนหน้าตาออกจะตื่น.)

นางจำ.

คุณคะ, จริงฤๅ?

หลวงจำ.

อะไรกัน?

หลวงจำเนียรเดิรทางโสภา.

คุณพ่อนัดไปตีกระบี่กับใครหรือคะ?

หลวงจำ.

เอ๊ะ! นี่ทำไมจึ่งรู้?

โสภา.

จันไปเล่าให้ฟังค่ะ.

หลวงจำ.

ปากบอนจริง, พ้าผ่าสิ!

นางจำ.

ก็นี่จะต่อสู้กับใครกันล่ะคะ?

หลวงจำ.

กับหลวงรุกราญรณรงค์.

นางจำ.

เวลาไรกันคะ?

หลวงจำ.

นัดเวลาเที่ยง, ที่ทุ่งบางนา.

นางจำ.

ก็จะไปต่อสู้กับเขาทำไม? ไม่นึกถึงอายุของคุณเองบ้างเลย.

หลวงจำ.

เขาก็รุ่นราวคราวฉัน.

นางจำ.

แต่เขาเป็นทหาร คุณเป็นพลเรือน.

หลวงจำ.

ฉันก็เป็นลูกผู้ชาย เชื้อชาตินักรบเหมือนกัน.

นางจำ.

(ย่อง) ไม่ได้. ต้องคิดอ่านแก้ไข.

(ไปที่โต๊ะเขียนหนังสือ, ริบเขียนจดหมาย.)

"เรียนท่านผู้บังคับการตำรวจ พระนครบาลจังหวัดพระนครทราบ___" (เขียนต่อไป.)

โสภา.

คุณเนียนคะ, ทำไมไม่ห้ามปรามคุณพ่อ?

เนียน.

ฉันก็ได้พยายามห้ามแล้ว, แต่ท่านไม่ฟัง จะให้ฉันทำอย่างไรได้? การที่จะห้ามคนกล้าไม่ให้สำแดงความองอาจเท่ากับห้ามราชสีห์ไม่ให้เปล่งสิงหนาท___ (ชำเลืองดูหลวงจำเนียร, เห็นพอใจกัยม.)

โสภา.

ก็แล้วไปสิคะ. (ย่อง) ไม่ได้, ต้องริบบอกข่าวไปให้คุณแม้นทราบ, เผื่อเธอจะช่วยได้บ้าง. (เข้าโรงทางประตูซ้าย.)

(ขันออกทางประตูขวา.)

ขัน.

อาหารพร้อมแล้วขอรับ.

หลวงจำ.

(เดินเข้าไปหาขันและพูดเบา ๆ.) ริบเอาจดหมายนี้ไป; การด่วน! (ส่งจดหมายให้แล้วเดินไป.)

เนียน.

(เดินเข้าไปหาขันและพูดเบา ๆ) ริบเอาจดหมายนี้ไป; การด่วน! (ส่งจดหมายให้แล้วเดินไป.)

นางจำ.

(เดินเข้าไปหาขันและพูดเบา ๆ) ริบเอาจดหมายนี้ไป: การด่วน! (ส่งจดหมายให้แล้วเดินไป.)

หลวงจำ.

ไปกินข้าวเถอะพ่อเนียน.

นางจำ. จัน.

(พูดกับขัน) อย่าปากมากไปน่ะ, เอ๊ะ! นี่เป็นอะไรกันไปหมดหื้อ?

(เข้าโรงทางประตูขวา.) (อ่านหลังซอง) "เรียนท่านผู้บังคับ

การตำรวจพระนครบาลจังหวัดพระนคร

เนียน. ---เรียนท่านผู้บังคับการตำรวจพระ

นครบาล จังหวัดพระนคร---เรียน

(พูดกับขัน) อย่าปากมากไปน่ะ. ท่าน ผู้ บัง คับการ ตำ รวจ พระ นครบาล

(เข้าโรงทางประตูขวา.) จังหวัดพระนคร!" (พูด) เอ๊ะ!

เหมือนกันทั้งสามรายแน่แฮะ! พิลึก!

หลวงจำ. (เกาหัวยิก ๆ.)

(พูดกับขัน) อย่าปากมากไปนะ!

(เข้าโรงทางประตูขวา.)

ปิดม่าน

องก์ที่ ๔

ฉาก: อย่างเดียวกับองก์ที่ ๓, แต่เย็นเวลากลางวัน. (พอเปิดม่าน นายเนียน เสาวรส ออกทางประตูขวา.)

เนียน.

พึ่งจะสิบนาฬิกา. นัดกันถึงเที่ยง.

(หลวงจำเนียรออกมาทางประตูซ้าย, ถือกระบี่หวายเทศมาด้วยเล่ม ๑.)

หลวงจำ.

อ้อ, พ่อเนียน. ดูสิ ฉันเตรียมตัวพร้อมแล้ว.

เนียน.

คุณหลวงเป็นอย่างไรบ้างขอรับ ?

หลวงจำ.

สบายดีพ่อเนียน. ใจคอเย็นชืดทีเดียว.

เนียน.

(ย้อง) ที่จริงใจแกก็เด็ดพอใช้ !

(ดัง) รถพร้อมอยู่แล้วขอรับ.

หลวงจำ.

นี่เวลาเท่าไรแล้ว ?

เนียน.

สิบนาฬิกาเศษแล้วขอรับ.

หลวงจำ.

ถ้าเช่นนั้นยังไม่ต้องรีบไป. ฉันไม่อยากไปถึงก่อนเวลาเที่ยง (ย้อง) ไม่ได้, ขืนรีบร้อนไป, ถ้าตำรวจเขายังไม่ไปถึงก็จะเสียรอย !

เนียน.

ถูกแล้วขอรับ. ไปให้ตรงเวลาดีกว่า. (ย้อง) ไม่ได้, ขืนรีบร้อนไป, ถ้าตำรวจเขายังไม่ไปถึงก็จะเสียรอย !

หลวงจำ.

ฉันคอยขุนทุรวาที่อยู่ด้วย. เมื่อคืนนี้ฉันได้มีจดหมายไปเชิญให้เขามาหา.

(ขุนทุรวาที่ออกทางประตูขวา.)

ขุนทุร.

ผมได้รับจดหมายของคุณหลวงแล้ว, ผมก็รีบไปลานายเขามา. มีธุระอะไรกันขอรับ ?

หลวงจำ.

ผมจะบอกตามตรง. ผมนัดไปตีกับเขา.

ขุนทุร.

(ประหลาดใจ) เอ๊ะ! อะไรราวกับนักเลงโตหรือหัวหน้าอั้งยี่!

หลวงจำ.

มีนายทหารกองหนุนคนหนึ่ง, เขาถือดีว่าเขาเป็นทหารชาญสนาม, มาท้าทายผมให้ไปทำสงครามตัวต่อตัวกับเขา ---อย่างที่ฝรั่งเขาเรียกว่า "ดวล" น่ะอย่างไรล่ะท่านขุน.

ขุนทุร.

อ๊ะ! ในกรุงสยามจะเล่นกันเช่นนั้นได้ฤา ? มันผิดกฎหมายนี่คุณหลวง! อย่าไปเลย.

หลวงจำ.

ท่านขุนยังเข้าใจไม่ตลอด. ถ้าผมไม่ไปต่อสู้กับเขา, เขาก็จะหาโอกาสเฆี่ยนผมด้วยแส้ม้า.

ขุนทุร.

จะเฆี่ยนกันเล่นง่ายๆเช่นนั้นได้ฤา ? ตำรวจรักษาท้องที่ก็มี.

หลวงจำ.

แต่ถ้าไปเจอะเขาในที่ไม่มีตำรวจอยู่ใกล้ ๆ, กว่าจะตะโกนเรียกมาช่วยทันผมมิถูกเฆี่ยนลายไปทั้งตัวเสียก่อนแล้วฤา ?

ขุนทุร.

ฮือ! ก็จะต่อสู้กันด้วยอาวุธอะไรล่ะ ?

หลวงจำ.

ด้วยกระบี่นี่แน่ะ! (ยื่นกระบี่ให้ดู)

ขุนทุร.

อ้อ! จะท้าตีกระบี่กระบองกันดอกฤา ? บ๊ะวากลองแขกมีแล้วฤา ?

หลวงจำ.

ท่านขุนอย่าพูดเบ็นเล่นไปน่า !__ _ นี่แน่ะ, ไปเบ็นเพื่อนผมหน่อยเถอะ.

ขุนทุร.

เสียใจ ! ต้องกลับไปกระทรวง.

หลวงจำ.

ก็ไหนว่าลาแล้วอย่างไรล่ะ ?

ขุนทุร.

ผมไม่ได้ลาสำหรับไปเบ็นพรรคพวกตีกับเขานี่ ! ขอโทษเถอะ, ผมเบ็นคนราชการ, ต้องระวังตัวหน่อย.

หลวงจำ.

ผมเข้าใจว่า ผม ก็ได้ เคย ช่วย เหลือท่านขุนในเวลาที่ต้องการอยู่บ้าง, เพราะฉะนั้น จึงหวังว่า จะได้พึ่ง ท่านขุน บ้างในเวลาที่ผมต้องการ.

ขุนทุร.

(ป้อง) แกลำเลิกเอาอ้ายเรื่องเงินห้าร้อยบาทของแกแล้ว, ฟ้าผ่าสิ !

หลวงจำ.

แต่ถ้า ท่านขุน เกรง จะพลอย เสื่อมเสียด้วยละก็ อย่ามาก็แล้วกัน.

ขุนทุร.

คุณหลวงทำไมพูดเช่นนั้น ? ผมก็รู้สึกตัว อยู่ แล้วว่า คุณมี บุญคุณ แก่ ผม. ผมเสียใจจริง ๆ ที่ผมต้องทำให้คุณหลวงขัดใจเช่นนี้. ผมขอผัดอีกสักหน่อย, พอให้ผมได้รับส่วนแบ่งกำไร, แล้วผมจะนำเงินมาใช้ให้คุณหลวง.

เนียน.

ดูเหมือน จะถึง เวลา ควรไป แล้วละขอรับ. ถ้าคุณหลวงจะลาคุณนายกับบุตรีละก็___

หลวงจำ.

ช่างเถอะ ! ฉันไม่อยากลำลาอะไร. เดี๋ยวก็จะร้องไห้กันพะอืดพะอม; เบ็นธรรมดาผู้หญิงอดยุ่งไม่ได้.

(โสภาเดินผ่านหน้าต่างช่องซ้ายด้านหลัง, ถือกระเช้า, ร้องเพลงหงิง ๆ ไปพลาง.)

หลวงจำ.

โสภา. !

โสภา.

(มายืนที่หน้าต่าง.) อะไรคะ ?

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

หลวงจำ.

พ่อจะต้องลาไปก่อนละนะ.

โสภา.

(ยิ้ม) คะ.

หลวงจำ.

อย่าร้องไห้ร้องห่มไปเลยนะลูก.

โสภา.

เปล่าคะ, ดิฉันไม่ได้ร้องไห้เลย! ดิฉันจะไปเก็บดอกไม้นะคะ (เดิรผ่านไปทางขวา, แล้วเลยหายเข้าโรง.)

หลวงจำ.

(ข้อง) อือ! ดูไม่เห็นค่อยทุกข์ค่อยร้อนอะไรเลย, ลูกเรา!

ขุนทุร.

(ข้อง) ลูกเขาช่างรักพ่อจริงนะ, ให้ตายโหงสิ!

(นางจำเนียรเดิรผ่านหน้าต่างช่องซ้ายด้านหลัง, ถือบัวรดต้นไม้.)

หลวงจำ.

(ไปที่หน้าต่าง) แม่ยี่สุ่น, ฉันกำลังจะไปเดี๋ยวนี้.

นางจำ.

(หน้าเฉย ๆ) แล้วกลับมาให้ทันกินข้าวกลางวันนะคะ. (รดต้นไม้)

หลวงจำ.

(ข้อง) ทำหน้าเฉย ๆ! _ __ หรือหล่อนจะสิ้นรักเราแล้วละกระมัง?

ขุนทุร.

(ข้อง) ทั้งลูกทั้งเมียใจราวกับยักษ์กับมาร. เหลือรับจริง ๆ!

เนียน.

ควรไปแล้วนะขอรับ. ถ้าคุณหลวงอยากจะไปถึงเวลาเที่ยง___

หลวงจำ.

เที่ยงตรง.

นางจำ.

เที่ยงตรง! ต้องรีบไปเถอะคุณ!

(เดิรผ่านไปรดต้นไม้ทางที่ตรงหน้าต่างช่องขวา.)

โสภา.

(โผล่มาจากทางขวานอกหน้าต่าง.) จริงนะคะคุณพ่อ, รีบไปเถอะ!

หลวงจำ.

ไปเดี๋ยวนี้แหละ.

(นายแม้น เสลานนท์ วิ่งเข้ามาทางประตู ขวา.)

แม้น.

คุณหลวงไม่ต้องไปก็ได้ขอรับ.

คนอื่น ๆ.

เอ๊ะ ! อะไร. ?

โสภา.

(ย่อง) นึกแล้วว่าคุณแม้นจะช่วยได้.

นางจำ.

อะไรกันคะ ?

แม้น.

ผมได้ จัดการ ให้ เจ้าหน้าที่ จับหลวงรุกราญไปกักไว้เสียแล้ว.

คนอื่น ๆ

ทำไมกัน ?

แม้น.

หลวงรุกราญ เป็นหนี้ แบงก์ ของผมอย่านานแล้ว. เมื่อเดือนก่อน ผมกับหลวงรุกราญได้ไปพบกันที่กะโรม, แกขอให้ ผมบอกเจ้าพนักงาน จับแกไปขัง ___ ผมก็เห็นว่า คราวนี้ เป็น โอกาสเหมาะแล้ว, จึงได้ไปจัดการตามที่ได้ตกลงกันไว้, (พูดกับหลวงจำเนียร.) ซึ่งเป็นการเหมาะ สำหรับ ตัดความ รำคาญของคุณหลวงด้วย.

นางจำ.

คุณแม้น, บุญคุณของคุณทวีขึ้นทุกที !

โสภา.

คุณได้ช่วยอีกครั้งหนึ่ง !

หลวงจำ.

(ย่อง) พุทโธ่ ! เสียแรงได้คิดกลอุบายไว้ออกเรียบร้อยแล้ว___พอไปถึงก็จะได้พบตำรวจคอยอยู่พร้อม___

นางจำ.

คุณคะ, ทำไมไม่ขอบใจเขาเสียล่ะ ?

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษมรัฐ

หลวงจำ.

ขอบใจใคร ?

นางจำ.

ก็นายแม้นน่ะสิคะ.

หลวงจำ.

(พูดกับแม้นอย่างไม่เต็มใจ.) ผมขอบใจคุณ.

ขุนทุร.

คุณหลวง เห็น จะไม่ต้อง ใช้ ผม อีก แล้วไม่ใช่ฤา ?—คุณเสาวรส, ผมจะไปรับส่วนแบ่งกำไรของผมได้หรือยัง ?

เนียน.

ได้แล้วขอรับ. ผมจะไปกับท่านขุน, จะได้เป็นที่เรียบร้อย.— คุณหลวงขอรับ, ผมลาไปครู่หนึ่งก่อน, แล้วจะกลับมาฟังคำตอบ ของคุณหลวง ในเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตของผม. (คำนับ, แล้วเข้าโรงทางประตูขวาพร้อมด้วยขุนทุรวาที.)

นางจำ.

(พูดเยา ๆ กับแม้น.) คุณอย่าเพ่อไปนะคะ. คุณหลวงได้รับปากไว้แล้วว่าจะพูดเป็นคำขาดวันนี้.

(นางจำเนียร ผ่านออกไปทางหน้าต่างช่องขวาด้านหลัง, พร้อมด้วยโสภา, แล้วทั้งสองคนเดิรเลยไปหายเข้าโรงทางขวา, หลวงจำเนียรนั่งเก้าอี้กลางโรง; นายแม้นยืนอยู่ค่อนไปข้างหลังโรง.)

หลวงจำ.

(บ่น) เหลวจริง ๆ, ให้ตกนรกสิ ! เสียแรงได้เตรียมเนื้อเตรียมตัวไว้พร้อมทุกอย่าง (ชักบุหรี่สูบ.)

แม้น.

(ข้อง) บางทีเวลานี้ใจคอจะกำลังดี. ต้องลองดูสักหน่อย. (เดิรมาจากทางหลัง, และพูดกับหลวงจำเนียร.) คุณหลวงขอรับ.

หลวงจำ.

ทำไมขอรับ ?

แม้น.

ผมมีความยินดี เหลือที่ จะพรรณนาในการที่ผมได้มีโอกาส จัดการเรื่องกวนใจคุณหลวงให้เป็นที่เรียบร้อยไปได้.

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

หลวงจำ.

(ย่อง) วางท่าเป็นเจ้าบุญนายคุณอีกแล้ว! (ดัง) ส่วนผมรู้สึกเสียดายที่คุณได้ตัดโอกาสของผมที่จะได้กำราบบุคคลที่ตั้งตนเป็นอาจารย์อักขระวิธี.

แม้น.

เอ๊ะ! คุณหลวง คงจะไม่ลืมละกระมังว่าหลวงรุกราญ---

หลวงจำ.

เป็นทหาร! ผมก็ทราบอยู่แล้ว. ผมก็นับถือทหารเหมือนกัน, แต่ผมไม่กลัว!

(จันออกมาทางประตูขวา, หน้าตาออกตื่น ๆ.)

จัน.

ใต้เท้าขอรับ. หลวงรุกราญมาขอรับ.

หลวงจำ.

(ทะลึ่งลุกขึ้นยืน) เอ๊ะ!

แม้น.

มาที่นี่หรือจัน?

จัน.

ขอรับ! ผมเห็นลงจากรถไอเดิรดุ่มตรงเข้ามาทีเดียว.

หลวงจำ.

(พูดกับแม้น) ไหนว่าให้เจ้าหน้าที่จับไปแล้วอย่างไรล่ะ?

(หลวงรุกราญออกมาทางประตูขวา; แต่งเครื่องทหารปกติไม่คาดกระบี่, แต่ถือไม้เท้า.)

รุกราญ.

แท้จริงผมได้ถูกเจ้าหน้าที่จับไปแล้ว, แต่ผมรอดมาได้ (เห็นแม้น, จึงพูดกับแม้น.) อ้อ, คุณเสลานนท์, ผมได้ใช้หนี้แบงก์ของคุณรายที่กล่าวนั้นเสร็จแล้ว.

แม้น.

ขอบใจละขอรับ. ผมหวังใจว่าคุณหลวงคงจะไม่ถือโทษโกรธผม, เพราะผมก็ทำตามที่คุณได้ขอไว้แต่ก่อนนั่นเอง.

รุกราญ.

ถูกแล้วขอรับ. ผมไม่โกรธเคืองคุณเลย; ตรงกันข้าม, ถ้าหากว่าผมไม่ได้นัดตีกระบี่กับคุณหลวงจำเนียรไว้วันนี้แล้ว, บางทีผมจะเต็มใจยอมถูกกักอยู่ด้วยซ้ำ, เพราะ___เพราะเหตุไรคุณก็ทราบอยู่แล้วไม่ใช่ฤๅ ? (หันไปพูดกับหลวงจำเนียร.) คุณหลวงจำเนียร, ผมเสียใจที่ผมต้องทำให้คุณคอย. เวลานี้ผมพร้อมอยู่แล้ว.

จัน.

(ย่อง) ตาย! ตาย! คุณหลวงของเราตาย!

หลวงจำ.

ผมหวังใจว่าคุณหลวงคงจะไม่ได้นึกว่าผมรู้เห็นอะไรด้วยเลย ในการที่คุณถูกจับกุมอะไรครั้งนี้.

แม้น.

ผมรับรองด้วย, เพราะเมื่อแต่กันเอง คุณหลวงจำเนียรยังได้ออกปากอยู่กับผม ว่าเสียใจที่จะไม่ได้ไปพบกับคุณหลวง.

รุกราญ.

(พูดกับหลวงจำเนียร) ผมไม่ได้นึกสงสัยคุณหลวงเลยจนนิดเดียว.

หลวงจำ.

ขอบใจขอรับ.

จัน.

นายเราก็เก่งพอใช้เทียว, (ย่อง) ให้ตายสิ!

รุกราญ.

คุณหลวงจะโปรดไปเดี๋ยวนี้หรือขอรับ?

หลวงจำ.

ขอรับ. นี่เวลาเท่าไร ?

รุกราญ.

(ดูนาฬิกาแล้วตอบ.) เที่ยงแล้วขอรับ. ถ้าไปเดี๋ยวนี้, สักบ่าย ๑ นาฬิกาก็ถึง.

หลวงจำ.

(ย่อง) หนึ่งนาฬิกา! ตำรวจก็จะกลับเสียหมดแล้วเท่านั้นเอง!

พระราชนิพนธ์ ร. ร. ๖

แม้น.

อะไรขอรับ ?

หลวงจำ.

คุณหลวงขอรับ, ผม___เอ้อ___ผมเห็นว่าผู้ที่ประพฤติผิดไปแล้วยอมสารภาพรับผิด, ก็นับว่าควรชมเหมือนกัน.

ขัน.

เอ๊ะ !

หลวงจำ.

อ้ายจัน ! ดูเอาสิ ! มาอยู่นี่ทำไม ? ไป !

แม้น.

ผมก็เห็น จะควร เลี่ยงไปเหมือนกันกระมัง ?

รุกราญ.

ขอโทษ ! ผมต้องการพะยาน.

แม้น.

ก็แต่ว่า___

รุกราญ.

ขอให้คุณอยู่ก่อนเถอะขอรับ.

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

หลวงจำ.

คุณหลวงรุกราญ, คุณเป็นทหาร—และผมหรือก็เป็นคนชอบทหาร ! ผมจึ่งขอ สารภาพว่า ผมได้ประพฤติไม่สมควรต่อคุณหลวง, และผมขอให้คุณหลวงเชื่อเถอะว่า___ (บ่อง) ต้องพูดต่อหน้าคนใช้, ออกกะดากมันพิลึก ! (ดัง) ผมขอให้คุณหลวงเชื่อว่าทั้งความเจตนา__ (พะยักหน้าไล่จันให้ไป, แต่จันทำไม่เข้าใจ, จึงพูดต่อ) ___และความคิดมิได้มีเลย ที่จะทำความรำคาญให้แก่คุณหลวงผู้ที่ผมมีความเคารพ.

จัน.

(บ่อง) แล้วกัน, ยอมทู้เขาเสียแล้ว, นายเรา !

รุกราญ.

นี่ จะให้ ผม เข้าใจว่า เป็นคำขอโทษฉะนั้นฤา ?

แม้น.

อ๋อ ! เป็นคำแสดงความเสียใจ___ (หลวงรุกราญแสดงกิริยาโกรธ.)

หอสมุดแห่งชาติ ไทยเขษม

หลวงจำ.

ขอเสียทีเถอะคุณแม้น! อย่าทำให้คุณหลวงท่านเคืองมากไปอีกเลย.

รุกราญ.

(เสียงดัง) ผมขอถามว่า เป็นคำแสดงความเสียใจหรือขอโทษ?

หลวงจำ.

(อ้อมแอ้ม) ก็___ก็___ทั้งสองประการและขอรับ.

รุกราญ.

ขอให้คุณเข้าใจว่า คุณได้ไปเขียนประจานไว้โทนโท่ในสมุดที่กะโรมว่า "หลวงรุกราญเป็นคนทะลึ่งบ้อง".

หลวงจำ.

ผมถอนคำ! ถอนทีเดียวคุณหลวง.

รุกราญ.

ก็ถอนแต่ที่นี่น่ะสิ! ส่วนในสมุดที่กะโรมจะว่าอย่างไรกัน!

หลวงจำ.

ผมรับรองว่า จะมีจดหมายไปถึงผู้รักษาที่พัก ให้จัดการขูดถ้อยคำนั้นเสีย.

หลวงจำเนียรเดิรทาง

รุกราญ.

ต้องขูดทั้งสองบรรทัดนะ.

หลวงจำ.

ขอรับ; ทั้งสองบรรทัด.

รุกราญ.

ถ้าเช่นนั้นผมก็พอใจ. (ยิ้ม, และขยิบมือกับหลวงจำเนียร.) เอาเป็นอะโหสิกันนะขอรับ?

หลวงจำ.

ยินดีทีเดียว!

รุกราญ.

ผมลาที (เข้าโรงทางประตูขวา.)

จัน.

(ไหว้) ผมยินดีที่เป็นการปรองดองกันไปแล้ว!

หลวงจำ.

(ตวาด) อ้ายควาย! ไปให้พ้น. (สะบัดหน้าไปนั่ง.)

จัน.

เอ๊ะ! นี่ดุทำไมก็ไม่รู้. (เข้าโรงทางประตูขวา.)

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

หลวงจำ.

(ข้อง) นี่ก็เป็นความผิดของนายแม้น ทั้งเรื่อง !

แม้น.

(ข้อง) นี่เราจะพูดกับคุณหลวงอย่างไรดีก็ไม่รู้ !

หลวงจำ.

(ข้อง) นี่เมื่อไรจะไปก็ไม่รู้ ! บางที จะรอคอย หาช่อง ทำบุญ ทำคุณ อะไรให้แก่เราอีกละกระมัง ? เบื่อจริง ๆ !

แม้น.

คุณหลวงขอรับ.

หลวงจำ.

ทำไมขอรับ ?

แม้น.

เมื่อวานนี้ ผมได้ไปหาญาติของผมที่รับราชการในกรมศุลกากรแล้ว. ผมได้พูดกับเขาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว.

หลวงจำ.

(ประชด) ผมขอบใจคุณมาก !

แม้น.

ตกลงเป็นอันจะถอนพ้อง.

หลวงจำ.

อ้อ !

แม้น.

แต่เขาขอให้ คุณหลวงมีจดหมายไปถึงนายศรีแก้ว, พนักงานศุลกากร, แสดงความเสียใจสักเล็กน้อย.

หลวงจำ.

(โกรธ, พูดดัง.) เอาอีก ! จะให้ขอโทษอีก ! ___ทำไมคุณจึ่งต้องมาเกี่ยวข้องในกิจธุระส่วนตัวผมด้วย ?

แม้น.

พุทโธ่ ! ผม___

หลวงจำ.

นี่คุณจะมาคอยประคองผมไปทุก ๆ ขณะจิตต์จนตลอดชีวิตฉะนั้นเทียวฤา ?

แม้น.

เอ๊ะ ! อย่างไรกัน ?

หลวงจำ.

ก็จริง ๆ นี่! คุณเอิบเอื้อมเข้ามาเกี่ยวเสียทุกสีทุกอย่างไป, ใครเป็นผู้ขอให้คุณไปจัดการจับกุมหลวงรุกราญ? ถ้าคุณไม่มายุ่งเสียแล้ว, ก็คงได้ไปถึงที่นัดกันเมื่อเวลาเที่ยงแล้ว!

แม้น.

ก็ผมไม่เห็นมีอะไรเกี่ยวกันไม่ให้คุณหลวงไปที่นั้น เวลาบ่าย ๑ นาฬิกา เลยนี่ขอรับ.

หลวงจำ.

นั่นมันไม่เหมือนกันเลย.

แม้น.

เพราะเหตุไร?

หลวงจำ.

เพราะเหตุไรฤๅ? เพราะเหตุ__ _ เพราะเหตุไร ก็ไม่ เกี่ยว อะไร กับคุณ, (ส่งเสียงดัง) พอเสียทีเถอะ! อย่ามาทำบุญทำคุณให้แก่ผมอีกเลย! ถึงผมจะตกลงไปในหุบในห้วยอะไรอีก ก็ขอให้คุณทิ้งผมไว้ในนั้นเถอะ! ผมสมัครที่จะให้เงิน ๕๐ บาทแก่คนนำทางให้ช่วย ดีกว่า___เพราะที่จริงรางวัล ๕๐ บาท ก็พออยู่แล้ว___ไม่เห็นจำเป็น ที่จะต้องมาทวงบุญทวงคุณให้มัน เกินเหตุไปเลย! อีกประการหนึ่ง ผมขออย่าให้คุณ มา สาระแน เปลี่ยน แปลง กำ หนด เวลาที่ผมจะนัดไปตีรันฟันแทงกับใครๆ, และถ้าผมพอใจจะไปเข้าตะรางก็ขอให้คุณ ปล่อย ผม ไป ตาม ปรารถนา หน่อย เถอะ!

แม้น.

พุทโธ่, คุณหลวงขอรับ___

หลวงจำ.

ผมขอบอกว่าผมไม่ชอบคนเสือก!

แม้น.

ขอโทษ___

หลวงจำ.

พอแล้ว! คุณอย่ามาวางโตกับผม! ผมไม่ต้องการให้คุณ มาทำบุญคุณ อะไร แก่ผมอีกต่อไป. (ลุกขึ้นสะบัดหน้าเดิรคุ่มๆ ไปทางหน้าต่างซ่องขวา, ผ่านไปในสวน, เลยหายเข้าโรงทางขวา.)

แม้น.

นี่อย่างไรกัน! เหลือที่จะเข้าใจได้แท้ ๆ ทีเดียว!

(โสภาออกมาทางหน้าต่างซ่องขวา, ถือขวดบ๊กดอกไม้เสร็จแล้วมาขวด ๑, ซึ่งเอาไปตั้งที่โต๊ะกลาง.)

โสภา.

อ้อ, คุณแม้น! คุณได้พบพูดจากับคุณพ่อแล้วหรือคะ?

แม้น.

พูดกันแล้วจ๊ะ.

โสภา.

แล้วก็อย่างไรล่ะคะ?

แม้น.

ฉันได้ทราบอย่างชัดเจนทีเดียวว่าท่านมีความชังฉันที่สุด.

โสภา.

เอ๊ะ! ทำไมเป็นเช่นนั้น?

แม้น.

ท่านแสดงความไม่พอใจในการที่ฉันได้ช่วยท่านที่กะโรม. ท่านว่าการที่ทำเช่นนั้นให้รางวัล ๕๐ บาทก็พอแล้ว.

โสภา.

อะไร ๕๐ บาท!

แม้น.

ท่านว่าเป็นราคาอันสมควรแล้ว.

โสภา.

ไม่ไหวละคะ ___ อะไรช่างไม่รู้จักนึกถึงบุญคุณคนบ้างเลย.

แม้น.

ฉันมารู้สึกแน่นอนเสียแล้ว, ว่าท่านเห็นฉันเข้าที่ไรก็มีความรำคาญ, และมักจะทำให้บังเกิดโทษะ ___ เพราะฉะนั้นฉันก็ไม่มีอะไรที่จะทำได้อีกต่อไปนอกจากขอลาหล่อนไปเสียเท่านั้น.

โสภา.

ไม่ได้คะ! อยู่ก่อนเถอะ.

แม้น.

จะเป็นประโยชน์อะไร? คุณหลวงท่านได้ตั้งใจไว้เสียแล้วว่า จะยกหล่อนให้แก่นายเนียน.

โสภา.

นายเนียนน่ะฤา? ดิฉันไม่ชอบเขาเลย!

แม้น.

(ดีใจ) อ้อ!

โสภา.

คุณแม่ก็ไม่ชอบ. คุณแม่ไม่ได้เห็นตามคุณพ่อเลย; คุณแม่รู้สึกบุญคุณ; คุณแม่รักคุณมาก. เมื่อกี้เองคุณแม่ยังได้พูดอยู่ว่า: "นายแม้นเขาเป็นคนซื่อ, เป็นคนใจดีมาก, แม่รักเขามากที่สุด, เพราะฉะนั้นแม่เต็มใจที่จะยกสิ่งที่แม่รัก ยิ่งกว่าสิ่งอื่นให้แก่ นายแม้นทีเดียว."

แม้น.

สิ่งที่ คุณแม่ รักยิ่ง กว่าสิ่งอื่น ก็คงจะเป็นตัวหล่อนน่ะสิ?

โสภา.

ดิฉัน ก็ เข้าใจ ว่า เช่นนั้น แหละ คะ.

(หัวเราะ)

แม้น.

แม่โสภา, ฉันขอบใจหล่อน!

โสภา.

คุณขอบใจคุณแม่จึ่งจะถูก.

แม้น.

ก็ส่วนตัวหล่อนล่ะ? หล่อนจะเมตตาฉันบ้างเหมือนกันฤๅ?

โสภา.

(อาย) อุ๊ย! คุณถามเช่นนี้จะให้ดิฉันตอบอย่างไร?

แม้น.

ตอบสักคำเถอะหล่อน. ให้ฉันชื่นใจสักหน่อย. (จับมือโสภา)

โสภา.

(กัมหน้า) ธรรมดาหญิงสาวที่ดีก็ต้องเห็นตามมารดาน่ะสิคะ! (เงยหน้าขึ้นประสพตานายแม้น, โสภาก็ยิ้ม, แล้วรีบหนีเข้าโรงไปทางหน้าต่างช่องซ้าย.)

แม้น.

หล่อนรักเราแล้ว! เท่ากับบอกตรง ๆ แล้ว! ชื่นใจจริง ๆ! (ไปนั่งที่เก้าอี้ยาวริมผนังด้านหลัง, จุดบุหรี่สูบ, ยิ้มกรุ้มกริ่มอยู่.)

(นายเนียนออกมาทางประตูขวา.)

เนียน.

อ้อ, พ่อแม้น.

แม้น.

อ้อ, แกฤๅ ? (ย้อง) ออกจะสงสารนิดๆ แล้ว !

เนียน.

อีกไม่ช้า เราก็จะได้ ฟังคำตอบ ของคุณหลวงจำเนียร. เพื่อนเอ๋ย, ฉันสงสารแกจริง ๆ. (ไปนั่งยนเก้าอี้ยาวตัวเดียวกับแม้น.)

แม้น.

เอ๊ะ ! สงสารทำไมกัน ?

เนียน.

ในการ แข่งขัน กันใน ระหว่าง เราทั้งสอง แกได้ประพฤติพลาดเสียรอยเป็นลำดับมาทีเดียว.

แม้น.

คือ อย่างไร ?

เนียน.

นี่แน่พ่อแม้น, ฉันรักแก, เพราะฉะนั้นอยากจะให้คำตักเตือน เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ สำหรับ ตัวแก ต่อไปภายหน้า. แกน่ะมีข้อบกพร่องสำคัญอย่างหนึ่ง, รู้ไหม ?

แม้น.

ไม่รู้, ขอให้บอกให้หน่อยเถอะ.

เนียน.

แกมันชอบอุปการะคนนัก ! นี่เป็นข้อบกพร่องอย่างสำคัญ.

แม้น.

(หัวเราะ) พิลึกจริง !

เนียน.

เชื่อฉันเถอะ. ฉันรู้จักโลกดีกว่าแก, และรู้เท่าถึงการมากกว่า ! ก่อนที่จะทำคุณ ให้แก่ผู้ใด ควรที่ จะพิจารณาให้รู้แน่เสียก่อน ว่าคน ๆ นั้นไม่ใช่คนโง่แกมบอ.

แม้น.

เพราะเหตุไร ?

เนียน.

เพราะคนโง่ไม่สามารถ ที่จะ ทรง ไว้ซึ่งภาระอันหนัก ที่เรียกว่ากตัญญู, คือความรู้บุญคุณของผู้ที่อุปการะ.

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

แม้น.

แกนี่พูดพิกล !

เนียน.

ต้องการอุทาหรณ์ฤๅ ? มีอยู่โจ้ง ๆ แล้ว. หลวงจำเนียรนี่เอง

(ขณะนั้น หลวงจำเนียร มาโผล่ ที่หน้า ต่างช่องซ้าย, แต่พอได้ยินเขาออกชื่อตนก็หลบเข้าไป.)

แม้น.

ก็เป็นอย่างไรล่ะ ?

เนียน.

ก็ หลวง จำเนียร น่ะ แสดง ความ ชัง เพื่อนเสียเต็มที่แล้วไม่ใช่ฤๅ ?

แม้น.

ฉันก็ได้สังเกตแล้ว ว่าดูออกจะโกรธฉัน, แต่ยังไม่เข้าใจเลยว่า เพราะเหตุไร.

เนียน.

(หัวเราะ) ฉันจะบอกให้. เพราะเพื่อนได้ช่วยชีวิตแก ! (แม้นแสดงกิริยาประหลาดใจ.) บางทีเพื่อนจะนึกว่าหลวงจำเนียร ควรที่จะรู้สึก บุญคุณ ของเพื่อนมากละสิ ? เปล่าเลย ! นึกขึ้นถึงเหตุการณ์คราวนั้นทีไรก็ทำให้รำลึกได้แต่ถึงข้อความสามประการ; ประการที่ ๑, คือ ข้อที่ตัวแกเองขี่ม้าไม่เป็น; ประการที่ ๒, คือว่า ภรรยาของแกได้ห้ามแล้วแกก็ไม่ฟังขืนจะอวดดี ติดเดือยที่เกือก; ประการที่ ๓, คือว่า ตัวแกได้หกคะเมนลงไปอย่างน่าหัวเราะต่อหน้าธาระกำนัล.

แม้น.

เออ, ก็แล้วอย่างไรอีกล่ะ ?

เนียน.

คน อย่าง หลวง จำเนียร แก ต้องการความชมยิ่งกว่าสิ่งอื่น, เพราะฉะนั้นจึงรู้สึกว่า ตัวเพื่อนได้แสดง ความสงสัยในความกล้าหาญของแก เมื่อเพื่อนได้ ช่วย จัด การ บ้องกัน การตี กับหลวงรุกราญ---ซึ่งอันที่จริงก็เป็นของไม่จำเป็น, เพราะอย่างไร ๆ ก็จะไม่ได้ตีกันอยู่แล้ว.

แม้น.

เอ๊ะ ! อย่างไรกัน ?

เนียน.

ฉันได้จัดการบ้องกันแล้วเหมือนกัน!___ฉันเอง บางที ก็อุปการะคนบ้างนะเพื่อน.

แม้น.

ก็ดีอยู่แล้ว!

เนียน.

ดีอยู่แล้ว___แต่ฉันทำลับ ๆ, ฉันลอบทำคุณโดยเงียบ ๆ. เมื่อใดฉันพบเพื่อนมนุษย์ตกอยู่ในที่ลำบาก, ฉันไม่ใส่เกือก หรือถือประทีป เข้าไปช่วยเขาดอก! เพราะฉะนั้นจึ่งไม่มีใครโกรธฉัน.

แม้น.

ตามความเห็นของเพื่อน เป็นอันว่าต้องไม่ทำบุญคุณแก่ใครฉะนั้นฤๅ?

เนียน.

ไม่ใช่เช่นนั้น! เราจำเป็นต้องเดิรอุบายเงียบ ๆ และเลือกผู้ที่เราจะอุปการะให้ดี ๆ. หลวงจำเนียรชังเพื่อนนัก ก็เพราะเมื่อเห็นเพื่อนเข้าที่ไรก็ทำให้แกรู้สึกละอาย, เพราะมีบุญคุณติดอยู่, เท่ากับเป็นคนที่เสียเปรียบเพื่อนอยู่! แกรู้สึกเหมือนพ่อแม้นเป็นผีอำทับหน้าอกแกอยู่เสมอ!

แม้น.

ถ้าเช่นนั้น ก็เป็นคนไม่รู้จักบุญคุณน่ะสิ!

เนียน.

การไม่รู้จักบุญคุณคนอื่นเป็นลักษณะอันหนึ่งของคนหยิ่ง! และหลวงจำเนียรแกเป็นคนหยิ่งที่สุดคนหนึ่งในกรุงสยาม___ตีราคาตัวเองสูงเหลือประมาณ!___เมื่อฉันได้สังเกตเห็นลักษณะของแกเช่นนั้น แล้ว ฉันจึ่งได้เริ่มดำเนิร อุบาย ตรงกันข้ามกับที่เพื่อนดำเนิรมาทีเดียว.

แม้น.

คือ อย่างไร?

เนียน.

ฉันแกล้งทำไถลตกลงไปในซอกผา___ซอกเล็กนิดเดียว, หาอันตรายสักเท่าขี้เล็บก็ไม่มี.

แม้น.

แกล้งฤๅ?

เนียน.

ก็แกล้งน่ะสิ! เพื่อเปิดโอกาสให้ตาคนทำรถแกได้ช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์, โดยไม่มีอันตรายแก่ตัวแกเองเลย; เป็นอุบายเก่งมากอยู่ไม่ใช่ฤๅ? ตั้งแต่นั้นมา ฉันจึ่งเป็นที่รักใคร่ของตาหลวงจำเนียร, เพราะเป็นพะยานแห่งความเก่ง, ความกล้าหาญของแก. พอเมื่อไรแกแลเห็นฉันเข้า, ตัวแกก็ผึ่ง, พุงแกก็พอง, และดูราวกับจะมีหางนกยูงพุ่งออกมาแทนชายกระเบนเพื่อรำแพนทีเดียว, ให้ตายสิ! ฉันเป็นผู้มัดใจแกไว้ได้___เช่นเดียวกับความเย่อหยิ่งมัดใจบุถุชนไว้. เมื่อไรฉันเห็นแกจะชาๆไป ฉันก็เป่าไฟให้ลุกขึ้นอีก!__ _ฉันเอาเรื่องของแกไปลงหนังสือพิมพ์, สู้ยอมเสียเงินให้หนังสือพิมพ์เขาเป็นหลายสิบบาท!

แม้น.

อ้อ! แกน่ะเองหรือเป็นผู้จัดการเรื่องนั้น.

เนียน.

ก็แน่ละสิ! แล้วก็พรุ่งนี้ฉันก็จะจัดการให้ช่างเขียนรูปหลวงจำเนียรกับภูเขากะโรม. ฉันได้บอกกับช่างเขาไว้แล้วว่าขอให้เขียนภูเขาเล็กๆ และหลวงจำเนียรให้ตัวเบ้อเร่อเทิ่ยว! นี่แหละเพื่อน, จำไว้ให้ดี, แล้วก็อย่าเล่าให้ใครฟังเลยเทียวนะ. คนโดยมากที่จะรักใคร่เอ็นดูใครๆมักจะไม่ใช่เพราะผู้นั้นได้อุปการะแก่ตน; ตรงกันข้าม, มักเอ็นดูผู้ที่ตนเป็นผู้อุปการะ!

แม้น.

ผู้ชายบางทีจะเป็นได้อย่างเช่นเพื่อนว่า, แต่ผู้หญิงผิดกัน.

เนียน.

เป็นอย่างไร?

แม้น.

ผู้หญิงเขารู้จักบุญคุณคน, รู้จักจดจำใส่ใจไว้ว่าผู้ใดได้เป็นผู้อุปการะแก่เขา.

เนียน.

แกบูชาผู้หญิงจริงนะ!

แม้น.

ฉันรู้อยู่ดีว่าคุณยี่สุ่นมิได้มีความเห็นอย่างสามี.

เนียน.

คุณแม่บางทีจะชอบเพื่อนจริง, แต่ส่วนฉันเชื่อมั่นในความหยิ่งของคุณพ่อ. อ้ายซอกผาจิ๋วนิดที่กะโรมนั่น มันยังตามมาหนุนฉันอยู่นะเพื่อน.

(หลวงจำเนียร ออกมา ทาง หน้าต่างช่องซ้าย, พร้อมด้วยภรรยาและบุตริ. นายแม้นกับนายเนียนลุกขึ้นยืนทั้ง ๒ คน.)

หลวงจำ.

ผมยินดีที่ได้พบคุณทั้งสองอยู่พร้อมกัน. คุณทั้งสองได้มาพูดจาขอลูกสาว

ผม. ผมจะขอตอบบัดนี้.

แม้น.

(ป้อง) เอาละ, ได้ดูดีกันละ !

หลวงจำ.

(ยิ้มพลางพูดพลาง.) พ่อเนียน__ _เพื่อนรัก !

แม้น.

(ป้อง) เราเห็นจะจอด !

หลวงจำ.

ฉันก็ได้ แสดงความ ไมตรี แก่เพื่อนมามากแล้ว, และบัดนี้ ปรารถนาจะแสดงความไมตรี อีกครั้งหนึ่ง. ฉันมีความยินดีที่จะให้___

เนียน.

(พูดสอด) ผมมิรู้ที่จะหาถ้อยคำอะไรมาแสดงความยินดี !

หลวงจำ.

ฉันขอให้คำเตือนสติสักหน่อย. ในเวลา ที่นั่งอยู่ ริมหน้าต่าง ที่เบิด อยู่ ละก็พูดเบา ๆ หน่อยจะดี.

เนียน.

เอ๊ะ !

หลวงจำ.

ฉันขอบใจเพื่อน ในการที่ ทำให้ฉันรู้สำนึกตัวว่าเป็นคนโง่แกมบอ, เย่อหยิ่งเป็นนกยูง, ไม่รู้จักบุญคุณคน. (เนียนจะพูด, แต่หลวงจำเนียรโบกมือห้ามไว้, แล้ว

หันไปพูดกับแม้น.) พ่อแม้น, พ่อเป็นคนไม่รู้จักโลกดีเท่าสหายของพ่อ; พ่อเป็นคนที่มีความรู้ไม่กว้างขวางเหมือนพ่อเนียน, แต่ฉันชอบพ่อแม้นมากกว่า; เพราะฉะนั้น ฉันขอยกลูกสาวให้พ่อแม้น.

แม้น.

คุณหลวงขอรับ, ผม---ผมพูดไม่ออก! (ยกมือไหว้.)

หลวงจำ.

ขอให้เชื่อเถอะว่าฉันจะไม่ลืมบุญคุณของพ่อแม้นอีกเป็นอันขาด!

(พะยักหน้ากับนางจำเนียร; นางจำเนียรชี้งบอกให้ลูกสาวไปหานายแม้น, นายแม้นจับมือโสภา, และจูงไปนั่งพูดกันที่เก้าอี้ยาวด้านหลัง.)

เนียน.

(ย้อง) จบ! ตกหลุมที่ตัวเองขุด! (ดัง) ผมเห็นจะต้องลาที.

หลวงจำ.

เออ, พ่อเนียน, ฉันต้องขอบใจในการที่แกคิดไว้ว่าจะเขียนรูปภูเขาเล็ก ๆ และหลวงจำเนียรให้ตัวเบ้อเร่อ. เสียค่าจ้างเขาเท่าไร ขอให้บอกให้ฉันทราบด้วย, จะได้ส่งเงินไปใช้ให้, แล้วส่งรูปนั่นมาให้ฉันนะ. ฉันจะเอาไว้เป็นเครื่องเตือนสติตัวฉันเองไม่ให้ลืมว่าตัวของฉันเป็นคนโง่แกมบอ, และเป็นคนหยิ่งที่สุดในกรุงสยาม!

เนียน.

ผมขออภัยเสียทีเถอะขอรับ! ผมพลาดไปแล้วอย่ากะทืบซ้ำอีกเลย.

หลวงจำ.

พลาดจริง ๆ ฤๅ? หรือจะแกล้งทำพลาดอย่างเช่นที่กะโรมอีก? เสียใจจริง ๆ, หรือเป็นอุบายอะไรอีก?

เนียน.

ไม่ใช่อุบายขอรับ; เสียใจจริง ๆ. ผมขออภัย, และขอลา. ผมขอรับรองด้วยว่า เรื่องราชทั้งปวงผมจะไม่ให้แพร่หลายไปเลย.

หลวงจำ.

ขอบใจ! ขอบใจ!

เนียน.

ผมลาที. (เข้าโรงทางประตูขวา.)

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ไทยเขษม

หลวงจำ. นางจำ.

แม่ยี่สุ่น. อุ๊ย! ดูสิเอ้า! ไม่กะดากแก่ลูก

นางจำ. มันบ้างฤๅ ?

อะไรคะ ?

หลวงจำ.

(หัวเราะ) มันเห็นหนอะไรเรา !

ฉันต้องขอบใจหล่อน. ดูสิ! (ชี้ลูกสาวกับนายแม้น)

นางจำ.

ทำไมคะ ?

นางจำ.

น่าปลื้มนะคะ !

หลวงจำ. (หลวงจำเนียรยิ้ม. แล้วขยับมือภรรยาขู

ฉัน ตก อยู่ ใน หุบ แห่ง ความ หลง, ค่อย ๆ ย่องเข้าโรงทางประตูซ้าย. ผ่ายคู่

หล่อน เป็น ผู้ ช่วย ฉัน ให้รอด ขึ้นมา ได้, หนุ่มสาวพูดกันเรื่อยไม่รู้สึกว่า พ่อแม่ ไปหรือ

เพราะฉะนั้นฉันขอบใจ ! (ขยับมือชิ้นไป อยู่.)

ขู.)

ปิดม่าน

จบเรื่องเพียงนี้

แก้คำผิด

หน้า	คำผิด	คำถูก
๓๓	หนังสิพิมพ์	หนังสือพิมพ์
๔๑	คณคนนั้น	คุณคนนั้น
๔๒	พี่ชายไดกลับไป	พี่ชายได้กลับไป่
๔๗	ยังไม่ร้	ยังไม่รู้
๔๙	เมื่อร้	เมื่อรู้
๕๓ (คอลัมน์ ๒ บรรทัดที่ ๑๘)	นางจำ.	หลวงจำ.
๕๖	อ้ายอัปรีย์	อ้ายคนอัปรีย์
๕๗	ต่างพร้อม	ต่างพร้อย